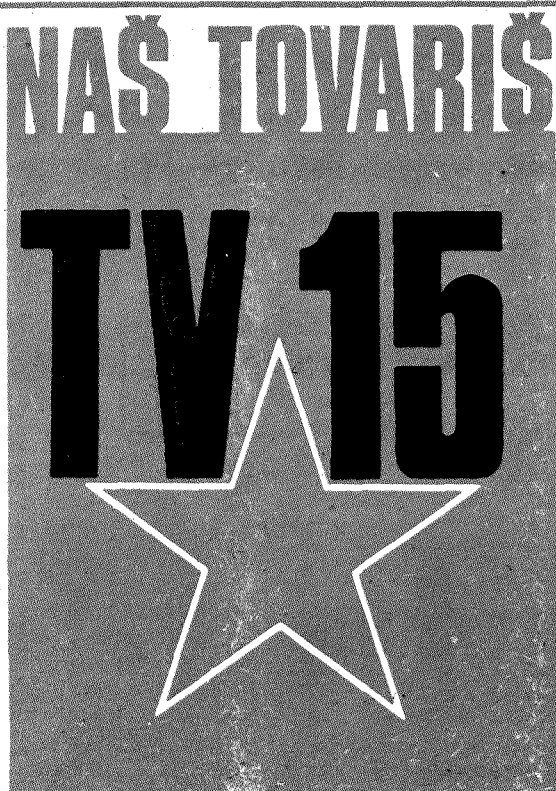

Št. 25/ 28. junija 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
SILVO TERSEK

Novinarji:
Ziva Drole, Milena Štrajnar, Tone Urbaš, Bojana Zokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelek:
Miklošičeva 24/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Pogovor z Martinom Koširjem

»Vsi smo na straži,
nihče ni rezerva!«
stran 3

Ustni časopis TV-15 v Krškem

Z delom v še boljši
jutri
strani 13, 14, 15, 16

Osrednja slovenska proslava

Na Duhu nad Ostrim vrhom bo 4. julija ob 11. uri osrednja slovenska proslava v spomin 60-letnici KPJ in 50-letnici zverinskega umora organizacijskega sekretarja CK KPJ Djura Djakovića in sekretarja Rdeče pomoči Nikle Hečimovića.

Do tja lahko pridete z mariborske ali z dravograjske smeri. Odcep za Duh nad Ostrim vrhom je v Selnici. Iz Maistrove ulice v Mariboru bodo od 6. ure zjutraj vozili posebni krožni avtobusi.

4. JULIJ DAN BORCA

VSEM BORCEM IN AKTIVISTOM
NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA OB PRAZNIKU
ISKRENO ČESTITAMO

Se spominjate reportaže »Tako je živela neka mladost«, ki jo je TV-15 objavil 26. aprila 1979? O Marici Melik in njenem dnevniku... o Črni vasi in barjanski tolpi, ki je morila naše ljudi, o zloglasnem poveljniku domobranske postojanke Francu Frakeljnu, imenovanem Peter Skalar. Vsebi na zapisa je ob Tanjugovi vesti, ki jo je bilo moč te dni prebrati v vseh naših časnikih, na uglednih mestih in v uokvirjenih prostorih spet oživela! Vzpodbudila je pero, misel.

Za katero vest gre? Junija je Nizozemska slovesno proslavila petdeseto obletnico rojstva Ane Frank, katere dnevnik je postal simbol odpora proti fašizmu in katerega pretresljivo pričevanje opozarja na čas, ki se ne sme nikoli več ponoviti. V zgradbi, iz katere so Ana in člani njene družine odšli na pot brez vrnitve – v Auschwitz, je odprt spominski muzej. Vse je tako, kot je bilo tistega avgustovskega dne leta 1944, ko jih je odpeljal gestapo. Le dnevnika ni, hranijo ga v banki v Baslu! In semkaj

GLOSA

Dnevnik Marice Melik

hodiijo ljudje z vsega sveta. Spominska knjiga z napisom »Nikoli več«, ki so jo ob vhodu v dom Ane Frank odprli pred osmimi leti, šteje danes osem zvezkov. Polna je sporočil o miru, prijateljstvu.

Razstavo o Ani Frank na Japonskem je lani obiskalo 350.000 ljudi.

Prav je, da smo na ta datum opozorili. In Marica Melik? »Mama, če bom umrla, ne pozabi, zakaj sem morala umreti,« so bile njene zadnje besede.

Njen dnevnik hranijo njeni najbližji. Bo katera izmed slovenskih založb izdala to drobeno pripoved, ki solzi oko? Bodo na poljanski gimnaziji v Ljubljani, v katero je hodila Marica in bila ena njenih najboljših dijakinj, odprli spominski kotiček? In če že ne to, bo poskrbljeno, da bodo mladi, ki si tod nabirajo znanje, vedeli za Marico in njeno trpljenje? (Reportažo smo jim poslali s spremnim dopisom, odziva – vsaj na naš naslov – ni bilo?!)

Spomini Marice Melik so naše bogastvo! In le s posredovanjem sporočil naše polpretekle revolucionarne zgodovine bomo ohranjali ljudske vrednote, ki so bile ustvarjene s krvjo in ki so – naša prihodnost. Večnost takšnega sporočila pa nosi s seboj tudi dnevnik, o katerem govorimo danes.

Tega bi ne bilo dobro pozabiti.

Milena Štrajnar

Partijskim jubilejem in spominu velikega ljubitelja slovenske pesmi Edvardu Kardelju

Poti z Gorenjske, Dolenjske, Štajerske, Prekmurja, z Notranjske, Primorske in iz zamejstva so se 23. in 24. junija letos stekle v Šentvidu pri Stični na že 10. taboru slovenskih pevskih zborov.

Slovenska pesem je dobila svoje obeležje s spomenikom inž. arhitekta Gasparija, ki so ga v soboto, 23. junija, odkrili v Šentvidu.

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE PO

PLESEN NAČENJA DOKAZE

Najbrž bi lahko izluščili dve pomembni stvari iz nedavne razprave na seji predsedstva RO ZZB NOV, ko so bili na dnevnem redu muzeji naše narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije. Najprej bi veljala ugotovitev, da smo pri zbiranju gradiva iz predvojnega delavskega in pritifašističnega gibanja, še zlasti iz obdobja narodnoosvobodilnega boja, bili precej uspešni. Mnogo entuziastov med delavci v muzejih je skupaj z borci in aktivisti pomagalo zbrati veliko dokumentarnega gradiva in urediti prve muzejske zbirke. Muzeji so dobili prve prostore in za prvo silo se je zdela stvar urejena, še zlasti zato, ker so začeli z delom prvi poklicni muzealci, zgodovinarji in sodelavci znanstvenih in strokovnih organizacij. Precej je bilo storjeno na področju strokovnih organizacij. Precej je bilo storjeno na področju zgodovinopisja in publicistike, ki obravnava našo najnovejšo slovensko zgodovino.

Mimo doseženih uspehov vsekakor ne moremo. Predvsem jih moramo spoštovati in upoštevati, ko se isti hip, ko nanje pomislimo, najdemo tudi pred velikimi problemi. Prvi problem je v tem, da je še veliko gradiva pri udeležencih dogodkov naše revolucionarne preteklosti. Ne gre za to, da bi to gradivo pobirali, ampak da bi ga registrirali in mogli uporabljati pri razstavah in za podobne namene. Že takoj drugi problem je, kaj smo storili z dokumentacijo našega povojnega revolucionarnega vrenja, z dokazi našega dela in naporov pri obnovi domovine in graditvi njenih trdnjših družbenoekonomskih temeljev. Tudi to že postaja zgodovina in dokumenti čedalje bolj dragoceni.

Takole je potrebno opozoriti: generacije, ki so doživljale protifašistični boj in revolucijo ter povojno obnovo in socialistično graditev, so še žive. Je pa vendarle zadnji čas, da te generacije prav sedaj prispevajo še tisto, kar lahko obogati našo slovensko zgodovino. Samo tako lahko prenesejo na mlajše rodove dokaze in izročila o velikem in prelomnem obdobju v zgodovini slovenskega naroda.

Toda pojavljajo se hujši in trši problemi. Če smo se doslej zadovoljili z zasilnimi prostori za muzejske zbirke, arhive in shrambo dokumentov in gradiva, se poslej sploh ne moremo več. Zgradbe in prostori namreč ne ustrezajo. Cekinov grad, ki je dal začasno streho osrednjemu muzeju ljudske revolucije, je vlažen, prostorsko neprimeren za razširitev zbirk in uvedbo sodobnejših pripomočkov, ki bi zlasti mladini bolj domiselno in sugestivno predstavili tematiko revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Mnogo dragocenega gradiva je zato v zabojih. Povrh še ni dovolj strokovnih ljudi, zanje pa ne prostora. Razen v Novem mestu, so tudi pokrajinski muzeji in zbirke glede prostorov utesnjeni, nesodobno opremljeni in urejeni.

Govorimo o tradicijah in njihovem prenašanju na mlajše rodove. Muzeji z razstavami in zbirkami so hrbenica takšne dejavnosti, temelj pedagoškega in znanstvenega dela, zakladnica gradiva. Brez njih ni mogoče predstavljati naše revolucionarne preteklosti ne doma in ne na tujem. Zlasti v tujini bi lahko z razstavami bolje predstavili naš boj, še zmerom ga je potrebno pojasnjevati v okoljih, kjer poskuša sovražna emigracija razvrednotiti in potvarjati zgodovinska dejstva. Muzealci se sicer trudijo, da bi bili z občasnimi tematskimi razstavami navzoči tudi zunaj muzejskih zgradb. Vendar najbolj zaskrbljujoče je, da dokumenti plesnijo in začenjajo trohniti v vlažnih shrambah in kletih. Tako je tudi z gradivom Instituta za zgodovino delavskega gibanja, več ali manj pa povsod drugod.

Problemi so tudi z nagrajevanjem delavcev v muzejih. Ampak največji je v tem, da sedanje muzejske zgradbe, zlasti dvesto let stari Cekinov grad, ogrožajo tisto, kar smo že zbrali, onemogočajo posodobitev, uvedbo sodobnejših tehničnih pripomočkov, s tem pa večjo privlačnost za mlade obiskovalce, boljše pedagoške prijeme in vse drugo. Kaj potrebujemo? Predvsem dostojen osrednji muzej revolucije in postopno ureditev vseh drugih pokrajinskih muzejev in muzejskih zbirk. Čas je, da našo dediščino ohranimo in posredujemo tako, kot zasluži. Nekako tako so bile izrečene misli v razpravi.

In zastavljen je bil cilj: začeti z akcijo za novi osrednji muzej. Vključiti ga je potrebno v srednjeročni plan razvoja. V novem muzeju je potrebno združiti vse sedanje dejavnosti na področju zbiranja, raziskovanja in prikazovanja naše revolucionarne preteklosti. S politično akcijo je potrebno odpreti oči vsem, ki so odgovorni za naše izročilo. To pa smo več ali manj vsi. Odgovorni smo pred bodočnostjo, ki ji ne smemo ničesar po nemarnosti napraviti. Zdaj že zapravljamo. To pa je dejstvo, ki nas mora zaskrbeti in zganiti. Ker je skrajni čas!

Jure Špič

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE PO

»Naš delovni človek se zaveda svoje vloge v ljudski obrambi in samozasčitni,« je kar takoj začel Martin Košir, ko sva sedla h pogovoru. »Seveda je včasih v zadregi in malce negotov, ko gre za strokovna, profesionalna vprašanja, ki jih mora poznati in reševati. Tukaj gre bolj za naše strokovne, profesionalne službe in ustanove, ki včasih premalo določno opredelijo in postavijo naloge ali pa poskušajo strokovna vprašanja prevladati na njegova ramena. V osnovi pa naš delovni človek ve, kaj ima, kaj je pridobil in ustvaril, kaj pomenijo zanj neodvisnost, neuvrščenost, svoboda in samoupravljanje. Ve, da mu ni bila podarjena ne svoboda, ne neodvisnost in ne samoupravljanje. Vse si je bilo treba priboriti in ustvariti. In to je pripravljen tudi braniti, vsega tega ne bi dal za nobeno ceno iz rok.«

– Kot član izvršnega sveta in republiški sekretar ste prevzeli upravni organ za področje ljudske obrambe. Vaši sodelavci vas poznajo kot izkušenega človeka, ki veliko razmišlja in zna potem stvari tudi preprosto povedati. Kako bi naj, če hočemo biti čimbolj preprosti in jasni, danes ocenili koncept ljudske obrambe in nadaljevali delo na tem področju?

»Če govorimo o delu na področju ljudske obrambe in družbene samozasčite, potem bi rekel, da je to nekaj, kar ni ne zunanaj časa ne prostora, ampak je in mora postati sestavni del našega življenja. Slabo bi bilo, če bi to področje formalizirali.

Gre za podružbljanje obrambnih funkcij in delovni človek je nosilec podružbljanja, on prevzema pravice, dolžnosti in odgovornosti in odloča o tem, kako bo krepil našo obrambno sposobnost. Potemtakem pomeni ljudska obramba vse naše življenje in delo, je prav tako proizvodnja, samoupravljanje, prizadevanje za večji dohodek in rast življenjske ravni, kulturno delovanje, politična angažiranost v delegatskem sistemu in odločanju, kot tudi vključenost v mednarodne tokove in neuvrščenost. Koncept splošne ljudske obrambe je koncept, ki ne ogroža drugih, je koncept miru, koncept, ki daje preko svoje uresničitve pravi odgovor vsakemu bodisi notranjemu ali zunanjemu ogrožanju pridobitev naše revolucije, našega dosedanjega razvoja.

V vsakdanjem življenju mora zato delovni človek, ko ima pred seboj celoto in neodvisnost vseh teh sestavin, presoditi, kdaj krepiti obrambno moč in sposobnost, kdaj jo slabi, če ne ravna pravilno. S tem torej aktivno prevzema sam obrambno funk-

cijo v svoje roke in v tem je smisel podružbljanja.«

– Vendarle zahtevajo vsa področja obrambe in samozasčite tudi ustrezno strokovno, profesionalno organiziranost, specializacijo in delitev dela. Gre za tehnološko delo, oborožitev in veliko sredstev in naprav, ki pomenijo temelj obrambe v primeru kakršnegakoli napada, ali pa v primeru naravnih nesreč. Kako naj bi se potemtakem izražala vloga strokovnih in profesionalnih struktur?

»Takole bi rekel: Vsi smo na straži, vsakdo pa ima svoje stražarsko mesto in svojo stražarsko nalogo. S tem hočem reči, da so vsi deli ljudske obrambe, ljudska armada, teritorialna obramba, civilna zaščita, narodna zaščita, vse obrambne priprave organizacij gospodarskih in družbenih dejavnosti enakopravni dejavniki, vsak s svojimi dolžnostmi in odgovornostmi. Nihče ni rezerva! Kar pa zadeva vlogo strokovnih in profesionalnih struktur, je najbrž jasno, da so vsem dejavnikom obrambe in samozasčite v pomoč. Ne morejo torej biti razsodnik, ampak strokovni svetovalec in pomočnik. Svoje strokovne rešitve morajo nenehno preverjati med množicami, jih dopolnjevati, spreminjati in spet preverjati. Naš koncept ne prekinjeno razvijamo, zato ne more biti večno veljavni rešitev.«

– Koncept ljudske obrambe in samozasčite pravzaprav za nas ni nov.

Preizkusili smo ga v partizanskem bojevanju in pri graditvi ljudske oblasti. V najglobljem smislu je pomenil strategijo in taktiko boja komunistične partije, ki je z njim oborožila ljudstvo. Kako gledate na nadaljevanje teh izkušenj?

»Partizanske izkušnje so pokazale in dokazale, kje so obrambne moči naroda. Noben vojaški priročnik in knjiga, nobena strokovna štabna študija, ki sicer razvija in povečuje naše znanje za obrambo in zaščito, ne more pokazati bogastva vseh oblik organiziranega odpora, ki jih lahko razvije

»Vsi smo na straži, nihče ni rezerva!«

Martin Košir, republiški sekretar za ljudsko obrambo: »Partizanske izkušnje so že povedale in dokazale, kje je obrambna moč naroda.«

ljudstvo, ki se bori in ki ve, za kaj se bori. Vse te izkušnje so bogato izročilo, ki živi in mora živeti naprej. Seveda gre za nove pogoje, za današnje razmere, za nove situacije, ki jih moramo ocenjevati in upoštevati. Imamo tudi čisto drugačne pogoje, armado, orožje, naprave, množično organiziranost vseh delov obrambnega sistema. Toda partizanski koncept ostaja temelj, iz katerega izhajamo, ko danes razvijamo naše obrambne priprave in množično obrambno akcijo.«

– Torej imamo orožje, organizacijo, izkušnje in vemo, kaj hočemo. Kaj pa je ob tem vendarle najbolj bistveno, strateško?

»Realno gledati današnji svet. Prav nič ni idealen, poln je zasukov, presenečenj, spletk, spopadov, vdorov, vmešavanj in nasilja. Do delamo in živimo, moramo imeti vedno pred očmi to realnost. Potem nas ne more zares nič presenetiti. Danes velja pravilo: bolj ko si pripravljen, bolj si odporen, manj si izpostavljen in bolj si varen. Če se tega vsi zavemo, potem bosta naša obramba in samozasčita res sestavina vsakdanjega življenja.«

– Obramba je naša potreba, toda potrebna je zaradi mednarodnih odnosov, zlasti kadar se zaostrejuje. Vendar pa se naša obrambna in samozasčitna organiziranost širi. Ali dajemo temu zadosten poudarek?

»Vse sestavine naše obrambe so v razvoju, stalno se dograjujejo in prevzemajo nove naloge. Prav sedaj ustanavljamo komiteje za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito, ki bodo uresničili celovito odgovornost zveze komunistov za varstvo in obrambo ciljev in pridobitev revolucije ter zagotovili usklajeno in stalno delovanje, usmerjanje in vodenje vseh dejavnikov splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite. Dopolnjujemo obrambne načrte. Posebno pozornost posvečamo obrambnemu usposabljanju. Tako je tudi s področjem civilne zaščite, ki mu želimo dati večji poudarek, pa tudi materialne možnosti. Izkušnje s potresi, poplavi in

drugimi naravnimi nesrečami nas opozarjajo, naj okrepimo civilno zaščito, ne le za primer vojne, ampak tudi za te naloge. Gre predvsem za to, da smo tehnično in materialno bolj pripravljeni vnaprej, da smo pripravljeni in opremljeni, ker nam lahko to v primeru naravnih nesreč izredno olajša delo. Zdaj smo z izkušnjami že tako daleč, da ne moremo prevladati vsega dela na kritični trenutek, ko se nekaj zgodi, kar ni odvisno od naše volje.«

– Bo to zahtevalo nova družbena sredstva? Kako je pravzaprav sploh s financiranjem ljudske obrambe, ali sredstva zadoščajo?

»Zdaj dajemo za ljudsko obrambo 0,5 odstotka narodnega dohodka. Financiranje je urejeno in mislim, da sedanjega odstotka ni potrebno povečevati. Civilni zaščiti, o kateri sem govoril, moramo pri notranji razdelitvi in porabi sredstev nameniti več kot doslej.«

– Okrog 4. julija, ki je praznik borca, navadno razmišljamo o vsebinskih poudarkih, proslavah, akcijah. V tem pogovoru pa bi vas vprašali, kaj menite o delu in vlogi borcev na področju ljudske obrambe in samozasčite, ali je borčevska organizacija dovolj navzoča?

»Prepričan sem, da je borčevska organizacija zelo vplivna družbenopolitična organizacija. Kar pa zadeva borce, bi rekel, da so še vedno zelo vitalna generacija, nepogrešljiva v našem ljudskem odporu. To je živi vrelc izkušenj. Želel bi, da bi borci ostali takšni kot so, trdoživi in vztrajni. Revolucionarni žar, ki je v njih, je največja vrednota, ki mora prehajati na mlade rodove. Danes je razvitih mnogo organiziranih obrambnih oblik dela z mladino v šolah, pri tabornikih, v pohodnih brigadah in drugih organizacijah obrambe in samozasčite, kjer imajo borci odločilno vlogo in velik ugled in kjer se na izredno preproste in spontane načine prenašajo revolucionarne tradicije na mlade. Drugače ne more biti, saj sta partizansko bojevanje in revolucija temelj naše ljudske obrambe in sa-

mozaščite, izkušnje in nasveti borcev so izredno dragoceni.«

– Mislite, da je nadaljevanje tradicij dovolj dobro organizirano in uspešno?

»Mislim, da je organizacijski oblik dovolj, gre bolj za vsebino. Včasih je preveč besed in zunanjih manifestacij, premalo pa je konkretne vsebine. Mislim, na primer, na krajno skupnost, kjer bi lahko bolj ovrednotili, obeležili in poimenovali tradicijo po njihovih ljudeh, organizacijah in dejavnostih med revolucijo.

Sploh opažam, tudi pri obrambni vzgoji, da smo včasih preveč odmaknjeni, splošni, načelni, pa premalo konkretni. Izkušnje so konkretna stvar, najlaže pa jih z vseh strani oceniti tam, kjer so nastale, med ljudmi. Lahko bi našli še kakšno ustrezno obliko za združevanje borcev in mladine, recimo klube, ki bi nosili ime domačega borca in revolucionarja. Danes ni več potrebno, da bi borce preveč obremenjevali s pripovedmi. To lahko danes opravijo že mladi ljudje z ustreznim pedagoškim znanjem, ker imajo dovolj gradiva in dokumentov, morda celo širšo dokumentacijo, kot jo zmore posameznik, ki je bil udeleženec in priča pri nekih dogodkih. V klubih, kakor tudi v pohodnih brigadah, v osnovni šoli in drugje si bolj zamišljam tovariško in ustvarjalno zlitje borcev z mladimi, še posebej s tistimi, ki so aktivni v ljudski obrambi in samozasčiti.«

– Odprta dežela smo. Tujci in tuji vplivi se križajo pri nas. Predvsem gre za sovražne vplive, za sovražno delovanje poklicnih in podtalnih centrov proti naši družbi. Kaj bi rekli o tem?

»Prav je, da smo odprta dežela. Naš samoupravni družbeni sistem ni zaradi tega prav nič ogrožen, lahko kvečjemu pridobi.

Če pa govorimo o podleganju sovražnim vplivom, potem mislim, da gre predvsem za usposobljenost, da te vplive, ki se izražajo danes kot zelo prefinjene informacije, odkrivamo. Laži, izzi-

vanja, šale in podobne zvrsti psihološke vojne so videti včasih zelo nedolžne, vsebujejo pa primesi in osti, ki merijo v določen cilj. Predvsem v to, da se ustvarja nezaupanje in malodušje. Prepričan sem, da smo tudi na tem področju že dovolj močni. Močni zaradi tega, ker naš človek nima več nikakršnih manjvrednostnih občutkov, da bi se svoje družbe in svoje dežele sramoval. Sramoval torej tistega, kar je sam ustvaril. Ustvaril pa je veliko. Njegova samozavest je večja. In prav za samozavest gre. Samozavesten človek ve, da je sposoben ubraniti vse, kar ima in kar ustvarja. Sposoben je ločiti dobronamernost od zlonamernost. Dobro ve, kdaj prenehajo šale in govorice biti smešne in kdaj začno napadati osnovne vrednote njega in njegove domovine. Za usposabljanje na tem področju, ko gre za lažne informacije in propagandne pritiske, bomo seveda morali še marsikaj storiti tudi pri obrambni vzgoji in še posebej v samozasčitni dejavnosti. Tudi tu bomo morali govoriti z realnim in bolj konkretnim jezikom.«

– Za konec tole malce človeško godrnjanje, ki ga včasih slišimo od kakšnega močno angažiranega človeka: preveč je vaj, preveč je predavanja, prevečkrat me kličejo... Saj poznate to. Kaj mislite, da bi bilo potrebno storiti?

»Mislim, da je zasičenost škodljiva stvar, ker pelje v utrujenost in povzroči nekaj nasprotnega, kar sicer želimo. To so predvsem naša strokovna in profesionalna vprašanja, ki pa seveda lahko izzovejo ugovore in tudi odpore. Če ko sem rekel, da moramo pojmovati obrambo in samozasčito kot sestavino našega vsakdanjega življenja, sam mislim na to, da nam ni potreben nikakršen zunanji obrambni halo, nekakšna konjunktura manifestativnih gesel. Delati moramo, delati normalno. Pri tem pa moramo, zlasti ko gre za strokovna in profesionalna vprašanja, biti smotrni, racionalni. Prvič gre za to, da so glede strokovnih in profesionalnih nalog vsi deli kolikor mogoče enakomerno obremenjeni. Drugič pa za to, da so vse akcije, predavanja in vaje dobro vsebinsko pripravljene in upravičene. Biti moramo seveda gibljivi, toda pretiravati ne smemo, ne smemo se nam dolžnosti priskutiti, ne smemo se prezasičiti, ne smemo priti v položaj, da bi zaradi številnih akcij otopeli za primer, ko bi šlo zares.

To pa je seveda stvar načrtovanja, zadeva profesionalno delo in potruditi se moramo, da bomo smotrni, racionalni in prav zato še bolj učinkoviti.«

Zapisal Drago Vresnik

Z 8. seje predsedstva Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Opredelitve jasne-naloge številne

Točke dnevnega reda 8. redne seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije so zvečine obravnavale teme, do katerih je ZZB NOV že zavzela načelna stališča v predhodnih razpravah, sedaj pa so se pojavile dobro pripravljene v obliki informacij, formuliranih predlogov in nekatere v obliki predlogov, oziroma osnutkov novih zakonov.

Tako so na začetku seje obravnavali vlogo in organiziranost ZZB NOV Slovenije na področju ohranjanja in razvijanja tradicij NOV. Predsednik nedavno oživelega sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij Lado Pohar je obvestil predsedstvo o minulem sestanku tega sveta ter tudi o nekaterih njegovih stališčih. Tako je med drugim dejal, da je svet podprl težnjo, da bi svet za razvijanje tradicij pri SZDL Slovenije in občinski sveti v bodoče postali nosilci razvijanja revolucionarnih in borbenih tradicij. Pri tem je ob pregledu programa dela, kakršnega si je svet zastavil za prihodnje, Stane Markič poudaril, da bi bilo vanj treba vključiti še posebno sprejemanje programov založniških hiš Partizanske knjige in Borec. Predsednik RO ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik pa je še dodal, da se že vrsto let pojavlja vprašanje neke vsestranske rešitve založniške dejavnosti, ki je predvsem tematsko vezana na revolucijo in NOB.

Predsedstvo je z zadovoljstvom ugotovilo, da je že prvi sestanek sveta za razvijanje tradicij revolu-

cije in NOB pri RO ZZB NOV načel vrsto problemov, ki jih bo brez dvoma v prihodnje po svojih zmožnostih in v okviru zadanih nalog tudi reševal.

Točka dnevnega reda, ki je tako kot na minulem sestanku ponovno razgibala razpravo in razgrela razpravljalce, je obravnavala muzejsko problematiko muzejev revolucije in NOB v Sloveniji.

Po razpravi je predsedstvo sprejelo sklep, da sprejme poročilo o stanju na tem področju razvijanja tradicij ter da soglašajo s predlogom za formalno imenovanje odbora za izgradnjo Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani. Soglašali so in podprli predlog za akcijo zbiranja zgodovinskega gradiva, muzealij... pod strokovnim vodstvom IZDG (inštituta za zgodovino delavskega gibanja) in, seveda, muzejskih delavcev. Izluščil se je tudi zanimiv in praktičen predlog, naj bi zgodovinsko gradivo in muzealije ter vse, kar predstavlja posebno vrednost za razumevanje in prikaz naše revolucije in NOB, kar ne najde prostora ali poti do muzejev revolucije, zakonsko obvezno registrirali. Tako bi se ognili kopičenju tovrstnega materiala v skladiščih, hkrati pa bi natančno vedeli, kje in kdaj je gradivo (tudi tisto v privatni lasti) na voljo.

Tudi razprava med predsedstvom RO ZZB NOV Slovenije je pokazala, da je bilo na muzejskem področju s strani širše družbene skupnosti

storjeno odločno premalo, da bi se revolucija in NOB lahko dostojno predstavili mladim generacijam.

O nekaterih vprašanjih in predlogih v zvezi z ureničevanjem Titove pobude o kolektivnem delu in odgovornosti je zbranim spregovoril Stane Markič, član predsedstva SR Slovenije. Pobuda o poglobljanju kolektivnega dela je bila, kot je dejal tovariš Markič, v Sloveniji povsod sprejeta in smo k njenemu uresničevanju pristopili poglobljeno, ne le površno – tehnično-kadrovsko. S Titovo pobudo je treba razumeti široko zajeto kolektivno delo, vodenje pa tudi odgovornosti. Tovariš Markič pa je ob tem še poudaril, da je potrebno upoštevati specifičnosti posameznih sredin ter pri tem delu koristiti izkušnje osvobodilne fronte. Ne bi se smeli v razpravah omejevati le na vprašanje vodstva, ampak je potrebno to vprašanje povezati s širšim vprašanjem kadrovske politike ter tudi ugotavljanja elementov forumskega dela. Vsekakor je eno pomembnih vprašanj vsebinske narave, ki izhajajo iz Titove pobude – nenehno preverjanje delegatskih odnosov od baze navzgor. To slednje pa je, kot je dejal Stane Markič, pomembno tudi za borcevsko organizacijo. Na tem področju bo morala ZZB NOV stopati v korak z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami,

morala bo tudi znotraj svoje organizacije okrepiti delegatsko delovanje, čeprav ni mogoče reči, da že doslej ni bilo mnogo storjenega v tej smeri. Predsedstvo je menilo, da je primerno, če vprašanja in predloge v zvezi z ureničevanjem Titove pobude o kolektivnem delu in odgovornosti dopolni z nekaterimi novimi predlogi ter pooblasti sekretarijat, da celotno gradivo uskladi z zaključki CK ZKJ in CK ZKS ter SZDL. Tako usklajeno gradivo bi posredovali RO ZZB NOV ter občinskemu odboru ZZB NOV v razpravo.

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije je na tej seji obravnavalo tudi osnutek zakonov o naravnih in kulturni dediščini ter o spominskem parku Trebče. Pri prvem so ugotovili, da ne zadovoljuje, medtem ko so z osnutkom zakona o spominskem parku Trebče načeloma soglašali, nekatere pripombe pa posredovali predlagatelju zakona.

Še dva predloga zakonov so obravnavali na minuli seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije. Gre za predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o starostnem zavarovanju kmetov ter osnutek zakona o zdravstvenem varstvu. Ob obravnavi obeh se je predsedstvo v načelu strinjalo z vsebino, manjše pripombe pa posredovalo predlagatelju.

V naslednji točki dnevnega reda so obravnavali

predlog, ki ga je na RO ZZB NOV naslovil občinski odbor ZZB NOV Moste-Polje v Ljubljani, o postavitvi spomenika španskim borcem. Ker so si v tej občini zadali za nalogo izgradnjo doma občanov, je dalo vodstvo družbenopolitičnih organizacij pobudo, naj bi ob (ali na) tem domu postavili tudi spomenik španskim borcem z vse Slovenije. Ravno iz te občine, kjer je bila pred vojno partijska organizacija izredno močna, je odšlo precejšnje število prostovoljcev v Španijo. Predsedstvo je predlog mošćanskih družbenopolitičnih organizacij podprlo ter menilo, naj republiška konferenca SZDL verificira pripravljani odbor za gradnjo spomenika.

Za osnutek zakona o zdravstvenem varstvu je bilo predsedstvo mnenja, da v osnovi zadovoljuje, saj obravnava celovitost zdravstvenega varstva in celovitost odnosov v družbeni produkciji, na ustavnih izhodiščih, na izhodiščih zakona o združenem delu ter zakona o skupnih osnovah svobodne menjave dela. Seveda pa je zakon le osnova, na podlagi katere bo potekalo nadaljnje samoupravno dogovarjanje.

Po poročilu o poslovanju Doma vojaških vojnih invalidov v Strunjanu, imenovanju dveh novih članov RO ZZB NOV, oziroma predsedstva ter nekaterih obvestil pod točko »razno« je bila 8. seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije z dne 21. junija končana. B. Ž.-J.

Slovesno ob dnevu civilne zaščite

V Ljubljani je bila 20. junija, ob dnevu civilne zaščite, slovesna seja republiškega štaba za civilno zaščito. Med gosti sta se slovesne seje udeležila tudi podpredsednica republiškega izvršnega sveta Mara Žlebnik in republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir.

Potem ko je poveljnik republiškega štaba Miloš Šulin spregovoril o dejstvu, da je civilna zaščita že pred leti postala sestavni del splošne ljudske obrambe in ko je spregovoril o vse bolj množičnem vključevanju prebivalstva v civilno zaščito ter množični vključitvi v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti« ter potem, ko je republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir podčrtal velik pomen in napredek ter učinkovitost civilne zaščite za varovanje tako človeških kot tudi materialnih dobrin družbe, je Miloš Šulin podelil najzaslužnejšim enotam, štabom ter posameznikom plakete civilne zaščite.

Prejeli so jih: občina Radovljica, občina Krško, GRS pri Planinski zvezi Slovenije, KS Bogojina, KS Orehova vas-Slivenica, štab CZ v KS Markovci, občinski štab za CZ Tržič, združeni odred za CZ mesta Ljubljane, gasilska enota CZ pri KS Škofja vas pri Celju, Tomos iz Kopra, Krka iz Novega mesta, Jože Robič (član republiškega štaba za CZ), Jadran Žiberna (načelnik občinskega štaba za CZ v občini Ilirska Bistrica), Andrej Klun (poveljnik občinskega štaba za CZ Kočevje); zlate značke CZ pa so prejeli: Miran Babšek, Danijel Brezic, Franc Černugelj, Maver Jerkič, Ivica Kavčič, Borut Kobav, Zofka Kromar, Miroslav Mižigoj, Julij Planinc, Jože Šteh, Miloš Šulin, Dušan Uštar, Bojan Ušeničnik, Milan Vrhovc, in Ivica Žnidaršič.

B. Ž.-J.

S pete redne seje predsedstva republiške konference ZRVS Slovenije

Ocene in naloge

Na peti redni seji predsedstva republiške konference ZRVS Slovenije, minulo sredo, so člani predsedstva obravnavali kar devet točk dnevnega reda, med njimi pa sta bili osrednji informacija o sistemu kadrovanja in izobraževanja za šolo za miličnike kadete in za miličnike in naloge ZRVS pri tem ter vsebinska zasnova glasila »TV-15«. Na seji je bila podana tudi infor-

macija o uspešnosti regijskih posvetov o aktualnih vprašanjih in nalogah iz programa dela ZRVS Slovenije za leto 1979.

Informativno-propagandna komisija predsedstva republiške konference ZRVS je ob vsebinski zasnovi glasila »TV-15« strnila svoje stališče v prvem odstavku svoje informacije predsedstvu, ko je zapisala: »Informativno-propagandna komi-

sija se v bistvu strinja s predloženo vsebinsko zasnovo »TV-15«, vendar sodi, da sta nadaljnji razvoj in uspešnost »TV-15« odvisna – poleg vsebinske zasnove – predvsem od konkretnih organizacijskih in tehničnih ukrepov, ki bodo zagotovili, da bo »TV-15« dejansko povsem usklajen s sprejeto vsebinsko zasnovo in da bo »novi« »TV-15« našel večino svojih

bralcev izven vrst nekdanjih borcev. To pomeni, da »TV-15« ne sme biti samo glasilo ZZB NOV oziroma ZRVS, ampak se mora bolj odpreti in postati političnoinformativno glasilo vseh struktur, ki razvijajo in nadaljujejo tradicije NOB, zlasti pa struktur, ki so za obrambne priprave in za izvajanje splošnega ljudskega odpora še posebej pomembne.«

Poleg že zapisanega so na seji predsedstva republiške konference ZRVS sprejeli tudi sklep o podeljevanju plakete ZRVS Jugoslavije, ki se podeljuje članom in organizacijam ZRVS Slovenije, družbenopolitičnim organizacijam, družbenim organizacijam in drugim za izjemne prispevke in dosežke v delu ZRVS Slovenije.

Naša družba postaja vsak dan bolj bogata, vsak dan bolj nam gre kljub temu, da (k sreči) ne živimo v ugodju takih občutkov, ampak iščemo vedno boljše, naprednejše in se ne uspavamo z doseženim. Svetovne poti našim delovnim ljudem so široko odprte. Poslovno in zasebno že zaidemo na vse svetovne kontinente; naše meje so med najbolj odprtimi na svetu. To je lepo, čudovito! Toda tokrat smo se vprašali, koliko potujemo po domovini in zamejstvu, po krajih, katerih preteklost iz NOB ohranja tradicijo velikih dni, po poteh in področjih, kjer »nagelj rdeč je v grapi črni...«.

Želeli smo zvedeti, kaj lahko našim delovnim ljudem o NOB in revoluciji ter kaj lahko tujim turistom nudijo naše potovalne agencije. Nismo obiskali vseh. Izbor je bil naključen in zato, menimo, bi bila tudi podoba ob obisku ostalih potovalnih in turističnih organizacij najbrž podobna.

Kompasova poslovalnica na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Prijazna tovarišica za pultom. »Partizanski kraji? Naši izleti v take kraje?« Nič posebno ni videti presenečena nad mojim vprašanjem. »Izvolite,« mi pomoli knjižico z naslovom »Kratki izleti.«. Skoraj v vsakem izletu, ki ga nudimo v tem našem letošnjem programu, lahko najdete vsaj enega ali dva spomenika NOB, ki jih spotoma obiščemo. Nekateri od izletov pa so pripravljani tako, da obiskujemo načrtno kraje, znamenite iz revolucije in NOB.

Listam knjižico, da se prepričam o povedanem. Izbira je pestra in zajema tako vse predele Slovenije, kakor tudi Jugoslavije. Pa začnimo kar na prvi strani: »Čez Vršič v Trentu in bolnišnico Franjo, Gorenjska – zjutraj odhod iz Ljubljane in vožnja z avtobusom v Dražgoše. Ogled spomenika legendarni bitki Cankarjevega bataljona...« Zasavje – »... skozi Zagorje na Čebine...«, Kočevsko in Baza 20... Bela krajina – »... Nadaljevanje vožnje po partizanski magistrali skozi Črmošnjice v Belo krajino. Postanek pri obeležju, kjer se je smrtno ponesrečil komandant Stane...«

Tako je tudi z izleti v Prekmurje, v Zagorje, na Koroško, v Bosno, na Rab, v Srbijo, po dolini Neretve... Vsak izlet vključuje vsaj enega od znanih spomenikov naše narodnoosvobodilne boja ali partizanski kraj. In tako je prav! Poleg naravnih znamenitosti, muzejev in srednjeveških gradov, poleg razglednih točk naših rastočih mest, moramo spoznavati tudi kraje, kjer se je kalila revolucija, koder je krivala smrtna setev najzlaht-

Naravne lepote poleg izročil NOB

neje kalila v našo, že današnjo žetev.

Tako je bilo z našim obiskom v Kompasovi poslovalnici, kjer skrbijo za domači turizem. Želeli pa smo izvedeti tudi to, kaj in koliko iz naše zgodovine NOB lahko na svojih potovanjih po Sloveniji in Jugoslaviji zve tujec, turist. Napotili so nas v Kompasov oddelek za tuji turizem, kjer smo se pozanimali pri tovarišici Ramplovi, kaj nudijo, na primer, skandinavskim turistom in pri tovarišici Liljani Vavpotičevi o tem, kaj na temo NOB nudijo nizozemskim turistom.

Tovarišica Ramplova je pokazala vrsto ponudb za nekajdnevno bivanje tujih turistov v Jugoslaviji pod naslovom »The best of Yugoslavia«, ali »najboljša (najlepša) Jugoslavija.« Pa si pogledajmo kaj od tistega, kar smo iskali, kar taki aranžmaji vsebujejo. Takoimenovana »klasična« tura po Jugoslaviji traja 14 dni in tuji turist bo »prerajal« pot od Ljubljane, Zagreba, Jajca, skozi Sarajevo do morja in po obali nazaj do Reke in Postojne ter zopet v Ljubljano. Na tej poti je vsekakor najizrazitejše mesto – spomenik NOB, Jajce, v Sarajevu predvsem omenjajo Gavrilu Principa in t. i. povod za prvo svetovno vojno. Ponavadi se ustavijo pri spomeniku padlim borcem v Banja Luki in nato ponudijo še znano zgodbo o partizanski akciji v Postojnski jami. Sicer pa je, tako so nam povedali v Kompasovem oddelku za tuji turizem, vsa pot skozi Bosno priložnost, da vodič turistom vsaj deloma pojasni našo slavno zgodovino – na vožnji skozi številne kraje, znane iz NOB.

Bolj spodbudno in tudi bolj konkretno ponudbo turističnega programa, ki zajema tudi slovenske kraje iz NOB, nudijo inozemskim turistom, ki so že tudi sicer za obisk takih krajev posebno navdušeni. Tako ni naključje, da v belgijski reviji »Vakantie Magazin 1979« najdemo ponudbo za dvajsetdnevno bivanje v Predvoru, kjer turistu poleg številnih drugih izletov nudijo tudi ogled Cerknega, Idrije in bolnišnice Franje. Tovarišica Vavpotičeva, ki že vrsto let dela na področju turizma in pa zlasti ponudbe

Prospektov, kakršen je tale, ki opozarja na partizanski Rog, bi moralo biti več!

75.---
95.---
70.---
70.---
95.---
95.---
de
lle
len
pas-

maken naar het beroemde berg, zo schitterend gelegen aan het gelijknamige meer.
Zesde dag: Dagtocht. We gaan naar de wereldberoemde grotten van Postojna. Nergens ter wereld heeft men tot op heden zulke unieke druipsteengrotten gevonden. De tocht in de grotten is gedeeltelijk per treince. Een sensatie apart. (Entree excl.) We lunchen in Postojna en vervolgen de tocht via Idria naar Cerkno, waar we het beroemde partizanenhospitaal uit de 2e wereldoorlog bezichtigen. Via Baza en Kranj gaan we terug naar Predvor.
Zevende dag: Zondag. Vandaag is er geen vastgesteld programma.
Achtste dag: Vandaag staat er een leuke wandeling met aansluitend een picknik op het programma. De hotelier is onze gids. We wandelen allereerst naar de kerk van Predvor waar enkele wereldberoemde fresco's te zien zijn. Vervolgens deze dag voert de tocht naar ons over omgeving van Twaalfde dag hoort nog bij volgen daarvoor het Rijndal. Een afwisseling op de Rijn bij in Koningswijk. Na enige tijd derlandse pre kollektiefel in met de service keren.

Tudi v ponudbah tujim agencijam je tu in tam najti partizanske kraje, oziroma spomenike

VRŠIČ — TRENTA

RELACIJA: LJUBLJANA—VRBA—KRANJSKA GORA—VRŠIČ—BOVEC—CERKNO—ŠKOFJA LOKA—LJUBLJANA

Odhod iz Ljubljane ob 6.00 uri s Trga osvoboditve in vožnja preko Kranja mimo Lesc v Vrbo. Ogled Prešernove rojstne hiše in nadaljevanje poti proti prelazu na Vršiču, vmes postanek pri ruski kapelici. Na vrhu (1611 m) si bomo privoščili dobro uro časa za obisk enega planinskih domov ali sprehod do plazu pod Mojstrovko. V nadaljevanju potovanja ogled Kugyjevega spomenika. Postanek pri izviru Soče in vožnja po slikoviti dolini Soče. Vmes kosilo. Popoldne se bomo zapeljali do Cerkna in nato proti bolnišnici Franji, ki si jo bomo ogledali, nato pa se bomo vrnili mimo Hotavlj po Poljanski dolini in čez Skofjo Loko v Ljubljano, kamor je predviden prihod v večernih urah.

Odhodi	Šifra	Cena vključuje
19. 5.	7021	• avtobusni prevoz
2. 6.	7022	• kosilo
23. 6.	7023	• vstopnine
4. 7.	7024	• vodstvo in organizacijo izleta
26. 8.	7025	
15. 9.	7026	

Iz letošnjega programa izletov SAP Viator

na Nizozemskem in v Belgiji, nam je povedala, da so prav na želje nizozemskih turistov pripravili ponudbe za bivanje v manjših slovenskih krajih kot so Cerkno, Predvor, Bled; ponujajo pa jim tudi kmečki turizem v Savinjski dolini. »Na letošnji turistični borzi v Bruslju smo imeli razobešene plakate z barvno fotografijo bolnišnice Franje, ki je vzbudila med tujimi agencijami izredno pozornost. Zato smo jim morali priskrbeti tudi osnovne podatke o tem kraju in tistih vojnih dogodkih.«

To je prijetno slišati, toda, ali lahko v Sloveniji pokažemo le Franjo? Ali ne bi kazalo vključiti v programe tudi drugih zanimivih točk, kot je na primer Baza 20 ali Osankarica? Tu nam ta hip natančnega odgovora ne da jo. Morda bo na Rog zašel sem ter tja kak tuji turist na lastno pest, razširil govorico o zanimivosti in lepoti tega kraja med svojimi rojaki in jih, na njihovem potepanju po Jugoslaviji, napotil tja. Morda bodo k temu pripomogle vezi med našo in tujo mladino. Prav bi bilo, da spoznajo poleg lepote Kranjske gore ali Dubrovnik tudi kraje, ki oživljajo spomin na naš narodnoosvobodilni boj, da bodo lažje razumeli in tudi na lastne oči videli, da naš boj ni bilo stihijsko »puškarjenje« skupine rodoljubov, ampak organiziran, načrtovan upor ljudstva. Tako jim bomo tudi vcepili spoštovanje do tistega, kar smo po vojni v graditvi nove Jugoslavije dosegli.

Po potrebno gradivo stopimo tudi v knjižnico

Z enakim vprašanjem kot pri Kompasu smo se oglasili tudi pri SAP Viatorju na Titovi cesti v Ljubljani. Tudi pri njih so za domače turistične potrebe za leto 1979 izdali posebno brošuro aranžmaje izletov po Jugoslaviji in Sloveniji. Če bi imel popotnik dovolj časa in seveda denarja, bi si s temi izleti lahko »po koščkih« kar temeljito ogledal vso domovino. Tudi v teh programih je najti vrsto partizanskih krajev od Poljan na Koroškem do Osankarice in spomenika na Ulaki, od

Jasenovca do Sutjeske in »klasične« avnojske ture.

Pa smo s tovarišem Rauhom pri SAP Viatorju spregovorili še o tem, kako so njihovi vodiči izurjeni za vodenje po partizanskih krajih in kje dobijo primerno literaturo. »Naši vodiči morajo sicer opraviti osnovni seminar za vodenje, za posamezne izlete pa se morajo sami pripraviti in si pomagajo na najrazličnejše načine. Za nekatere kraje obstajajo turistični vodniki, ki so jih izdala krajevna turistična društva. Ponekod si pomagajo z monografijami in knjigami na posamezne teme, pogosto pa morajo vodiči kar lepo v knjižnico, kajti podjetje nima toliko razpoložljivih sredstev, da bi vso potrebno literaturo nakupilo.« Ko smo tovariša Rauha pobarali, če pozna kako literaturo o partizanskih krajih, priročnik ali podobno, nam je takoj omenil »Vodnik po partizanskih poteh«, vendar tudi pristavil, da ga dobijo na posodo v knjižnici ter da ga za rabo v podjetju pač niso kupili.

Pokazali so nam še nekaj prospektov in brošur o partizanskih krajih in tudi take, kjer so ti kraji omenjeni ali označeni. Ni jih prav dosti in med njimi vsekakor izstopa lično likovno opremljen prospekt o partizanskem Rogu. V slovenščini, srbohrvaščini in angleščini si lahko preberemo spremno besedilo, fotografije širnih gozdov, zemljevid iz druge svetovne vojne (znanih točk na Rogu in v okolici) ter nekaj dokumentarnih vojnih posnetkov nam resnično pričara podobo partizanskega Roga. Res je, da smo v prospektu, ki ga je izdala skupščina občine Ljubljana Šiška za področje svoje občine, zasledili Rašico in muzej ljudske revolucije v Ljubljani; en stavek je posvečen NOB na Koroškem onstran meje (v prospektu, ki ga je izdal Kompas), res pa je tudi, da je to še vse premalo.

Takih predstavitev, kot je tista o Rogu, ki jo je pripravil in izdal odbor za vzdrževanje partizanskih spomenikov na Rogu iz Novega mesta, bi moralo biti več; bilo bi umestno, ko bi potovalne agencije, ki poslujejo s tisoči turistov, imele v priročnih knjižnicah za svoje vodiče vsaj »Vodnik po partizanskih poteh«. Potrebno in nujno bi bilo, da bi povsod tam, kjer znamo tako bogato v sliki in besedi prikazati našo, denimo, fevdalno zgodovino in naravne znamenitosti, čutili potrebo in znali na enakovreden način predstaviti tudi kraje in pomembne pomnike NOB in naše revolucije. Le tako se ne bo dogajalo, da mora nek turist iz Rotterdama pisati ravnatelju muzeja revolucije v Ljubljani in lepo prositi za podatke o nekem partizanskem kraju, ki ga želi obiiskati s svojimi otroci...

B. Ž. J.

RUDNIK

je majhna, prijazna vasica sredi gozdov v bližini Volčjega potoka, kjer so se že takoj po so-vražnikovi okupaciji sestajali aktivisti OF, orga-nizatorji narodnoosvobodilnega boja.

Sredi decembra 1943 je v Rudniku začela delo-vati prva tiskarna na Gorenjskem, v neposredni bližini je bila partizanska bolnišnica Triglav, vanj pa so se stekale tudi kurirske vezi.

Nad prostorom, kjer je bil XI. zbor Gorenjskih aktivistov, je 6. januarja 1945 izgubilo življenje okrog 30 partizanov v tragediji, ki je bila posledica izdaje. Med padlimi člani VOS in okrožnega komiteja KPS je bil tudi sekretar okrožnega ko-miteja KPS Kamnik, tovariš Ivan Peternej-Tinko.

Enajsti zbor gorenjskih aktivistov v Rudniku pri Volčjem

V srčiki partizanskih kra

V nedeljo, 24. junija je bilo na Rudniku v bližini Volčjega potoka XI. sre-čanje gorenjskih aktivi-stov NOB. Tokrat je bila gostitelj občinska konfe-renca SZDL Kamnik. V prijaznem travnatem lo-gu se je zbralo nad pet tisoč aktivistov, borcev, mladincev, tabornikov, gasilcev in drugih prebi-valcev Gorenjske ter Ljubljane. Slavnostni govornik je bil domačin Albin Vengust, sedaj predsednik izvršnega sveta mesta Ljubljane. V govoru je poudaril, da je bilo srečanje na tem kra-ju zato, ker se je na tem področju že 27. junija 1941 pričela vsesplošna vstaja proti okupatorju in v spomin na 30 aktivi-stov, ki so 6. januarja 1945. leta zaradi izdaj-stva tragično izgubili življenje. Dejal je, da je to področje dalo veliko borcev za svobodo in re-volucijo in da je bil teren dobro organiziran za preskrbo partizanskih enot. Kljub temu, da je okupator izvajal hude represalije in da je bilo veliko žrtev, so prebival-ci vztrajali in prispevali velik delež k zmagi. Neu-trudno delavni so bili tu-di v času obnove po voj-ni in razvoju novih sa-moupravnih socialistič-nih odnosov. V nadalj-njem govoru je dal pobu-de za nov zalet in uspehe pri delu ter poudaril, da naj bi vladali med nami boljši tovariški odnosi. Prenehali naj bi z besedo

gospod, in veliko bližji bi si bili, če bi se med seboj tikali. Po govoru je bila slovesnost, na kate-ri je skupščina občine Ljubljana Šiška podelila domicil Pokrajinskemu odboru OF in pokrajins-kem komiteju KPS za Gorenjsko. Sklep o tem so sprejeli vsi občinski zbori Ljubljana Šiška na 4. seji 21. maja letos.

V nadaljevanju je sle-dil bogat kulturni pro-gram, v katerem so na-stopili godba na pihala Solidarnost Kamnik, združeni pevski zbori ka-mniške občine, ki jim je dirigiral kapelnik Lean-der Pegan, recitatorji dramskega krožka gi-mnazije Rudolf Maister Kamnik ter folklorna skupina Kamniška Bi-strica.

★

Z zbora so poslali to-varišu Titu pozdravno brzojavko z željami, da bi bil zdrav in da bi nas še dolgo vodil. Nato je prapor prevzela zastop-nica Občinske konfere-nce SZDL Tržič, ki je vse prisotne povabila na XII. zbor, ki bo prihod-nje leto v Tržiču. Po sve-čanem delu je sledil za-bavni del, med katerim so se borci NOV med se-boj pozdravljali in obu-jali spomine na težke dni boja ter se pogovarjali o svojem zdravju ter uspe-hih, ki so jih dosegli pri delu v povojnem času.

B. B.

Pavel Kališ iz Spodnjih Gameljnov

Vsako leto s srečanj zaživi tudi spomin

Tako so pravili aktivisti – vsi po vrsti. Zlasti so o tem prepričani tisti, ki se udeležujejo srečanj go-renjskih aktivistov prav od njihovih začetkov.

Pavla Kališa, aktivista in borca iz srednjih Ga-meljnov pri Ljubljani smo zmotili v družbi z Antonom Kečem. Čeprav sta doma čisto blizu drug drugemu, vsak dan ni ča-sa za take pomenke. Ni časa za obujanje spomi-nov in premlevanje do-godkov, ki sta jih med vojno skupaj doživela. Nekdanji aktivist in bo-rec Pavel Kališ je še ve-dno aktiven. Žuljave in močne roke nam takojci povedo, da ni sprt z lopa-to in grabljami. Sam pa

Marija Trojar-Marjanca z Jesenic

nam našteje celo vrsto funkcij, ki jih opravlja na terenu: od nalog pod-predsednika socialistične zveze v krajevni skupno-sti do odbora krajevene skupnosti, borčevske or-ganizacije in odbora zem-ljiške skupnosti... Ne-prestano se mu spomin vrača k Raškiški četi. Bila je prva v kraju in z njo je povezana prenekatera

Simon Kladnik, predsednik OO ZSMS Volčji potok

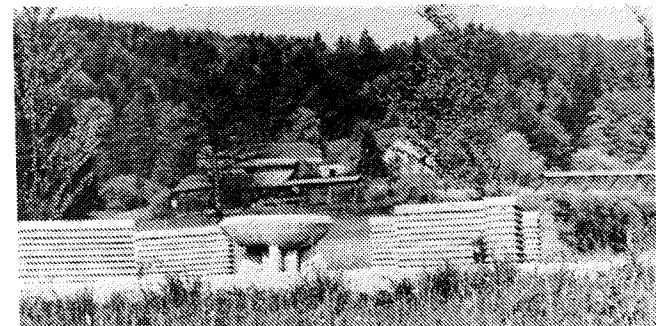
tragična zgodba prebival-cev vasi izpod Rašice in Šmarne gore. Pavel Kališ komaj mimogrede, skozi »pregled krajevnih do-godkov« med NOB ome-nja svoje delo. Tako smo iz pripovedi izluščili, da je delal v trojki z Albinom Ogrinom in zdravnikom Zajcem, dokler niso Ogrina aretirali in je tudi sam moral med partizane. Pa-

Anton Kreč

vle Kališev, borec Gubče-ve brigade, štirikrat ran-jen, zdravljen od Like do Kočevskega Roga, se kar dobro drži. Sedemde-set jih že ima. Njegove močne roke pa nam ozna-njajo, da bo še dolgo »vle-kel« – pri delu doma in na terenu.

Komaj korak, dva pred našim prvim sogovorni-kom pokimava tovariš Slovenko. »Glej tamle, na oni strani, tisto je naša Marjanca. Naj vam kaj pove, ona je imela med vojno »ženske čez« .« Sto-pimo torej do Marije Tro-jarjeve-Marjanca. Jese-ničanka je po rodu, s Plavža. »Doslej sem se udeležila vseh srečanj go-renjskih aktivistov in če-prav menim, da je bilo vsako lepo po svoje, je to-krat vendar le najlepše. Vedno se že vnaprej vese-lim srečanj z nekdanjimi

Spomenik padlim v Rudniku, delo Ivana Seljaka Čopića

11. zbor gorenjskih aktivistov v Rudniku pri Kamniku

Slavnostni govornik: Albin Vengust, predsednik izvršnega sveta Skupščine mesta Ljubljane

Več kot trideset praporov je stalo ob odru z nastopajočimi

potoku

jev

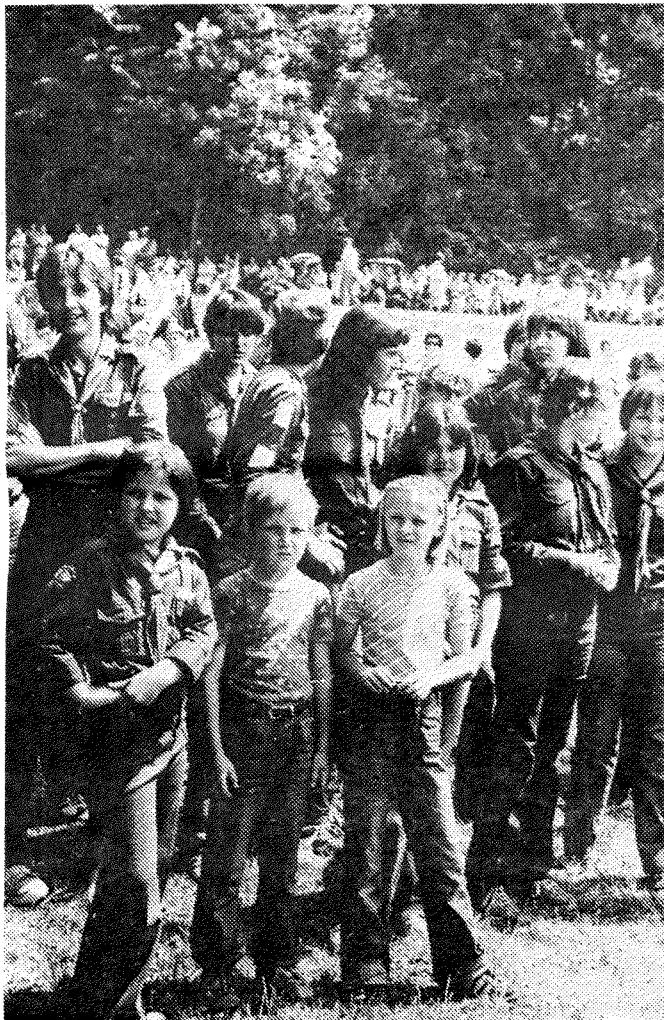
Pozdrav Titu

Predstavnik mladine je v imenu vseh udeležencev zbora prebral pozdravno brzojavko tovarišu Titu, v kateri je poleg opisa razvoja osvobodilne fronte na Gorenjskem in še posebej na kamniškem tudi rečeno:

»Zavedamo se, in ponosni smo na pomen in vlogo, ki jo ima samoupravna, socialistična in neuvrščena Jugoslavija v svetovni skupnosti. Zavedamo se, kako velike rezultate je rodilo tvoje delo in delo vseh aktivistov, s katerimi danes, na tem zboru, ohranjamo in oživljamo revolucionarno zgodovino našega naroda. Ne moremo si želeči večje vzpodbude za našo aktivnost, za naše delo v prihodnosti in večjega vzora.

Skupno bomo našo domovino naredili še lepšo in močnejšo in tako obogatili veliko dediščino, ki jo mladi prevzemamo v svoje roke.

Z enajstega zbora gorenjskih aktivistov, iz majhne partizanske vasice Rudnik pri Kamniku ti mladina in vsi občani Kamnika in gorenjskih občin izražamo svoje najboljše želje in da bi nam bil še dolgo s svojim delom vzor in usmerjevalec naše svetle poti v še lepšo prihodnost.«

Mladina je prišla na prireditev iz vse občine

v občini; Simon pa nam še pove, da so se krajani (kmetje, ki so dali na razpolago prireditvene travnike) prav prerekali, na katerega parceli bo parkirišče, oziroma sama prireditev. Pa ne da bi se branili, nasprotno, šlo je za to, kdo bo smel...

Še to in ono bi povprašali o mladih v tem kraju, toda Simon se opravičuje, kličejo ga v »štabu«.

Mimo prikoraka partizan Rastko (Piršev iz znane tukajšnje partizanske hiše) z vnučko pod roko. Prav danes ji je dve leti in ded jo ponosno predstavi svojim nekdanjim soborcem. Pristopi še Tilka Potočnikova s Križa pri Kamniku. Dve medalji, pripeti na poletno bluzo, se zableščita v soncu. Ena je za hrabrost in druga za zasluge za narod. Vesela je tale Tilka, hudomušne in tudi okroglo razdira s svojimi soborci. Bila je v partizanih, ranjena in po-

slana prav v bolnišnico »Triglav« ali »Lukovo bolnico« (kakor so imenovali partizansko bolnišnico po Luku Piršu), ki je bila nedaleč od današnjega prireditvenega prostora – v hribu. »Bolnišnica je bila izdana in skupaj s še nekaterimi sem bila ujeta. Skozi kamniške zapore sem prišla v Begunje. Od tam pa sem pobegnila.« Ponosna je na ta svoj beg, saj ga je v bistvu načrtovala in izvedla čisto sama. »Rž smo okopavale na polju in sem se splazila stran. Spotoma sem na polju ukradla motiko in se, kot da grem na polje delat, odpravila po poti naprej...« Vsa njena družina je že 1941. leta začela delati za OF. Tudi tovarišica Tilka je bila srečanja gorenjskih aktivistov ponovno vesela, saj je stara tovarišija – najboljša tovarišija.

B. Ž.-J.

Pred petintridesetimi leti

Spomin na Bosiljevo

Brigada je bila na položajih okoli Dobrniča na Dolenjskem, ko je dobila nalogo, da skupaj s Cankarjevo brigado in hrvaškimi enotami napadejo in zavzamejo nemško-ustaško postojanko Bosiljevo. Sončnega dne meseca junija leta 1944 smo odšli po že tolikokrat prehojenih poteh v daljno Hrvaško. Hiteli smo mimo dolenjskih polj, kjer je takrat zorelo žito, mimo Žužemberka in skozi mogočne kočevske gozdove v sončno Belo krajino. V Vinici smo po zasilnem mostu prešli Kolpo in se ustavili v vaseh okoli Bosiljevega.

Začudeno so gledali domačini, zakaj kar naenkrat toliko slovenskih partizanov. Mi pa nismo utegnili, da bi se pred akcijo z njimi kaj več pogovarjali. Pripravljali smo se na napad. Vojaški voditelji, politični komisariji, sekretarji KPJ in SKOJ, saniteta – vsi so se trudili, da bi bilo vse nared. Priprave je prekinil žalosten dogodek:

Fantje so posedli na zložene hlode na koncu vasi. Kaj neki so se pomenkovali? O domu, mogoče tudi o tem, kaj jih čaka v Bosiljevem. Kdo ve! Od nekega je priletela izgubljena krogla in ubila Janeza Zagorca. Od tovariša smo se poslovili na vaškem pokopališču, mu zapeli žalostinko.

Vzorni sekretarji KPJ, to so bili namestniki političnih komisarjev, so resnih obrazov sklicevali še zadnje sestanke.

V prvem bataljonu je bil neutruden sekretar Drago Vidmar, gimnazijec. Komaj sedemnajst let je imel, ko je zapustil starše in odšel k partizanom. Tu v Bosiljevem se ni izpolnil devetnajst let in že je bil član bataljonskega štaba. »Ali je težko, Drago?« sem ga vprašala. Nasmejal se je in začel postavljati vprašanja iz dialektičnega materializma. Mislec. Le kje bi končal njegov razvoj, kaj bi dosegel v življenju, če...

Spominjam se tudi dijaka Draga Višnarja, živahnega partijskega sekretarja v tretjem bataljonu, doma iz Novega mesta. Najmlajši je bil v štabu bataljona, a so ga vsi spoštovali. Sklepe, ki so jih sprejemali na partijskih sestankih, ki jih je vodil, so vsi vestno izpolnjevali. Bil je dosleden, dober borec. Vedno je bil tam, kjer je bil najbolj potreben. Ko je nanesla priložnost, se je rad pogovarjal o svoji mami. Rad jo je imel.

Napad na Bosiljevo se je začel. Najprej je napadala Cankarjeva brigada in naš prvi bataljon z vsemi protitankovskimi puškami in minometalci. Ker juriši teh enot in tudi topništvo niso zalegli, je štab 15. divizije sklenil uporabiti vse razpoložljive sile. Zato je poslal v borbo še tretji bataljon 12. brigade in tako je v rezervi ostal le drugi bataljon 12. brigade. Vso noč smo napadali in poskušali priti v postojanko, a nam ni uspelo. Borba je trajala ves dan do šestih zvečer. Nenadoma smo zaslišali močan ogenj iz strojnica. Hitro smo zavzeli položaje. Iz postojanke so se Švabi in ustaši kar usipali. Bilo je grozno. Naše orožje se je razgrelo, zmanjkovalo je streliva. Komaj smo sovražnika odbili, že se je pojavil na drugem mestu. Borili smo se z žarom. Vsi borci so se odlično izkazali in proti večeru je bila borba s popolnim porazom nemško-ustaške postojanke končana.

Kakšna je bila cena naše zmage? Koliko mladih življenj se je izteklo? Na položaju prvega bataljona je bil ranjen mladi namestnik političnega komisarja Drago Vidmar. Sovražnikova krogla ga je zadela v glavo. Obležal je v nezavesti. Borci so ga odvezli s položaja. Na poti v bolnišnico je umrl. Pokopan je v Vinici. In Drago Višnar? Ko je bojni ples že ponehaval, se je pognalo proti nam še kakih dvajset sovražnikov. Ujel jih je rafal našega mitraljeza. Popadali so. Neugnani politični komisar tretjega bataljona Drago Višnar je mislil, da so vsi mrtvi. Šel je po orožje in strelivo. Eden od ustašev se je dvignil in s poslednjimi močmi ustrelil Draga v hrbet. Obrnil se je k nam, žalostno pogledal in se zgrudil. Bolničarke so ga obvezale, in odpeljali so ga v kočevske bolnišnice. Po nekaj tednih smo prejeli njegovo pismo. »Ker ne morem pisati svoji mami, pišem vam...« Tu se je končalo. Zvone, politični komisar bolnišnice, je pripisal: »Predno je tovariš pismo dokončal, je umrl.«

Šestnajstletni mitraljezec in sekretar SKOJ Groznik je imel pred mitraljezom kar deset sovražnikov hkrati. Zadelo ga je.

Sovražnikova postojanka je padla. Uspešen napad slovenskih partizanov je široko odjeknil med tamkajšnjim prebivalstvom. Ponosni smo bili na zmago. Veselje je grenila le zavest, da so za to dali svoje življenje štirje mladi borci, štirje komunisti, med njimi dva bataljonska sekretarja komunistične partije. A brigada je morala kreniti novim borbam naproti.

Maruša Krese

Borci na položaju v Bosiljevem

MARIBOR

Razgovor o slovenski manjšini na Koroškem

Pred dnevi je bil v Mariboru v domu družbenopolitičnih organizacij razgovor o najnovejšem položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem po opravljenih državnih volitvah v Avstriji. Razgovor je pripravil svet za mednarodne odnose pri občinski konferenci SZDL Maribor. Poleg drugih predstavnikov sta se razgovora udeležila dr. Franci Zwitter, predsednik zveze slovenskih organizacij, in dr. Matjaž Grilc, predsednik narodnega sveta koroških Slovencev.

DRAGO MIKLAVEC

KUMROVEC

Izlet kurirjev jubilantov

Pododbor za savinjsko-zasavsko območje, ki deluje v sklopu 4. brigade VDV partizanskih kurirjev relejnih postaj Slovenije, je pripravil izlet za kurirje, ki so stari že šestdeset let in več.

Ob tej priložnosti so obiskali rojstno hišo maršala Tita, dom borcev NOV v Kumrovcu in muzej v Trebčah pri Podsredi. Tukaj, kjer je zbrano zgodovinsko gradivo o revolucionarnem delovanju partije in Tita, je Tito vodil v letih 1936 do 1941 več konferenc CK KPJ. Tu je bilo tudi več drugih partijskih posvetovanj, ki so povezana s prelomnimi dogodki.

Udeleženci so se ustavili še v Podčetrtku, kjer sta Edi Golc-Svigel in Tone Pristov-Gusar v imenu prireditelja slovesno podelila vsem jubilantom spominske grafike.

DRAGO MIKLAVEC

VELENJE

Pohod pionirjev po poteh 14. divizije

Iz velenjske občine je prispelo 13. junija 1979 ob 10.30 na Smrekovec 104 pionirjev. Njihov pohod je potekal od Paškega Kozjaka, Graške gore, Raven pri Šoštanju, Cirkovce preko Velenja do Žlebnika, kjer je padel pesnik Kajuh.

Na pohodu, ki je trajal tri dni, se je izmenjalo več kot 2000 pionirjev. Med pohodom jih je spremljalo 5 pripadnikov SLO in 6 tabornikov.

Na Smrekovcu so od njih prevzeli pohodne zastave in torbico pionirji osnovne šole iz Ljubnega ob Savinji, ki so pripravili tudi kratek kulturni program. Pionirjem in ostalim pohodnikom je govoril predsednik občinskega odbora ZZB NOV Mozirje Vlado Košir. Na kmetiji Kugovnik (1240 m) v Planini št. 32 smo zaprosili Kugovnikovo mamo Jožefo Brglez, ki ima že 78 let, in njenega sina Jožeta, da sta nam v kratkih besedah povedala, kako je bilo pri njih med vojno.

Nato smo nadaljevali pohod na Ramšaka mimo Lojena k spomeniku v Rastkah. V Ljubnu so nas pred šolo pričakali pionirji z učitelji in nas pozdravili.

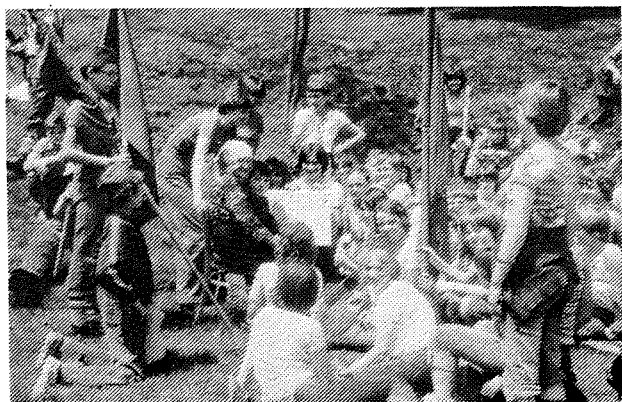
Tam so prevzeli zastave in torbico pionirji osnovne šole iz Luč in nadaljevali pohod mimo spomenikov v Radmirju in Homu.

V Gornjem gradu so zaradi dežja pripravili kulturni program v šoli pionirji osnovne šole iz Luč in predali zastave ter torbico pionirjem iz Gornjega grada. Popoldne smo nadaljevali pot do Šmartnega ob Dreti in naslednji dan do Nazarij.

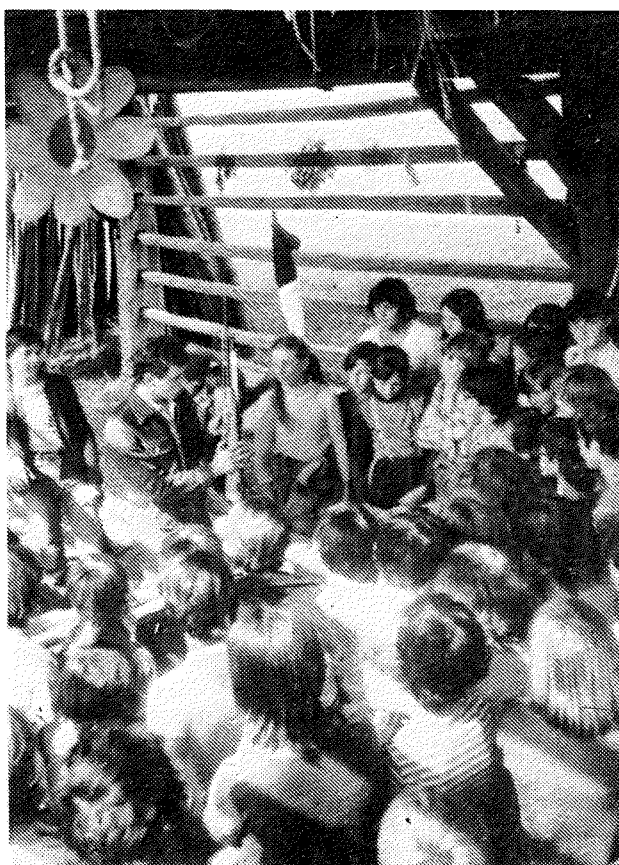
Naslednji dan, 16. junija, smo se v Mozirju priključili ostalim pionirjem iz vse Jugoslavije in predali raport in torbico.

Našega pohoda iz Smrekovca do Mozirja se je udeležilo 300 pionirjev iz osnovnih šol v Zgornji Savinjski dolini. Pohod so spremljali planinci, borci NOV, taborniki in pripadniki TO.

ANTON IKOVIC

Jožeta Brglez – Kugovnikova mama iz Planine 32, pripoveduje pionirjem

Partizanska učilnica

GRIŽE

Obrambni dan

V juniju je bil v krajevni skupnosti Griže izveden že tradicionalni obrambni dan. Tako kot vedno dosedaj, je bil povezan z gojenjem tradicij NOV.

Ob znaku za preplah so izpraznili šolo. Učenci nižjih razredov so se umaknili proti Savinji in nato nadaljevali pot mimo spomenikov NOV na Šprajčev hrib. Pot jih je peljala mimo spomenika 1. savinjski četi na končni cilj. Tu je pionirjem govoril predstavnik OO ZB Griže o predvojnem delovanju SKOJ, ki je ravno na tem hribu razvil množično dejavnost z mladino, in o dogodkih med NOV.

Učenci višjih razredov so se v kolonah umikali proti »svobodnemu ozemlju«. Učenci 7. in 8. razredov so s potoma opravili strelsko tekmovanje, medtem ko so se učenci 5. in 6. razredov napotili proti »partizanski učilnici«. Pod kozolcem pri Kotarjevi domačiji, znani partizanski hiši, je pripadnik teritorialne obrambe pionirjem razkazal orožje, predstavnik občinskega odbora ZB Zalec pa je spregovoril o dogodkih med vojno. To učilnico so obiskali tudi učenci 7. in 8. razredov.

Vse kolone so se srečno »prebile« na »svobodno ozemlje«. Nekatere so »padle v zasedo«, ki so jo pripravili člani lovske družine. Včasih je hudo zapokalo, vendar »žrtev« ni bilo. Na »svobodnem ozemlju« je bil nato partizanski miting.

FRANC JEŽOVNIK

DUTOVLJE

Proslava z razvitjem prapora

Člani krajevene organizacije ZZB NOV Dutovlje smo se dne 10. 6. 1979 ob 15.30 zbrali na letni konferenci. Predsednik organizacije, tovariš Franc Tavčar je podal poročilo o delu borčevske organizacije v letu 1979 in predlagal sprejem programa dela za leto 1979.

Borci smo opredelili našo organizacijo kot družbenopolitično organizacijo, ki ni namenjena sama sebi, temveč je sestavni del socialističnih sil v naši samoupravni družbi. Poseben poudarek smo dali na nadaljnje delo z mladino pri uveljavljanju in razvijanju vrednot naše revolucije. Dotaknili smo se tudi socialno zdravstvene in stanovanjske problematike, ki nas še vedno spremlja. Poudarili smo skrb za ohranjanje spomenikov in spominskih obeležij iz NOV.

Po končani delovni konferenci je naša organizacija v sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami krajevene skupnosti Dutovlje organizirala proslavo v počastitev 60-letnice KPJ, SKOJ in sindikatov.

Po kulturnem programu, v katerem so sodelovali moški in mešani pevski zbor prosvetnega društva »Venček« iz Dutovelj ter recitatorska mladinska skupina pod vodstvom mentorice Ivanke Turšič, je naša organizacija razvila svoj prapor, ki ga je s ponosom sprejel v varstvo borcev tovariš Karlo Ule.

Krajevna organizacija ZZB NOV
DUTOVLJE

RADOVLJICA

»Partizanski tabor heroj Tonček«

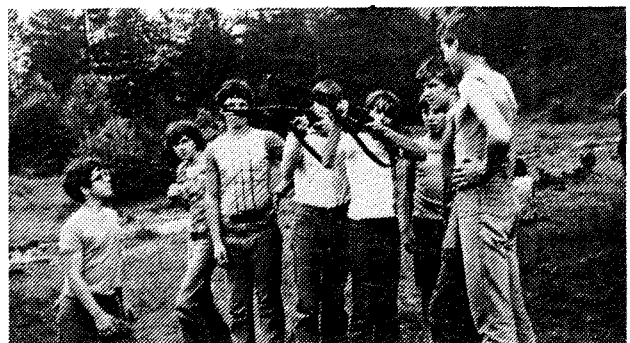
Zveza RVS in ZSMS Radovljica sta 8. junija organizirali »Partizanski tabor heroja Tončka« za učence sedmih razredov osnovnih šol vse občine. Tabora se je udeležilo 460 učencev, 40 rezervnih vojaških starešin in 20 učiteljev. Pripravil ga je štab odreda pod vodstvom rezervnega kapetana Draga Rozmana na sotočju obeh Sav pri Lancovem. S pomočjo mentorjev ga je vodil štab odreda iz vrst učencev. Poveljnik štaba je bil Zvone Buhor iz osnovne šole Radovljica.

Učenec, poveljnik odreda, je podal raport predsedniku sveta za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozagato skupščine občine Radovljica, inž. Leopoldu Pernušu, ki je pozdravil vse navzoče, posebej še ženo in sina narodnega heroja Antona Dežmana-Tončka, ki je bil pred 5 leti pobudnik partizanskega tabora.

Razgovor o zgodovini NOB na Gorenjskem je vodil Slavko Staroverski, rezervni polkovnik. Med poukom je potekalo strelsko tekmovanje posameznih ekip. Najboljši rezultat je dosegla osnovna šola Lipnica. Pred zaključkom so učenci organizirali partizansko srečanje.

Na taboru so se učenci seznanili s sodobnim orožjem, spoznali so se z vojaškimi šolami in vojaškimi poklici. Namen tabora je tudi ohranjanje tradicij NOB.

JORDAN BLAŽEVIČ

Strelsko tekmovanje na partizanskem taboru heroj Tonček.

VOJSKO

Krajevni praznik

V soboto, 23. junija, so krajski Vojskega praznovali svoj krajevni praznik, ki ga že več let praznujejo v spomin na najstrašnejši dan, ko so italijanski okupatorji požgali 70 poslopij, pobili tri domačine, 22 pa so jih odgnali v zapore. Dan prej so namreč partizani napadli tovornjak kvesturinov v Mrzli rupi pri Vojskem in jih 17 pobili, le eden je pobegnil.

Na proslavi, ki je bila ob 16. uri, je govoril Marjan Groff, predsednik izvršnega sveta SO Idrija. Sledil je kulturni program.

JANEZ JERAM

DRAVLJE

Nič nas ne sme presenetiti

V okviru akcije »Nič nas ne sme presenetiti« in dnevu CZ je bila v KS Dravljje vaja CZ, v kateri so sodelovali gasilska enota, enota za prvo pomoč ter enota hišne civilne zaštite stanovanjske stolpnice na Celovski cesti 263, kjer so vajo tudi izvedli.

Najbolj so se izkazali mladi, člani RK. Tovariš Ljubo Jasnič je ob koncu podelil najzaslužnejšim priznanja.

JOŽE ČURIN

Spomin na Augustinčiča

To besedilo je napisano na osnovi pogovora z Antunom Augustinčičem v njegovem ateljeju na Jubukovcu leta 1976.

Sončnega četrta pozne jeseni v letu 1942 – okoli četrte ure popoldne je na vrata Augustinčičevega ateljeja na Krešimirjevem trgu št. 2 potrkal Ivan Goran-Kovačić. Živčen, očitno razburjen in brez običajnega humorja je bil Goran nekaj časa tiho in je opazoval mojstra, kako modelira. Augustinčič je bil ravno pri delu za prvo varianto kasnejšega brionskega akta. Skozi podolžna visoka okna je v atelje vdiral difuzna rumenkasta svetloba jesenskega popoldneva. V ateljeju je bilo mirno in tiho kot da ne bi nekje za temi vrati hodila smrt, kot da na evropskih bojiščih ne bi že drugo leto trajal strašljivi ples smrti.

Nenadoma, kot da je nekaj planilo iz njega, je Goran krčevito izdaval: »Mojster, vi mi morate pomagati... Le vi mi lahko pomagate!«

Augustinčič, ki ga je že od prej dobro poznal, ga je pogledal presenečeno in vprašujoče. Po Goranovi nervozi je jasno začutil, da tokrat ne gre za običajen obisk. Goran je nadaljeval še bolj razburjeno: »Vi mi morate dati zvezo za odhod med partizane... vem, da vi to lahko, sicer se bom ubil... (ker je občutil, da je bilo to morda preveč patetično, je dodal mirneje in prepričljiveje)... ne morem več ostati tukaj!«

Nastala je tišina. Te pretrgane besede so padle kot granata. To so bile okoliščine, ki so vodile naravnost pred ustaško naglo sodišče. Tisti hip bolj presenečen kot

pozoren je Augustinčič nadaljeval z modeliranjem, da bi pridobil na času. Toda tako naravnost izrečena prošnja je terjala takojšen odgovor. Mojster je prenehal modelirati, si obrisal roke v delovno haljo in si prižgal cigareto.

»Dobro, Goran...« je dejal, mojster mirno... »imam predlog...«

»Kakšen?«

»Da pojde z vami tudi Vladimir Nazor.«

Sedaj je razburjeni pesnik pogledal presenečeno kot da ni dobro slišal. »Kako to mislite? Nazor? Toda kaj naj mu rečem?«

»Preprosto... Da to pričakuje od njega narod, da ga narod kliče...«

Goran si je bil z Nazorjem blizu in je vedel, da stari pesnik goji simpatije do partizanov. V nadaljevanju pogovora se je zdela ta ideja vse bolj uresničljiva in je začela dobivati svojo politično razsežnost. Stari pesnik v partizanih! Kakšno presenečenje za sovražnika in kakšna mobilizacijska parola!

Augustinčičeva ideja o Nazorjevem odhodu med partizane je zableščala nenadoma kakor srečen navdih. O tem se ni govorilo nikoli prej. Ni ti na partijskih forumih.

Danes, ko se mojster spominja tistega pogovora med Goranom in seboj, ve natančen izvor te nenadejane zamisli.

Nekaj dni prej je prišel Nazor z Goranom na obisk k slikarju Vilku Šeferovu. Tam je bil tudi Augustinčič.

In medtem ko je Goran iskal zvezo za odhod na osvobodeno ozemlje, je mojster povezal ta skupni obisk in občutil možnost skupnega odhoda dveh pesnikov med partizane. Tega popoldneva so še celo uro govorili o posrečeni kombinaciji in tehtali vse možnosti tega skupnega odhoda. Goran se je nove zamisli goreče oprijel in jo sprejel za svojo. Poslovili so se z obljubo, da bodo že naslednjega dne prinesli odgovor starega pesnika.

... In res je prišel Goran že naslednjega dne popoldan ves žareč in je že z vrat zmagoslavo dejal:

»Vse je prav. Nazor je pristal. Kdaj greva?«

Bilo je potrebno precej časa, da se je Goranovo navdušenje utirilo v meje vojne resničnosti. Sedaj je bilo potrebno celo akcijo dobro organizirati. Ker pa je to lahko storila le partija, je bilo treba najprej obvestiti partijske forume. Dogovorili so se za skupen sestanek pri Nazorju – v nedeljo.

Prav to nedeljo je imel Augustinčič pogovor z avtorjem zavoljo partijskih nalog z Ivanom Marinkovičem in Dragutinom Sailijem, organizatorjema in vodilnima delavcema v zagrebški ilegali. Da bi bilo presenečenje še večje, jima je dal Augustinčič pesnikovo »karakteristiko« ne da bi omenjal njegovo ime. V šali je hotel, naj uganeta, za koga gre. Omenjeni sta bili dve imeni brez Nazorjevega. Pre-

senečenje je bilo popolno. Takoj so poklicali taksi in vsi trije so odšli k Nazorju na Gregorijančevo ulico. Pesnik jih je sprejel svečano, s komaj opaznim razburjenjem. Tako so se ob kavinem nadomestku začeli pogovori, ki so se pred tridesetimi leti končali z odhodom Vladimirja Nazorja in Ivana Gorana-Kovačića med partizane.

V svojem partizanskem dnevniku omenja Nazor vse podrobnosti v zvezi z organizacijo njegovega odhoda med partizane. Augustinčiča omenja kot »Michelangela brez brade«.

Zanimiva je tudi danes pozabljena podrobnost, da bi Nazor moral prav na dan novega leta imeti literarno predavanje v kinu »Balkan«. Ustaši, ki so hoteli tudi temu predavanju dati političen prizvok, so Nazorjev nastop popularizirali. Na dan najavljenega nastopa je Nazor na svojem klobuku že nosil prišito rdečo peterokrako.

Deset dni kasneje, ko se je že začelo govoriti o Nazorjevem odhodu med partizane in ko je bilo to že nemogoče skrivati, je Augustinčič, v današnji kavarni »Dubrovnik«, srečal nekega ustaškega ministra. Ta mu je »zaupljivo sporočil« novico, da je hotel Nazor odpotovati na svoje posestvo v Bobovišče na Braču, pa so ga med potjo ujeli partizani in ga nasilno odvedli. Mojster je sprejel »novico« z vso resnostjo.

Josip Depolo

Dodeljene nagrade »Četrti julij«

Svet sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za dodelitev nagrade »Četrti julij« je odločil, da bo letos – ob dnevu borca – za ustvarjalnost in delo, pomembno za negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja, dodelil dvanaest nagrad in eno pismeno priznanje.

Pismeno priznanje je dodeljeno uredniškemu odboru knjige »Vodnik po partizanskih poteh«, denarne nagrade v višini 30.000 dinarjev pa so prejeli: s področja književnosti Boris Višinski za roman »Plaz«, s področja publicistike dr. Saša Božović za knjigo »Tebi, moja Dolores«, dr. Aleksander Gala-Peter za delo »Partizanski zdravnik« in Ljubo Drndnić za knjigo »Orožje in svoboda Istre«, dr. Ivan Jelić za knjigo »Hrvatska v boju in revoluciji 1941–1945«, dr. Dušan Živković za knjigo »Ljudska fronta Jugoslavije 1935–1945« in dr. Mihajlo Ogrizović za knjigo »Prosveta v ljudski revoluciji«.

dr. Aleksander Gala-Peter, avtor knjige »Partizanski zdravnik«

Jugoslovanski koncept

»Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev« – MK izdala predzadnji letnik

Na tiskovni konferenci Mladinske knjige ob izidu predzadnjega letnika »Beseda sodobnih jugoslovanskih avtorjev« so bili prisotni tudi nekateri avtorji predstavljenih del in, kot je dejal tudi hrvaški pesnik Jure Kaštelan, so vsi po vrsti poudarjali, da je zbirka izjemne vrednosti zaradi kakovostnega izbora iz vseh jugoslovanskih književnosti, njeno vodilo pa je v tem okviru predvsem in v največji meri kvaliteta.

Četrti letnik omenjene zbirke zajema 13 knjig: štiri dele Svetinove »Ukane«, Selimovičev roman »Derviš in smrt«, zamejskega pisatelja Alojza Rebule »Senčni ples«, Dobrice Čosića »Korenine«, Miodraga Bulatovića »Junaka na oslu«, »Gosta« Vjekoslava Kaleba, »Rdečega konja« Mateja Matevskega, knjigo sodobne hrvaške poezije s pesmimi J. Kaštelana, Vesne Parun, Slavka Mihalića in Igorja Zidića ter zbirko pesmi treh slovenskih avtorjev: Grafenauerja, Makarovičeve in Tomaža Šalamuna; nazadnje je v zbirki tudi knjiga

»Sodobni slovenski esej«, ki jo je uredil in zanjo napisal spremno razpravo Janko Kos.

Zbirka »Beseda sodobnih jugoslovanskih avtorjev« je začela izhajati pred štirimi leti in se bo »iztekla« prihodnje leto s petim letnikom. Vseh načrtovanih knjig te zbirke je 55, sodelovalo pa bo skupno 145 avtorjev. Triindvajset naslovov bo izpod peresa 45 slovenskih avtorjev, vsi ostali pa so s širšega jugoslovanskega prostora in zajemajo 100 jugoslovanskih avtorjev.

Celotno zbirko odlikujejo poleg novosti (novi prevodi) tudi skrbno pripravljene spremne besede različnih jugoslovanskih strokovnjakov za literaturo.

Dober načrt založbe, srečna izbira avtorjev in jugoslovanski koncept so mikavnosti te zbirke. Mimogrede, tudi oprema je primerno nevsiljiva.

B. Ž. J.

Spomenik padlim
borcem NOV v Letušu

S področja likovnega ustvarjanja so nagrade prejeli: Branko Tadić, Zdravko Dundjerović in Mustafa Ramić, Djurdje Teodorović pa za razstavo v počastitev petintridesete obletnice bitk na Neretvi in Sutjeski. S področja filmske in scenske umetnosti so nagrado dobili: Lordan Zafranović za »Okupacijo v 26 slikah«, Branko Bauer za film »Boško Buha« ter Trajče Popov za scenarij in režijo dokumentarnega filma »Makedonija v NOB in revoluciji 1941–1945«.

Del Rakovške čete, ki je bil v sestavi Zidanskevega bataljona in se je tedaj nahajal na Križni gori, je v drugi polovici junija 1942 dobil nalogo, da gre v sestav novo formiranega Dolomitskega odreda. Večji del, kar nas je odšlo v Dolomite, smo bili prostovoljci. Med potjo smo se nekje nad Kožljekom priključili II. grupi odredov, ki je bila na poti čez Dolomite na Gorenjsko in naprej na Štajersko. Blizu Starih žag pri Kožljeku smo se našli z Lukatovim bataljonom. Ta je ravno načrtoval izvedbo akcije na železniški progi pri Verdu. Tu naj bi ustavili tovorni vlak, ga pognali proti Borovniškemu mostu, kjer naj bi iztiril in porušil most na mestu, kjer sta bila spojena stari in novi del mostu. Vendar, dogodki so nanesli drugače. Namesto te načrtovane akcije smo v noči iz 28. na 29. junij 1942 rešili iz tovrnega vlaka večji del internirancev, ki jih je okupator nameraval odpeljati v italijanska taborišča.

Italijanska zaseda

Isto noč sta odšla čez progo v Dolomite dva bataljona II. grupe odredov, en bataljon pa je sodeloval skupaj z Lukatovim bataljonom in delom naše Rakovške čete v omenjeni akciji. Naslednji dan smo tudi mi odšli s tem bataljonom čez progo proti Dolomitom. Progi smo se približali še pri dnevu, zato smo tam morali počakati, da se je zmračilo. Le vodiči so se progi približali še podnevi, da so opazovali mesto prehoda. Čez progo smo šli pod manjšim viaduktom, nato obšli staro Vrhniko, naprej pa hodili po Podliski dolini proti Žazarju. Tam je bilo taborišče preostalih dveh bataljonov II. grupe. A takrat smo našli tam samo še enega, kajti drugi je že odšel prek meje na Gorenjsko. A tudi preostali je še ta večer odšel za prvim čez italijansko-nemško mejo na Gorenjsko stran. Bataljon, s katerim smo mi prišli čez progo, je nekaj dni ostal nad Žazarjem in počival. Medtem so se neke bataljonske patrulje spopadle z Italijani. Po nekaj dneh pa je tudi ta bataljon odšel čez mejo. Tako smo v tem taborišču ostali sami, brez zveze z ostalimi enotami, ki so bile na območju Dolomitov. Bili pa smo v stikih z vaško zaščito v Žazarju in Podlipi. Takrat smo tudi ugotovili, da so na tem terenu imeli odlično organizirano in dobro oboroženo vaško zaščito.

Naslednjega dne nas je ta zaščita že zgodaj zjutraj obvestila, da se iz Horjula in Vrhniko proti našemu taborišču pomikajo Italijani. Naš začasni komandir Mark in komisar Brkin sta se odločila, da se ta del čete, ki je takrat štel še okrog 35 ljudi, razdeli v dve skupini, ki naj bi šli v zasedi vsaka v svojo smer. Ena naj bi šla proti Ligojni in Vrhniko, druga, v kateri sem bil tudi jaz, naj bi odšla proti St. Joštu in Črnemu vrhu. Ker izmed nas nihče ni bil iz teh krajev in ker nam je bil teren neznan, smo od vaše zaščite dobili vodiče. Nismo še uspeli dobro pozajtrkovati, ko smo odšli vsak v svojo smer. Do takrat smo se na tem terenu počutili kar nekam varni, kot da se nahajamo nekje v notranjski republiki, kot smo takrat imenovali del osvobojenega ozemlja okrog Loške doline in Cerknice. Po organiziranosti terena je tudi vse tako kazalo. Šele ko smo prvikrat šli v zasedo, smo spoznali, kaj so Dolomiti.

Prihod v Dolomite

Ognjeni krst

Naša skupina, ki jo je vodil Mark, je šla najprej poroti St. Joštu. Ustavili smo se na robu gozda pod St. Joštom. Iz cerkvenega zvonika smo zaslišali glas zvona, kot bi nekdo s kladivom udaril po zvonu. Kasneje smo zvedeli, da je bilo to znamenje, ki je pomenilo, da so v bližini partizani. Takrat so se porajale prve enote bele garde v Sloveniji, in to ravno v St. Joštu. Mi pa o tem tedaj še nismo nič vedeli.

Ker nam torej ni bilo znano, kako je v St. Joštu, je komandir Mark poslal mojega brata Zvoneta in z njim še enega tovariša, da ugotovita, kako je tam... Posebno še po tistem zvoku z zvonom, ki se nam je vseeno zdel sumljiv. Šla sta brez orožja, da ne bi vzbujala pozornosti. Kmalu po njunem odhodu smo v bližini cerkve opazili dva moška v civilni obleki, a oba oborožena. Nismo še vedeli, kaj naj to pomeni. Čakali smo, skriti na robu gozda, da se vrne Zvone in njegov spremljevalec. Medtem smo

so bili vsepovsod, kamor smo se obrnili – smo se odločili, da ga odnesemo do prve hiše. Odložili smo ga v njeni bližini in obvestili gospodarja, mu pustili vso hrano in pijačo, ki smo jo imeli s seboj in ga zamaskirali z vejami. Ponj bi prišli pozneje, ko bi se ozračje očistilo. Potem smo hoteli prečkati cesto, ki vodi od Horjula proti Vrzdencu in naprej v Lučne. Ko smo se ji približali, smo naleteli na močnejšo italijansko zasedo, podprto z nekaj tanki. Na tankovskih kupolah smo opazili oficirje, ki so z daljnogledi opazovali okolico. Čudili pa smo se, da nas niso opazili. Smer prehoda smo morali menjati. Obrnili smo se v prav nasprotno stran in se začeli vzpenjati v zelo strm breg. Bil sem zadnji v skupini, skupaj z mitraljezom Matevžem, ki je bil doma iz Dolenjega jezera. Med pomikanjem proti vrhu sva nenadoma pred seboj zagledala ležečega Jožeta Ržeka-Tomaža, ki ga je obšla neka slabost. Zgrabil je Matev-

ža se tako izčrpala, da nisva mogla več naprej. Zato sva Tomaža hotela zavleči v kak gost grm in ostati pri njem. Da bi poiskali čimboljše skrivališče, sem šel proti vrhu. Pod neko potjo sem našel v bregu zelo goste grmovje, prepleteno s srobom. Vrnil sem se in z Matevžem sva Tomaža spravila v to grmovje. Matevžu pa se je zdelo, da smo preblizu poti. Res smo bili od nje oddaljeni le dva metra. Hotel sem še malo pogledati, če bi bilo kje kaj bolj primerne. Nižje doli je bil travnik, nad potjo pa redke bukov gozd. Če bi tudi našli boljše skrivališče, o tem ni bilo več časa premišljati: na poti, čisto blizu, smo zaslišali pomikajočo se kolono Italijanov. Ni nam preostalo drugega, kot da se potuhujemo in pripravimo na strel. Matevž je imel strojnico, zato smo se počutili malo varnejše. Komaj smo se do dobra pripravili, že je bila pred nami kolona Italijanov. Z Matevžem sva se v tem trenutku najbolj bala, kako bo s

rili na nas. Toda obrnili so se proti gozdu nad potjo, preiskali in pregledali vsak grmiček in se tako počasi pomikali proti grebenu. Nismo vedeli, da smo že tako visoko pod vrhom. Ko pa so Italijani obstali kakih 40 metrov nad nami, smo spoznali, da smo čisto pod vrhom. Tu so Italijani zasedli položaje in čakali na nas. Ozkega pasu grmovja pod potjo, kjer smo bili skriti, niso pregledovali, čeprav smo se ves čas bali, da nas bodo odkrili. Nestrpnost smo pričakovali, da bi se zmračilo, a kazalec na uri se je le počasi pomikal naprej. Skrbelo nas je tudi za ostale tovariše, s katerimi smo zgubili zvezo. In kaj je z ranjenecem, ki smo ga pustili v bližini hiše, pa z onima dvema, ki sta šla proti St. Joštu? To so bili težki trenutki. V taki nestrpnosti smo pričakali noč. Čimbolj se je mračilo, tem glasnejše je postajalo italijansko žlobudranje. Pričakovali smo, da se bodo do mraka umaknili v postojanke, vendar so vso noč ostali na

pa nista mogla, ker smo bili brez vžgalic. Po dolgem pregledovanju in obračanju žepov je Matevž nekje za podlogo našel vžgalico. Ker pa nista imela škatlice, sta po zgledu naših prednikov začela vžgati s kamnom. A tudi to se jima ni posrečilo. Težko je bilo vzdržati brez hrane, brez vode in še brez cigaret. A tudi to smo potrpežljivo prenašali še ves dan, še vso noč in še do naslednjega dne opoldne. Želja po življenju je bila tako močna, da smo na ostale težave nekako pozabili.

Drugega dne, proti večeru, se je italijanska vojska nekam pomirila, se potegnila na cesto in verjetno tudi v postojanke. To noč jih nismo več slišali, vendar smo čez noč še vedno ostali v tem grmu. Sklenili smo, da se bomo zjutraj, ko se bo začelo daniti, poskušali orientirati in poiskati taborišče, iz katerega smo šli v zasedo. To smo tudi storili. Šli smo proti taborišču, ki ga ni bilo lahko najti. Neprijeten pa je bil občutek, ko tam nismo dobili nikogar. Ni nam preostalo drugega kot da se obrnemo do kakega kmeta. Morali smo se vsaj malo okrepčati.

V bližini taborišča je bil zaselek Kandol nad Podlipo, ki je štel le nekaj hiš. Oglasili smo se pri prvem kmetu, kjer so nas sprejeli zelo lepo. Gospodinjo smo zaprosili za malo toplega mleka. Skuhala nam je celo latvico močnika, ki smo ga na hitro pospravili. Vprašali smo jih, če so kaj videli naše fante in če jim je kaj znano, v katero smer so šli. Rekli so nam, da so bili pri njih prejšnji večer, kaj več pa da nam ne vedo povedati. Svetovali so nam, naj gremo v Podpesek k Lesjakovim (Nagodetovim), kjer bomo verjetno zvedeli kaj več. Gospodinja nam je na pot ponudila še pol hlebca kruha. Za vse gostoljubje smo se lepo zahvalili in odšli. Tistega pol hlebca kruha smo »uničili«
že za prvim grmom, ko nas niso več videli domačini. Nadaljevali smo pot k Lesjakovim na Podpesek. To je bila velika kmetija, na kateri je živel dobra družina, vsa z dušo in telesom za partizane. Najstarejši sin Franc, poznan vsem partizanom v Dolomitih, je bil poučen o vsem in je vedel vse, kar se je godilo na tem območju. Vprašal nas je še, če želimo kaj jesti. Prosili smo ga le za malo mleka, nakar nas je odpeljal v naše partizansko taborišče, ki je bilo v bližini njegove domačije v smrekovem gozdu. Vprašali smo ga, če mu je znano, kdo je tam. Povedal nam je, da je dosti novih, ki jih še ne pozna. Po tem smo sklepali, da so prispeli tudi naši. V taborišču smo res našli že vse naše in tudi ostale tovariše iz II. bataljona Dolomitskega odreda. Nastalo je splošno veselje, saj so nas že zbrisali iz spiska živih.

Tu smo našli tudi tovariša, ki sta bila poslana v izvidnico proti St. Joštu. Večkrat sta tudi onadva naletela na italijanske in belogardistične položaje in se pri umiku razšla. Zvone je pravil, kako je, ko je ostal sam, zlezal na češnje, da bi se okrepčal, saj so češnje ravno dozorele. Nenadoma je pod seboj opazil skupino Italijanov. Ni dosti pomisljal, skočil je z drevesa, naravnost med Italijane, ki so ravno hoteli posesti pod košato češnjo. Tudi oni so se zelo prestrašili in razbežali vsak v svojo smer.

Tak je bil naš prvi ognjeni krst z do takrat še malo poznanimi Dolomiti. Ob tem pa je bil ustanovljen tudi naš prvi Dolomitski odred, ki je deloval na širšem prostoru Dolomitov.

Jože Simšič-Jelen

Borci 2. bataljona Dolomitskega odreda jeseni leta 1942 na Babni gori

z nasprotne strani prisluškovali nekim italijanskim glasovom. Umaknili smo se nekoliko nižje proti dolini. Tam pa smo naleteli na italijansko zasedo. Takoj nas je obsula s točo krogel. Imeli smo ranjenca. Ker nam je bilo zdaj vse skupaj še bolj nejasno, smo se umaknili in odnesli tudi hudo ranjenega tovariša Vlada iz Podcerkve v Loški dolini. Krogla mu je prebila prsni koš, šla skozi pljuča in na hrbtu ven. Za silo smo ga obvezali in ga nekaj časa nosili. Ko pa se je pokazalo, da ga bomo tako še bolj izmučili – Italijani pa

za za hlače in ga prosil, naj ga ustrelji, da ne bi živ padel v sovražnikove roke. Sprva sva ga hotela prepričevati, da smo v nevarnem položaju in če le more, naj si še malo pomaga naprej, ker bomo kmalu iz nevarnosti. A vse najino prepričevanje ni nič zaleglo. Zato sva ga zgrabila in mu pomagala proti vrhu hriba.

Noč v grmovju

Medtem so nama ostali ušli naprej. Zgubili smo vsako zvezo z njimi. Tudi midva

Tomažem. Toda kar dobro se je zadržal. Le kolona Italijanov se je vila mimo nas neskončno dolgo. Italijanskega govorjenja ni bilo konec. Stiskali smo se v veliki nestrpnosti, ker nismo vedeli, kaj bo iz tega. Posebno pa se nas je polastil nemir, ko smo zaslišali neko precej glasno italijansko povelje, ki pa ga nismo razumeli. Tudi Matevž, ki je precej razumel italijansko, ni mogel raztolmačiti tega povelja.

Kolona se je ustavila. Imeli smo občutek, da so nas opazili in da bodo vsak hip uda-

položajih. Mi pa se nismo mogli umakniti nikamor, ker nismo poznali ne terena ne ljudi. Tako smo v tem grmovju dočakali naslednje jutro.

Italijanov je bilo krog nas vedno dosti. Tudi po poti nad nami so začeli hoditi vse pogostejše. Nekoliko smo se že privadili nanje, zato se nismo več vznemirjali toliko, kot prvi dan. Tudi na hrano in pijačo nismo dosti mislili, čeprav smo bili že drugi dan brez vsega. Matevža in Tomaža pa je vse to bolj prizadelo kot mene, ker sta bila oba strastna kadilca. Kaditi

Orožje je utihnilo. Partizani so se pred močnejšim sovražnikom umaknili. Na bojišču je obležal namestnik poveljnika loškega odreda Jokl. Majhen temnopolt fašist je brnil vanj in bleknil: »Črna duša je zapustila lepo telo.«

Slekli so ga in sezuli, tako kot druge padle borce. S precejšnjo težavo so mu sezuli škornje, napolnjene s krvjo. Ranjeni palec na levi nogi so mu odtrgali in je ostal v škornju fašistom v spomin kot bojna trofeja.

Italijani so odšli in čez deset ur je »mrlíč« odprl oči. Ni se mogel spomniti, kaj se je zgodilo. Kot bi prihajal iz globokega temnega brezna proti svetlobi.

Kje so tovariši, kje je sovražnik? Tišina! Nikjer ni bilo čutiti človeka. S težavo se je dvignil in se po nekaj opotekajočih ovinkastih korakih spet zgrudil.

Je tu konec življenjske poti? je pomislil in spomin ga je odnesel, v domači kraj. Prepletali so se resnični dogodki in domišljija. Zakaj so ga izključili iz petega razreda kranjske gimnazije? Je bilo prav, da je branil sošolca, ki ga je profesor po krivem obdolžil za dejanje, ki ga ni bil storil? Kako lepo je bilo v trgovskem tečaju v Ljubljani! Videl je očeta, poštnega uslužbenca, kako se resen vrača z dela. Videl je mater, ki je bila preveč zaposlena z vodenjem gostilne in trgovine. Kako rad ji je pomagal! Ne, ni ji pomagal. Doma je delal kot trgovec in gostinec. Le kje sta brat Igor in sestra Bojana? Pa žena Mara in sin Janez? Zakaj mi ne pritečejo naproti? Kaj ne vidijo, kako težko hodim? Bolan sem, lačen in žejen. Mrz me trese, le kje sem izgubil obleko in orožje?

Iz nezvesti se je zbudil na stezi v neznatem gozdu. Opiral se je na palico in nikakor se ni mogel spomniti, kako dolgo že tava po gozdu.

Zakaj je bos in kdo mu je odtrgal palec na nogi? Morda volk? Še dobro, da se je zadovoljil samo s palcem.

Po 24 urah kalvarije je srečal partizansko patruljo.

»Odpeljali te bomo v bolnišnico,« so ga tolažili, mu ponudili kosček kruha in vodo iz čutarice. Dva sta ga prišla pod pazduho in počasi so šli proti Drežnici, kjer je bila bolnišnica. A te bolnišnice Jokl nikdar ni videl, ker so jih napadli Italijani. Opeirali so ga čez 14 dni v partizanski bolnišnici pod Snežnikom.

Vrnitev v kranjsko okrožje

Ranjenci in zdravniki so radi prisluhnili, ko je pripovedoval, kako je 1941. leta v Kranju organiziral OF, kako so v njihov dom v Struževo prihajali prvi partizani in zakaj je moral februarja 1942. leta najprej v ilegalo (zaradi Kumerdajevе izdaje, ki so ji sledile množične aretacije članov OF v Kranju) in nato v Stari trg pri Ložu.

Decembra 1942. leta, ko si je opomogel in so se rane že zacelile, se je skrivaj vrnil domov v Struževo, kjer je ostal pet mesecev. S ponarejenimi listinami je odhajal v Kranj in širil organizacijo OF. Nekega dne so ga gesta-

Ob 35-letnici herojeve smrti

Kako je padel sekretar

povci aretirali, a se je s spretnim zagovorom izvil iz gestapovskih mrež. K sreči niso opazili, da ima ponarejeno osebno izkaznico in druge dokumente.

Po srečanju z gestapovci je spoznal, da se to ne sme več ponoviti. Tokrat jih je ukanil, kaj pa drugič? Odšel je nazaj med partizane pod Storžič in se kot ilegalec vračal v Kranj in okoliške vasi ter pridobival mladince in mladinke za odhod v partizane ali za aktivne sodelavce.

Zaradi izrednih organizacijskih sposobnosti, smisla za politično delo, hrabrosti in ugleda so Iva Slavca-Jokla konec 1943. leta imenovali za sekretarja okrožnega komiteja KPS in okrožnega odbora OF za Gorenjsko. Postal je tudi član pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko. (Februarja 1944. leta se je pokrajinski odbor preimenoval v oblastni komite KPS za Gorenjsko). Tedaj je bil star 28 let.

Gestapovci ga iščejo doma

Prve dni junija 1944. leta se je v Struževo pri Kranju pripeljal gestapovski avtomobil.

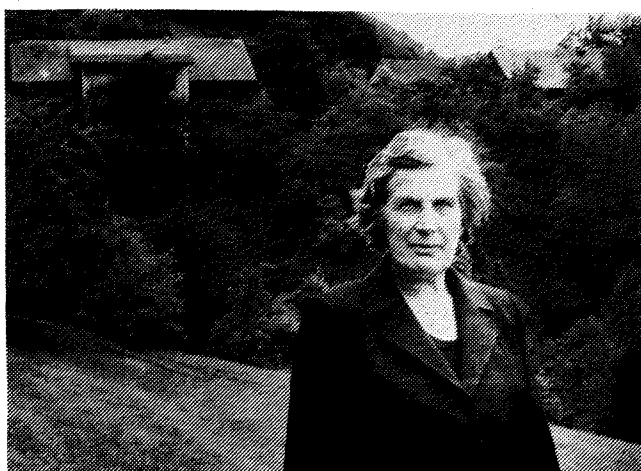
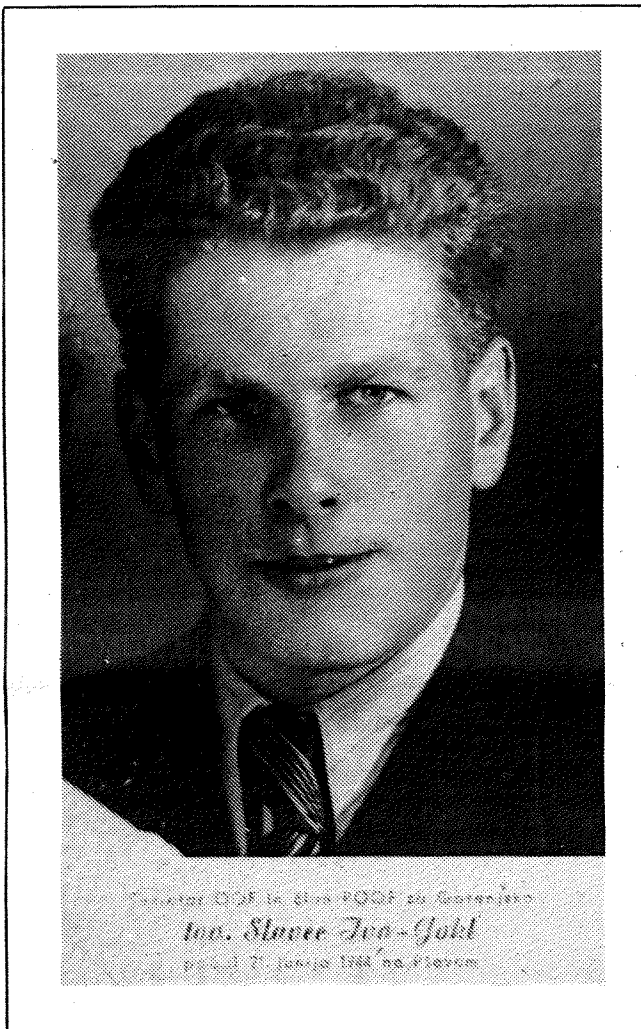
»Ustavili so se na vogalu hiše,« mi je v Kranju pripovedovala Joklova žena Mara Slavec-Petrovna. Pred vojno je bila v Kranju trgovska pomočnica. S Slavcem se je poročila junija 1941. leta. Novembra istega leta se jima je rodil sin Janez, maja 1943. leta pa hčerka Metka. Ko se je mož februarja 1942. leta pred gestapovci umaknil na Notranjsko, je odšla z njim, tam pa z njim tudi med partizane.

»Ošabnih gestapovcev z mrtvaškimi glavami na oznakah na kapi sem se še posebej ustrašila, ker je bil mož le nekaj dni pred tem doma s še dvema partizanoma. V hiši so se vsi trije preoblekli v civilne obleke. Njihove uniforme sem skrla.

»Je to Slavčeva hiša?« me je vprašal gestapovec. Prikmala sem. Oni v hišo, jaz pa sem zavrtela pete in se ustavila pri bratrancu na Kokrici. Naslednjega dne sem otroka posadila na voziček in se zatekla k Jeralovim v Besnico. Tamkajšnje aktiviste sem prosila, naj moža obvestijo, kje sem. Prišel je in me tolažil, da bo kmalu konec vojne. Angloameričani so se že izkricali v Franciji.

Pričevanja o sekretarjevi smrti

Kako sem zvedela za možovo smrt?

Na tej jasi je obležal sekretar OK KPS Kranj Ivo Slavec-Jokl. Na fotografiji Anica Suhadolnik iz Pševa, ki je sodelovala z Joklom.

Plela sem na domačem vrtu v Struževem, ko sta mimo prišli dve ženski. Kje je pri Slavcu? sta me vprašali. Tukaj, sem odvrnila in pokazala hišo.

Je gospodinja doma? Ali je Ivo Slavec njen sin? sta tiho in obzirno spraševali.

Pravijo, da je včeraj padel v Pševu, sta dejali in odšli. Na hitrico sem se preoblekla in pohitela v Pševo. Pred vasjo sem naletela na ubitega partizana Jožeta Vrečka-Nika iz Kranja.

Pri Martinovcu v Pševem je gospodar ves obvezen ležal na klopi pri peči. Verjetno so ga gestapovci pretepli.

O tem, kako je padel okrožni sekretar Jokl, zvemo iz pripovedovanja Franca Koželja-Vanje, ki je bil načelnik okrožne gospodarske komisije in nato od sestanka v Šorlijevem mlinu marca 1944. leta član okrožnega komiteja KPS Kranj, član okrožnega odbora OF in sekretar mestnega komiteja KPS in odbora Kranj.

»Na seji okrožnega komiteja KPS Kranj smo se zme-nili, da bomo obšli vse terenske organizacije po okrajih. V Kropi smo se Jokl, Vida Šinkovec-Janina in jaz zme-nili, da se bomo naslednjega dne popoldne dobili na Javorniku nad Stražiščem, od tam pa bomo skupno šli v Pševo, kamor smo povabili člane mestnega odbora OF Kranj in nekatere aktiviste. Po sestanku smo se razšli. Vsak je odšel opraviti določeno politično delo, za katera smo se dogovorili na seji komiteja. Jaz sem odšel v minerski vod, ki je bil v gozdu med Planico in Bukovščico, kjer sem se seznanil z njihovim delom in življenjem in jim razložil splošni vojaško-politični položaj in navodila okrožnega komiteja.

Naslednjega dne naju (Janino in mene) Jokl ni čakal na Javorniku, kot je bilo dogovorjeno. S članom okrožnega odbora OF Karlom Erženom-Rastkom sta sama šla proti Pševu. Morda se mu je mudilo, ker je menil, da ga tam čaka žena. Nista šla po glavni cesti, ampak po stranski poti proti transformatorju, tako da sta se Pševu bližala iz jugozahodne smeri.

Vas je bila že obkoljena in trdno sem prepričan, da je nekdo Nemcem povedal, kdo bo prišel v vas. Za podom bivše gostilne Benedičič, po domače Drajner, so bili v zasedi raztrganci pod vodstvom najpodlejšega izdajalca Miha Perka-Samca. Drugi so bili razporejeni na položaju po robu Pševa. Prva zaseda je bila pred transformatorjem in le-ta je Jokla in Rastka spustila naprej v klešče. Ko sta se približala Pševu na sto metrov, je od Drajnerjeve hiše zadržal mitraljez. Jokl in Rastko sta zbežala po strmeh pobočju navzdol proti grapi (grapa je od poti okoli 60 metrov niže), kjer ju zaradi mrtvega kota ne bi mogli več zadeti, toda v cvetočem krompirišču, samo 15 metrov od jarka, je Jokl dobil rafal v glavo, medtem ko je Rastku uspel umik.

Na polju je ležal mrtev sekretar, ko sem se s spodnje strani približal vasi. Tudi mimo moje glave so švigale krogle.«

Z nekdanjim komandirjem OK VOS Kranj Matijo Suhadolnikom-Luko in njegovo ženo Anico-Silvo, Martinovčevu iz Pševa, smo si 19. t. m. ogledali kraj, kjer je bila nemška zaseda in kjer je padel okrožni sekretar in narodni heroj Jokl.

»Tisto popoldne, bilo je 21. junija 1944. leta ob štirih, sem se peš vračala iz službe v Kranju proti domu v Pševu. Približno 500 metrov pred vasjo sem srečala skupino terenskih delavcev, ilegalcev OF in se z njimi pogovarjala. Oni so šli pod pot zobat češnje, jaz pa domov. Komaj sem prišla domov, že smo vaščani zaslišali streljanje. Nemci in raztrganci so streljali na partizane, ki so bili na češnji in so pri tem ubili člana okrožne gospodarske komisije, 22-letnega trgovskega pomočnika iz Huj pri Kranju, Jožeta Vrečka-Nika. S sestro Marico sva takoj z bežali v hrib proti Javorniku. Med potjo nisva srečali nikogar. Če bi šla Jokl in Rastko po glavni poti z Javornika proti Pševu, bi se srečali in Jokl ne bi padel. Tako pa sta šla po spodnji poti in nista slišala strelav.

Ko je prišla Grogova Anica v Javornik povedat, da so se gestapovci in raztrganci vrnili v Kranj, sva se s sestro vrnili domov. Takoj sva šli gledat Jokala. Ležal je vzrak na krompirjevi njivi. Rafal mu je razcefral glavo in prepoznali sva ga le po obleki. Oblečen je bil v uniformo rdečega križa; nosil je sive smučarske hlače. Nemci so mu pobrali torbico in vse, kar je imel v žepih ter mu sneli čevlje.

Naslednjega dne so ga partizani pokopali blizu kraja, kjer je padel, toda v tistem grobu je ležal le 24 ur. Odkopali so ga in truplo odnesli na drugo stran vasi, kjer so ga pokopali skupaj s padlim Jožetom Vrečkom. Moj oče je poleg groba zasadil češnjo in s tem zaznamoval grob. Na tistem kraju je danes spominsko obeležje.

Še to je treba zapisati: takrat so mojega očeta raztrganci hudo pretepli. Oče mi je povedal, da so se med seboj prepirali, kdo ga je ustrelil, ker je bilo vprašanje, komu pripada visoka nagrada, katero so Nemci razpisali na Joklovo glavo.«

Ivo Slavec-Jokl počiva na kranjskem pokopališču. Pa še mrtev nima miru. So med nami na žalost tudi taki, ki na posameznih primerih želijo zmanjšati pomen NOB. Zakaj je bil Jokl proglašen za narodnega heroja, če pa je padel, ko je zibal češnje, pravijo. Zato naj še enkrat poudarim, da je Jokl padel na eni strani Pševa, aktivisti pa so bili na češnji na drugi strani vasi in tam je pol ure pred Joklom padel Jože Vreček. Res pa je, da sta bila potem skupaj pokopana. In kar je pri tem najbolj pomembno, je tole: nihče ni bil proglašen za narodnega heroja za enkratno dejanje, temveč je to priznanje prejel za celotno življenjsko delo za ljudstvo med NOB. Heroji so prezirali smrt, zato so bili osvobojeni strahu pred sovražnikom, to pa jih je vodilo k junaškim dejanjem tako na bojiščih kot v vsakdanjem aktivističnem delu.

Jože Vidic

LITIJA

Člani ZRVS na novem strelišču

V akcijo »Nič nas ne sme presenetiti« so se vključili tudi člani ZRVS občine Litija. Obnavljanje vojaškega znanja in seznanjanje z novostmi iz obrambe je bilo tesno povezano z nalogami iz akcije »Nič nas ne sme presenetiti«.

Občinski odbor je ob zaključku letošnjega obnavljanja znanja organiziral izpite. Teoretični del izpitov so vojaški starešine opravljali v Litiji, Smartnem, Kresnicah in v Gabrovki. Po teoretičnem delu izpita so odšli na novo strelišče v Veliki Reki. Vsi člani ZRVS so bili navdušeni nad njim. Rezultati streljanja so bili prav dobri. Novo strelišče v Veliki Reki bo poslej omogočalo članom ZRVS še večje možnosti za praktično urjenje strelskih sposobnosti.

Po končanem streljanju je bila družabna prireditev. občinska konferenca ZRVS Litija

RADOVLJICA

Partizansko srečanje ob dnevu borca

Krajevna organizacija Zveze borcev NOB Radovljica bo v sodelovanju s kulturnim društvom Radovljica tudi letos pripravila proslavo dneva borca na Mlaki pod Radovljico.

Na prireditvenem prostoru med sadovnjaki Mlakarjeve domačije se bodo v sredo, 4. julija, zbrali ob 14. uri nekdanji borci in aktivisti, kurirji in vezisti ter občani od blizu in daleč. Po slavnostnem govoru predsednika KO ZB Radovljica Vinka Berceta bodo v kulturnem programu nastopili moški zbor A. T. Linhart, recitatorji Linhartovega odra in dva partizanska harmonikarja, ki bodo predstavili udeležencem srečanja partizanski miting. Slavje se bo nadaljevalo s tradicionalnim tovariškim srečanjem, na katerem bodo za ples in razvedrilo igrali člani ansambla Katerman.

NOVO POLJE

Spominska plošča Edvardu Kardelju

Ob prisotnosti gostov Sergeja Kraigherja, Lidije Šentjurg, Vide Tomšič, Ivana Mačka-Matiije, Franca Leskoška-Luke in Pepce Kardelj so na pročelju hiše Roze in Poldeta Mačka v Novem Polju odkrili spominsko ploščo tovarišu Edvardu Kardelju. Tam je veliki revolucionar živel in ustvarjal v letih 1938/39. Slavnostni govornik je bil tov. Franc Šetinc. V kulturnem programu so sodelovali učenci osnovne šole Polje.

Foto: J. ČURIN

Borci Gorenjskega odreda in drugih enot v sprevodu skozi Žirovnico in Selo

ŽIROVNICA

Poimenovanje šole in partizanske enote z Bohinjske Bele

V počastitev praznika krajevnih skupnosti Žirovnica, ko se spominjajo 29 ustreljenih talcev v Mostah, je bil v nedeljo, 17. junija, v Žirovnici velik sprevod in proslava. V sprevodu so sodelovali borci NOV Gorenjskega odreda in drugih enot, partizanska enota JLA Bohinjska Bela, enota teritorialne obrambe, graničarji, šolarji, gasilci, lovci, člani AMD in drugi. Vsi so se nato udeležili velike proslave, na kateri so partizansko enoto JLA vojašnice Andreja Zvana-Borisa na Bohinjski Beli poimenovali po Gorenjskem odredu. Ukaz maršala Tita je prebral podpolkovnik Peter Haralović. Sledila je slovesnost o poimenovanju šole po Gorenjskem odredu. Listine o tem sta podpisala ravnatelj šole Marjan Jemec in polkovnik Ljubo Kržišnik, predsednik odbora Gorenjskega odreda. Ob tej priložnosti so trinajstim najboljšim učencem in učenkam podelili prva priznanja Gorenjskega odreda. Po proslavi je bilo v prostorih šole srečanje učencev, ki so prejeli priznanja, in prosvetnih delavcev. Srečanje borcev NOV pa so pripravili v kulturnem domu na Breznici.

BRANKO BLENKUŠ

CELJE

Izlet v zgodovinske kraje

Krajevni odbor ZZB NOV »Karel Destovnik-Kajuh« na Otoku v Celju je 9. in 10. junija organiziral dvodnevni izlet v zgodovinske kraje iz NOB.

V Jasenovcu smo si ogledali nekdanje taborišče smrti, ki so ga ustaši imenovali »taborišče reda, dela in stroge discipline«, da bi pred javnostjo prikrili peklenske metode mučenja.

Skozi Prijedor smo prišli na Kozaro. Spominski prostor je lepo urejen, spomenik na Mrakovici pa prav veličasten. Koliko srditih borb je občutila Kozara med NOB!

Ob izlivu Plive v Vrbas nas je sprejelo znamenito zgodovinsko mesto Jajce. Ogledali smo si muzej, pričo številnih zgodovinskih dogodkov.

Obiskali smo tudi Drvar, kjer so 25. maja 1944 po predhodnem bombardiranju mesta izvedli Nemci zračni napad na mesto. Ogledali smo si znamenito pečino nad mestom, kjer je vodil vojne operacije tovariš Tito.

Sli smo skozi mesto prvega zasedanja AVNOJ Bihac, nato pa smo se vrnili domov, polni zgodovinskih in drugih vtisov.

Iskrena zahvala organizatorjem in vsem, ki so izlet materialno podprli!

Rudolf Uršič

MARIBOR

Karavana borcev iz Vojvodine

V Mariboru se je pred kratkim mudila karavana borcev 7. vojvodinske udarne brigade iz Novega Sada, ki je pred 34 leti sodelovala na svoji bojni poti od Bačke do Poljan na Koroškem. Tam je sodelovala v zaključnih bojih za dokončno osvoboditev v sestavi 3. jugoslovanske armade.

Prišlo je okoli 160 borcev, ki jih je v imenu družbenopolitičnih organizacij in občine Maribor pozdravil Franci Mrcina, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Maribor. Nato so si ogledali Muzej narodne osvoboditve, kjer jim je razstavo Maribor 1941–1945 predstavil Marjan Žnidaršič, magister-kustos.

Istega dne zvečer pa jim je v domu JLA Rafael Razpet, predsednik skupščine občine, priredil prizrčen sprejem.

DRAGO MIKLAVEC

ČEBINE IN VRHE NAD TRBOVLJAMI

Srečanje

Borke in aktivistke NOV, ki smo diplomirale na učiteljski gospodinjski šoli po osvoboditvi, se vsako leto srečujemo.

Za letošnje jubilejno leto SKOJ, ZK in revolucionarnih sindikatov smo za kraj srečanja določile Čebine in Vrhe nad Trbovljami (9. 6. 1979.). Obujale smo spomine na prehojeno pot slovenskih revolucionarjev, posebno pa o tovarišu Titu in pokojnem Edvardu Kardelju.

Ogledale smo si tudi obeležja, ki jih je v tem kraju veliko. Zlasti nas je navdušila brunarica na Vrheh, ki so jo s prostovoljnim delom člani ZB Trbovlje preuredili iz zgodovinske kočice.

Naši sošolke, tovarišice Juste Kozinc-Gnedič in tudi tovarišice iz KS Trbovlje, ki so uspele organizirati to srečanje in nam pokazati zgodovinska obeležja NOB, se vse udeležence prizrčno zahvaljujemo.

CIRILA BAMBIČ

ZADOBROVA

Odkritje spomenika

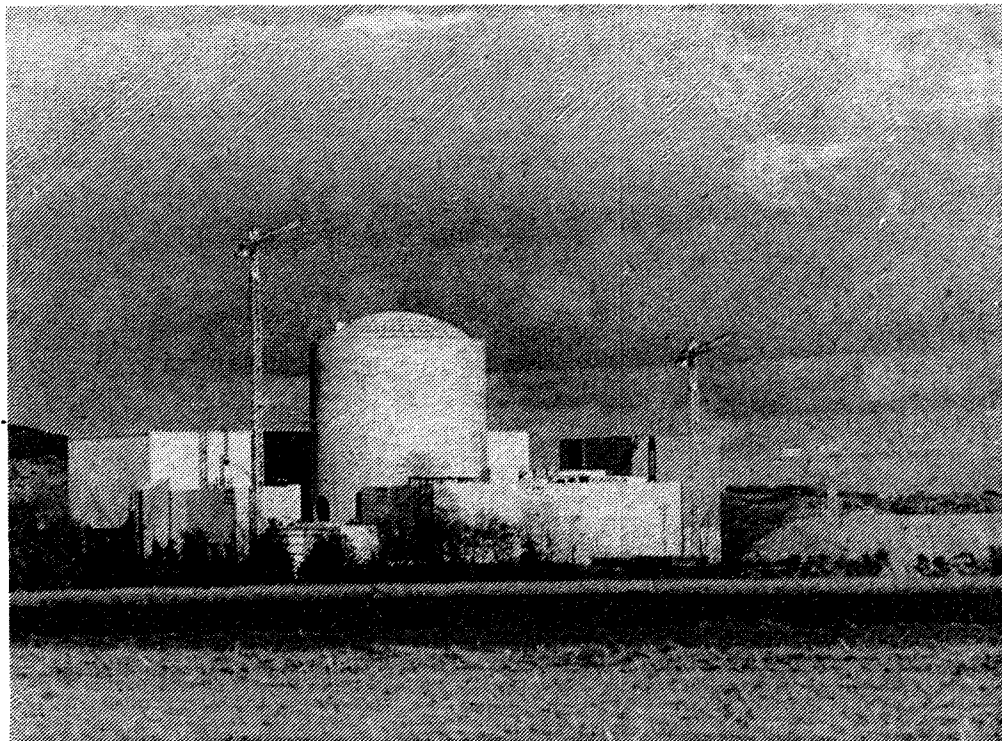
Ob prvem krajevnem prazniku krajevnih skupnosti Zadobrova-Sneberje, je pri zadržnem domu Zadobrova prvoborec, tovariš Franc Kumše odkril spomenik padlim borcem.

Slavnostni govornik je bil narodni heroj in predsednik skupščine KS, tovariš Stane Bobnar.

V kulturnem programu so sodelovali učenci osnovne šole Leopolda Mačka-Boruta iz Novega Polja.

Foto: J. Č.

Z DELOM V ŠE BOLJŠI JUTRI

Pogovori ali ustni časopisi, kot jih radi imenujemo, so v našem uredništvu že nekajletni običaj. Delo je utečeno in se, v zadovoljstvo gostiteljev in gostov, vselej odvija v prijetnem, zagnanem razpoloženju. V Krškem ni bilo nič drugače! Pripadnost poslanstvu, ki ga opravlja naš časnik, razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije, je bilo čutiti od vseh, ki so se ta dan – in to niso bili samo borci – zbrali v prelepem delavskem domu na Trgu Matije Gubca v Krškem.

In kdo je sodeloval v pogovoru?

Silvo Gorenc, predsednik skupščine občine Krško

Lojze Štih, predsednik koordinacijskega odbora za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri občinski konferenci SZDL Krško

Peter Koč, sekretar občinskega komiteja ZKS Krško

Mirko Avsenak, predsednik izvršnega odbora kulturne skupnosti Krško

Dušan Dornik, predsednik občinske konference ZSMS Krško

Niko Žibret, ravnatelj osnovne šole »Jurij Dalmatin« Krško

Marinka Preskar, tajnica občinskega odbora ZZB NOV Krško

Vesna Žvar, tajnica skupnosti otroškega varstva pri skupščini občine Krško

Karel Šterban, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Krško

Franc Dragan, nekdanji borec bataljona za zveze pri glavnem štabu NOV Slovenije

Franc Tomažič, nekdanji borec Druge grupe odredov in Tomšičeve brigade in predstavniki pobratene občine Bajina Bašta: **Zoran Kafedžič**, predsednik Skupščine občine, **Petar Sevič**, podpredsednik skupščine občine in **Svetlan Simič**, sekretar občinskega komiteja ZK

Silvo Teršek, odgovorni urednik TV-15

Pogovarjali smo se v posebni sobi delavskega doma v Krškem, ki bi si jo prijetnejšo težko omislili. Ne le zato, ker je lepa, kot je lepa zgradba, v kateri smo se v okviru tedna založbe Borec – srečali, ta dan so jo krasili tudi izdelki otrok in vzgojnovarstvenega osebja. »To je prva takšna razstava v Krškem, vendar spričo velikega obiska občanov in zanimanja za izdelke naših najmlajših gotovo ne bo zadnja,« je povedala Vesna Žvar, tajnica skupnosti otroškega varstva pri skupščini občine Krško. Soorganizatorica razstave, ki je bila pripravljena v počastitev mednarodnega leta otroka in praznovanje krške občine, je občinska zveza prijateljev mladine.

Z DELOM V ŠE BOLJŠI JUTRI

Krško je na tem, Videm na onem bregu. Vmes teče Sava. Včasih vihrava kot mladenka, drugič otožna kot starka, ki se vrača s pokopališča.

Nov most povezuje Videm s Krškim v eno celoto, v Krško. Dolenjci na desnem bregu so si že zdavnaj segli v roko s Štajerci na levem bregu Save, še takrat, ko jih je povezoval ozek in star ter majav most.

Sremič, hrib nad Krškom, je poln sodobno urejenih teras, na katerih zori vinska trta. Nekdanji nasadi cvička tam okoli Podbočja in Gadove peči so povečini že zgubili svojo prvotno podobo. Pridelek grozdja »ob kolu« se ne da primerjati s tistim »na žici«.

Krško nenehno spreminja svojo podobo. Posodablja se, sledi tokovom napredka.

Dokazi so kot na dlani. Kulturno središče se je z novim sodobnim objektom preneslo na levi breg, kjer domuje tudi kemijski gigant »Djuro Salaj«. Krška jedrska elektrarna, ki bo po

sedanjih napovedih nared že sredi prihodnjega leta, raste v njihovi soseščini. Most čez Savo je zgrajen, vendar ne tako, kot so si krajani želeli. »Djuro Salaj« onesnažuje okolje bolj kot so prvotno menili. Mestni stadion »Matije Gubca« na desnem bregu se bo po brigadirskem »horuku« letošnje poletje že jeseni odel v praznično obleko. Naša asa, sicer pa domačina, oče Franc Babič in njegov sin Evald, ki sta ponesla ime Krškega tudi zunaj meja naše domovine, bosta zagotovo obžalovala, da sta se rodila prekmalu, kajti šele na novi speedway stezi bi lahko pokazala vse svoje sposobnosti mojstrov peščenih stez z »jeznicami« železnimi konji pod sabo...

Krško nenehno spreminja svojo podobo, postaja sodobno mesto. Sava ni več ločnica. Povezuje jih most in enake misli, želje in hotenja po novem, sodobnem, vrednem življenju današnjega delovnega človeka.

O tisti makadamski, praš-

nati in rebrasti cesti, ki vodi od odcepa avtoceste v Krško, skoraj ni vredno zgubljati besed, saj, kot pravijo v Krškem, bo tudi ta cesta prav kmalu dobila novo asfaltno prevleko.

Z rumesanom, pantakonom in lindanom so pred leti bili kmetijci boj proti zajedalcem pod lubjem, koloradskemu hrošču in njegovim ličinkam na bilih krompirja.

»Kmetijci nam kvarijo zrak. S tem lindanom in rumesanom nas bodo celo uničili«, je bilo pred leti večkrat slišati iz ust Krčanov. Danes pa se marsikateri med njimi, ko se dopoldan zaloti pri kašljanju zaradi vonjav, ki jih spuščajo v zrak stroji kemične industrije, kaj rad spomni na tiste čase z zdravim zrakom, pomešanim s priokusom lindana, pantakana in rumesana.

O nevarnosti in dosedanjih slabih izkušnjah tovrstnih jedrskih elektrarn v svetu v Krškem sicer razmišlja-

jo, vendar so vsa hotenja usmerjena za sedaj le v izgradnjo tega 630 megavattov močnega orjaka, ki bo preskrboval z električno energijo kar dve sosednji republiki. Krško se nenehno spreminja. Postaja sodobno mesto, sledi vsem tokovom, ki jih prinaša današnjost.

Na kaj so v Krškem najbolj ponosni?

Težko, zares je težko odgovoriti v nekaj skopih besedah na vprašanje, na kaj so v Krškem najbolj ponosni, kaj jih jezi, kje jih »čevelj žuli« in kaj pojmujejo pod srečo, kadar gre za srečo občana krške občine.

»Krčani smo najbolj ponosni na to,« pravi predsednik skupščine občine Krško Silvo Gorenc, »da smo uspeli v zadnjih desetih letih temeljito izboljšati življenjsko raven našega delovnega človeka. Da smo

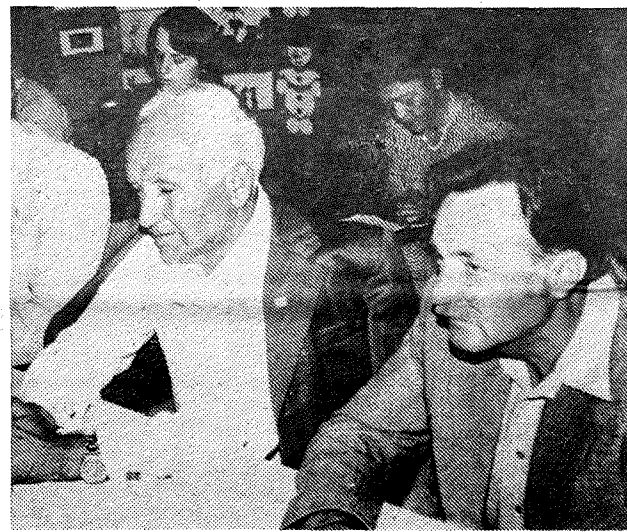
Od traktorjev do jedrske e

v šolstvu, kulturi in infrastrukturi napravili celo več, kot smo načrtovali in na tihem upali.

Nismo pozabili na manj razvite krajevne skupnosti v naši občini in prav veseli smo ugotovitve, da se mladi ne izseljujejo več iz gorskih predelov v dolino, temveč se sleherni dan vračajo z dela domov, kar dokazuje, da smo uspeli tudi visoko tam gori v hribih

ustvariti tiste življenjske pogoje, ki mlade privlačijo.

Vemo, da nas čaka še veliko dela, preizkušenj in vztrajnosti, če bomo nadaljevali z načrtovanim delom, vendar že sedaj lahko trdim, da smo dosedanje uspehe in tudi tiste, ki jih bomo dosegli v prihodnje, dosegli le s široko zasnovo solidarnostjo vseh delovnih ljudi, ki živijo in de-

Postati član ZK pomeni več delati

Revolucijo so začeli mladi, jo nadaljevali do končne zmage nad sovražnikom. In tudi ta revolucija, ki jo bijemo danes, je revolucija, ki jo bijejo mladi ljudje in je na njihovih plečih. Ob tem pa hkrati kaj radi ugotavljamo, da so možnosti mladih, kadar gre za vodstvena delovna mesta, kaj pičle, marsikdaj in marsikje celo ovirane.

No, mladi v Krškem pravijo, da niso pri tem v ničemer ovirani, da je delovnih mest na voljo dovolj, mladih strokovnjakov in sposobnih ljudi pa jim celo primanjkuje.

V krški občini se zavedajo teh težav in veliko skrb posvečajo prav vzgoji mladega strokovnega kadra. Več kot tisoč učencev prejema štipendije, okoli 200 delavcev se šola ob delu na visokih in višjih šolah. Izobraževanju lastnih kadrov dajejo torej poseben poudarek, kajti zavedajo se, da imajo v občini gradbena podjetja, ki imajo kar 90 odstotkov zaposlenih delavcev iz drugih republik in ti lahko odidejo čez noč, če dobijo delo v svojem kraju.

V zadnjih treh ali štirih letih so sprejeli v krški občini v članstvo ZK več kot 700 občanov, med njimi največ mladih. Lahko se pohvalijo, da so v zadnjem času uspeli ustanoviti kar 21 novih osnovnih organizacij ZK. Od 16 krajevnih skupnosti sta samo dve manjši, ki še nimata svojih organizacij.

V političnem delu so v krški občini zares veliko dosegli, veliko zagotovo še bodo, saj dobro načrtovano delo nudi vsestransko izobrazbo, tako politično, kot strokovno, prav mladim, ki imajo solidne temelje še za hitrejši gospodarski, politični in samoupravični razvoj v občini Krško.

Ponekod si vstop v članstvo ZK predstavljajo zgrešeno. Mnogi celo menijo, predvsem tisti na slabših delovnih mestih, da bodo s članstvom ZK dobili tudi boljše in lažje delo ter seveda večji osebni dohodek.

Ob letošnjem dnevu mladosti so v Krškem sprejeli v članstvo ZK kar 71 mladih in ob tej priložnosti je sekretar občinske konference ZKS v Krškem Peter Koč med drugim še posebej poudaril:

»Kaj naj vam še rečem, tovariši in tovarišice, ob tem slavnostnem trenutku? Postati član ZK pomeni več delati, pomeni večjo odgovornost!«

Ni mar to celovit odgovor vsem tistim, ki mislijo drugače?!

Večja pripravljenost je v vaseh

Hitri razvoj gospodarstva in osebnih dobrin je pogojen s pridobitništvom. Ljudje se kaj radi ukvarjamo bolj sami s seboj, medtem ko pripadnost kolektivu in skupnosti nekoliko zaostaja, posebno še, če jo primerjamo z obdobjem NOB, ko so ljudje delali le za enotne in skupne interese. Pri tem pa seveda ne gre za apolitičnost v pravem pomenu besede, temveč za nek poseben položaj, ki nastane v trenutku, ko si ljudje zagotovijo več kot potrebujejo. No, takrat je tudi nujno, da pade njegovo zanimanje za družbena dogajanja.

»Sicer pa v naši občini,« pravi Lojze Štih, predsednik koordinacijskega odbora za prenos tradicij NOB pri občinski konferenci SZDL v Krškem, »ne moremo govoriti o pojavih apolitičnosti! Nasprotno! Ocenjujemo, da se naši občani dokaj tvorno vključujejo v politična dogajanja v občini. Še posebno uspešni in prizadevni pa so takrat, kadar sodelujejo v akciji ali pri delu, ki jih še posebej zanima.

Če samo bežno ocenimo nekatera prizadevanja v zadnjih nekaj letih, ki zadevajo gradnjo vodovodov, cest, preurejanja vasi, gradnje osnovnih šol, vzgojnovarstvenih zavodov..., so za to ljudje zares pokazali polno mero pripravljenosti in zagnanosti ter pripadnosti delu. Včasih smo se sami temu čudili.

No, če pa skličemo zbor volilcev ali zbor občanov z vsakdanjim dnevnim redom, kjer prej natanko ne povemo, o čem se bomo pogovarjali, no, takrat pa ljudi resnično ni zraven.

Poleg tega je zunaj mesta, v posamičnih vaseh, aktivnost še veliko večja, kajti prav tu se ljudje srečujejo s številnimi težavami. In prav zato se bolj zanimajo in vključujejo v prizadevanja za hitrejši napredek njihove vasi.

Res pa je tudi, da se občani v samem Krškem nekoliko manj zanimajo za težave, ki se porajajo okoli nas. To opravičuje nekakšna ugotovitev, da je v Krškem, kar zadeva infrastrukturo, nekako že urejeno in je to vzrok, ki oddaljuje ljudi od teh dogajanj.

Sicer pa smo imeli v naši občini že številne preizkušnje, veliko akcij, gospodarskih in političnih pa tudi kulturnih in športnih in moram reči, da je bila udeležba občanov pri vseh teh akcijah izredno velika. Na to pa smo seveda ponosni!«

Velik korak naprej

V tem hitrem razvoju tehničar opravljajo številna dela namesto zumljivo, da ljudem ostaja več šport, rekreacijo, kulturo. Pa vendar, da je pomanjkanje časa ede vzrokov, da se odrečemo kulturni ne preberemo v enem letu niti en

Hitrejši razmah kulturne dejavnosti vrsto let »dušili« neustrezni in predenar v te namene je bil vedno ustanovitvi SIS za kulturo pa sc vajo denar, bistveno spremenile v divjijo delavskega doma v Krškem središče občine, je storjen še e Korak zato, ker je krško občino kultura »caplja« za političnimi, go nimi dogajanja.

Letos so na Senovem začeli z g ki bo nosil ime Štirinajste divizij Avenak, predsednik izvršnega o nosti v Krškem, bo dom nared že zvrstile številne kulturne prireditv buje in si jih tudi želi. Novi prost nost v domu bodo kulturno živl njegovi okolici nedvomno še p posebno še v gledališki in pevski je Senovo še posebno poznano.

Ljudje na območju vse občin prireditve nadvse želijo. To doka ni, na primer, ko so bili gostitelji skih skupin Slovenije, je bilo v predstav in pri sleherni predstavi vsak sedež v dvorani.

Z DELOM V ŠE BOLJŠI JUTRI

v in cvička elektrarne

lajo na območju naše občine.

V zadnjih nekaj letih smo imeli v občini in po domala vseh krajevnih skupnostih vrsto referendumov in drugih oblik zbiranja denarja, ki so nedvomno, poleg zavesti in pripravljenosti ljudi, uspeli tudi zaradi izjemno dobre politične aktivnosti SZDL, ZKS in vseh družbenopolitičnih organizacij v

občini. S skupnim delom in prizadevanji smo uspeli doseči veliko ustvarjalne zagnanosti, ki zagotavlja take skupne uspehe.

In če že merimo naše delovne uspehe, ne smemo pri tem pozabiti omeniti naših delovnih ljudi, ki so v minulih letih namenili veliko mero pozornosti razvoju materialne osnove, ki je pogoj za dosežene uspehe!

Veliko, vendar še premalo

V zadnjih nekaj letih so v krški občini uspeli sleherni leto zgraditi ali preurediti osnovno šolo. Tudi vzgojnovarstvenih zavodov je bilo veliko zgrajenih, vendar, žal, še premalo.

Večina občanov se vozi na delo po asfaltiranih cestah. Naselij brez vodovodne napeljave ni, kakor tudi ni naselij brez električne napeljave. Celo posamične hiše, visoko tam gori v hribih, so redke, ki se še ne morejo pohvaliti z električno napeljavo in vodovodom.

Še lani je imelo Krško le en skromen kulturno-prosvetni dom. Ob praznovanju 500-letnice Krškega pa so odprli nov in sodoben Delavski dom, v katerem je žarišče kulture in političnega delovanja.

Kaj je občanova sreča?

»V letih pred vojno je bil na primer človek srečen, če

je imel delo. Pogoji za to,« pravi predsednik Silvo Gorenc, »da bodo naši občani srečnejši, so iz dneva v dan večji. Te pogoje pa si sami ustvarjamo, sami si kujemo trdno osnovo in zagotovilo k sreči.

Vedno, kadar se takole pogovarjamo o sreči, se spomnim besed tovariša Kardelja, ko je ob neki priložnosti dejal, da samoupravljanje ustvarja okvire za to, da je lahko človek srečen. In naši družbeni odnosi, zlasti pa še materialni, so taki, da ustvarjamo sleherni dan boljše pogoje, ki vodijo k sreči delovnega človeka.

Poglejte! Izenačili smo pogoje šolanja in otroci iz hribovskih vasi imajo enake pogoje šolanja kot tisti v dolini, v večjih naseljih ali mestu. Da je temu res tako, zgovorno dokazujejo podatki, da se vedno več mladih osnovnošolcev odloča za vpis v srednje šole prav iz tistih oddaljenih šol. In kar je morda pri tem še bolj pomembno je to, da potem

ti mladi strokovnjaki dobijo delo v neposredni bližini njihovega kraja.

Vemo tudi, kaj je tujina. Prejšnja leta je veliko mladih odšlo na delo v tujino. Zdaj ti mladi ostajajo doma. Malo jih je še, ki gredo poizkušat srečo na tuje. Zdaj je vedno več tistih, ki prihajajo iz tujine za vedno domov. Vidite, tudi to je sreča!

In kaj vaše občane najbolj jezi?

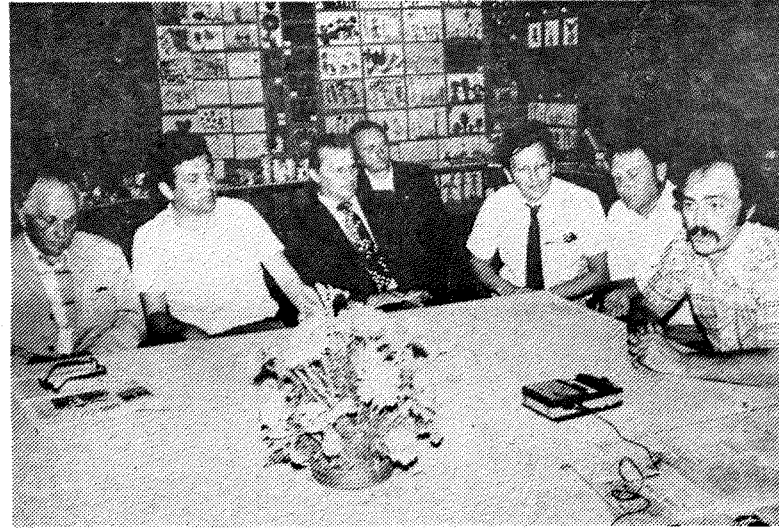
»Veliko stvari! Jezi jih to, da vse naše dogovore vedno tako ne uresničimo, kot se prvotno domenimo. Veliko neprijetnosti imamo tudi z onesnaženim zrakom in vodo, kajti domača industrija v velikanskih razvojnih naporih še ni uspela uspešno rešiti vseh ekoloških vprašanj, ki prihajajo na vrsto šele sedaj.

Imamo sorazmerno visoko stopnjo zaposlenosti, le struktura te zaposlenosti je

taka, da z njo nismo povsem zadovoljni. Veliko dela nas še čaka z nekaterimi posegi v gospodarstvo naše občine, kajti nizek dohodek delavcev ob veliki meri vloženega dela in ob težkih pogojih dela nam ni v pomoč.

Tudi kmete še marsikaj »žuli«! Kljub temu, da se kaj radi pohvalimo, da imamo sorazmerno dobro razvito industrijo, smo hkrati tudi občina, ki je na področju kmetijstva napravila v zadnjih nekaj letih velik napredek. Niso se povečali samo hektarski donosi, temveč je tudi kakovost pridelkov na višji ravni. Zagotovo pa je bil storjen prevelik korak naprej pri kmetijski mehanizaciji, oziroma pri preskrbi s traktorji, saj imajo naši kmetje kar 1200 traktorjev in le 17.000 hektarjev obdelovalnih površin. Veliko smo že govorili o smotrnem razvoju kmetijstva v naši občini in kot kaže, nas tudi v prihodnje obvezuje, da bomo kaj več storili ob tem vprašanju!

Zapisal Tone Urbas

Mladi nadaljujejo tradicije NOB

Mladi v občini Krško posvečajo veliko pozornost negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Letos so se že udeležili pohoda »Po poteh Štirinajste« in številnih drugih pohodov, na katerih obujajo spomine na bojne pohode partizanskih borbenih enot.

Praznovanja pomembnih dogodkov iz NOB, odkritja spominskih obeležij in tudi samo sodelovanje mladine z borci dobiva v krški občini pomembnejšo vsebino.

Zdavnaj so že minili tisti časi, ko so se mladi zadovoljili že s tem, da je nekdo izmed borcev pripovedoval o posameznih dogodkih med NOB. Zdaj skoraj ni več spominske prireditve ali večje proslave, kjer ne bi mladi, skupaj s krajani, praznovali tudi delovni uspeh.

Vasi se ob takih praznikih spreminjajo, menjajo svojo obliko, krajani pa se veselijo delovnih uspehov.

Srca ljudi so temeljni kamen

Praznovanja v Krški občini se je udeležila tudi delegacija iz pobratene Bajine Bašte in s tem vrnila lanskoletni obisk predstavnikov krške občine. Njej je veljalo tole vprašanje:

— Ljudje pravijo, da smo Slovenci nekako vase zaprti, da se ne znamo veseliti, da smo brez temperamenta. Kaj vi menite o tem?

Predsednik skupščine občine Bajina Bašta Zoran Kafedžić je odgovoril:

»Dokler nismo spoznali Slovenije in Slovencev, smo zares tudi mi mislili, da ste Slovenci taki. Zdaj, ko se že vrsto let srečujemo, predvsem z delovnimi ljudmi občine Krško, smo se prepričali, da temu ni tako.

Ko organiziramo obiske, se trudimo, da bi bil obisk kar najbolj prijeten. Velikokrat se bojimo, da ne bomo uspeli pokazati vsega, kar želimo. Vedno znova pa na koncu obiska ugotavljamo, da tisto, kar morda naredimo po nerodnosti, srca ljudi nadomestijo, kajti srca ljudi so temeljni kamen pri krepitvi bratstva in enotnosti.

Zelo smo si blizu, čeprav nas loči kar 600 kilometrov. Ne samo izmenjava obiskov, temveč bo že prav kmalu tem srečanjem sledila tudi kulturna in gospodarska izmenjava, kar menim, da je to naša in vaša želja.

Zares so naša srca polna radosti, kadar se sestanemo z vami in sleherni srečanje nam je pomembno in prirčno, kot nam je sleherni slovo težko!«

Kaj menijo borci o...

negovanju in razvijanju tradicij NOB, o ponosu, kadar razmišljajo o svoji udeležbi v NOB, o tem, kaj jih jezi in pa o tovarštvu, kakršnega so bili vajeni med vojno.

— Karel Šterban, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Krško.

»Borci in vsa naša borčevska organizacija, lahko rečem, dobro sodelujemo z mladino. Odkar pa imamo v naši občini pri SZDL še koordinacijski odbor za sodelovanje, je mladinska in borčevska organizacija veliko pridobila kar zadeva vsebino in oblike sodelovanja!«

— Franc Dragan, nekdanji borec bataljona za zveze pri GŠ NOV Slovenije:

»Najbolj sem ponosen na to, da je naša borba, naša revolucija, prinesla narodom Jugoslavije svobodo, enakopravnost in velik gospodarski napredek. Pri tem pa smo nekoliko pozabili na družbeno zavest in dali prednost materialnemu razvoju. Družbeno zavest, osebno etiko, kulturo in moralo bi morali oblikovati na vseh ravneh našega materialnega in duševnega ustvarjanja. O materialnih dobrinah veliko govorimo, tudi o kulturi in športu, kaj malo pa o tistem delu, ki človeka oblikuje, tako kot smo se oblikovali mi borci v boju v dobre tovariše!«

— Franc Tomažič, nekdanji borec Druge grupe odredov in Tomšičeve brigade:

»Nad številnimi napravnostmi se velikokrat zelo razjezim. Iščejo krivca. Krivca navadno ni! Zakaj ne pokažemo odkrito na krivce in tiste, ki zavirajo naš gospodarski in politični napredek!«

— Dušan Žunič, nekdanji borec 15. kordunaške brigade:

»Moram reči, da so nekateri tovariši iz boja, ki imajo sedaj pomembne družbenopolitične položaje, še povezani z nami borci in z njimi tudi veliko sodelujemo. Le tistega pristnega tovarštva tudi med nami borci je vedno manj!«

Z DELOM V ŠE BOLJŠI JUTRI

Odziv na pogovor, ki naj bi se ga udeležili mladi iz Osnovne šole Jurija Dalmatina v Krškem, je prazničen. Štirinajst jih pride in z njimi: Jožica Vogrinc, mentorica novinarskega krožka in Branka Žibret, lektorica.

Čeprav smo se namenili pogovarjati o tem, kako pisati, tudi v TV-15, steče beseda v povsem druge vode.

Kaže, da sta postavljeni vprašanji (»zakaj ima rad Krško« in »kaj bi veljalo spremeniti«) pravnjini! Zavaljo gostobesednih odgovorov in strogo odmerjenih šestdeset minut zmanjka časa za kakršnokoli drugo modrovanje in tako nam ne preostane drugega, kot da si ob slovesu rečemo: na svidenje v jeseni.

Krško in njegovih petsto let

»To je staro mesto,« pove Barbara Jenko. Od tistih dni, ko so med reko Savo in Trško goro stale lesene hišice, je minilo že petsto let in zdaj Krško že krepko posega na levi rečni breg.

Stari del mesta se ni dosti spremenil. Hiše so še vedno stisnjene in ozka cesta se vije med njimi. Tu so živeli pomembni ljudje. Janez Vajkard-Valvazor, Adam Bohorič, Jurij Dalmatin, Janez Mencinger.

Nekaj hudih misli nameni tovarni celuloze in papirja, ki nosi ime znanega revolucionarja Djura Salaja. Saj ne, da bi ne bili prijatelji in tudi to dobro ve, da daje tovarna velikemu številu delovnih ljudi zaslužek! Le s tem, da onesnažuje zrak,

Naši gostje: mladi iz Osnovne šole Jurija Dalmatina v Krškem

Lepo je v Krškem in še lepše bo

ne more in ne more biti zadovoljna.

»Rada imam Krško, ker tu živim,« nadaljuje Mojca Češnovar. Okolice hiš in blokov so lepe, polne cvetja. Da je tako, gre zahvala tudi mladim. Imajo krožek Zelena straža. Člani le-tega z vso vestnostjo skrbe za krasitev spomenika prvim krškim borcem, ki stoji pri šoli, kot za druge kulturne spomenike in spominska obeležja narodnoosvobodilnemu boju. Sodelovali so pri zasaditvi okrasnega grmičevja v šolskem parku, mnogo truda je bilo vloženega v vzgojo in razmnoževanje cvetja. Osnovni namen delovnega programa je, čuvati naravo in njene lepote ko punčico svojega očesa.

Kdor dela, lahko godrnja. In Mojca se nič manj kot Barbara ne jezi na tovarno.

»Premalo so mislili na varstvo okolja,« zaskrbljuje ugotovi Lidija Ivanček.

Še se pogovarjamo o tovarni celuloze in papirja:

Zvemo, da sta se Irena Uršič in Irena Kožuh odpravili k direktorju Janezu Roškerju in mu zastavili nekaj vprašanj. (Pogovor je bil objavljen v šolskem glasilu Prvo cvetje!) Povedal jima je, da na dan pokurijo osemsto ton premoga in osemdeset ton kurilnega olja in da od tega nastaja precej saj, ki odhajajo skozi dimnik. Kupili so že čistilnik in upa, tako je rekel, da bo to vprašanje urejeno do leta 1981. Povprašali sta ga tudi, če tovarna močno onesnažuje reko. »Odplake na žalost v veliki meri vplivajo na biološko razmerje v Savi,« je odgovoril tovariš Rošker in se z ugotovitvijo mladih sogovornic, da mora reka spet postati vir življenja, povsem strinjal.

»Krško je staro in lepo mesto, morda eno najlepših,« meni Andreja Rihter. Rada je tu, ker se je tu rodila in drugod bi ne bila srečna. Kako lepa je okolica! Tu je sončni Sremič, ki z vinogradi in sadovnjaki kar vabi, pa nekdanja ilirska naselbina Libno in Zdole. Tudi Kostanjevica ni daleč. Želi si več igrišč in vrtcev za

predšolske otroke. In ustrezen prostor, kjer bi se lahko zbirala mladina.

Andreja ne razume, da takšnega prostora niso dobili v novem delavskem domu – pa so zanj prosili.

Oglasi se Matjaž Zupančič. Strinja se z vsem, kar je bilo povedanega. Ponosen je na Krško, na to mesto s šest tisoč prebivalci. Tudi na jedrsko elektrarno je ponosen, čeprav so nekateri proti. Več kot sedemdeset odstotkov del je že končanih in najbolj verjetno bo začela delati v začetku leta 1981. Letno bo proizvajala 4,5 milijard kilovatnih ur električne energije. To ni kar tako! In za varnost, o čemer je bilo toliko govora, je poskrbljeno.

S pesmijo je šla v smrt...

Spominjajo se desetih krških rodoljubov, ki so dali življenja za svobodo. Nanje so mladi iz Osnovne šole Jurija Dalmatina najbolj ponosni. Kajne? Bili so mladi, skoraj otroci. Izdali so jih in obsodili komunističnega rovarjenja na

Spodnjem Štajerskem. Sami so si morali skopati grob: Jože Grabnar, Peter Jernejc, Rado Kaplan, Milan Kaplan, Zdenko Kaplan, Franc Kastelic, Rajko Kastelic, Anton Preskar, Franc Preskar in Ivanka Uranjek.

Ivanka Uranjek je šla v smrt s pesmijo. Bilo je 30. julija 1941.

Ponosen sem na revolucionarno preteklost domačega kraja,« reče Igor Urek.

Tu ima Igor prijatelje in težko bi živel drugje. Rad igra nogomet in bere knjige. Zdaj prebira Skrivnost potopljene ladje in tovarno, ki onesnažuje Krško, bi kar prestavil. Nad umazano Savo se žalosti Miloš Kolšek in tudi nad prometom, ki je iz dneva v dan gostejši, se zmrduje. »Tu imam starše in sestro Albino, osem let je stara in hodi v drugi razred,« doda Irena Umek. Kako bi lahko živela drugje!

Tudi o mestecu v SR Srbiji, s katerim so pobrateni, se pogovarjamo. Aprila ga je obiskala devetintridesetčlanska delegacija, ki so jo vodili mentorji. »Velikokrat razmišljam o našem obisku

v Bajini Bašti in o vsem, kar sem lepega doživel,« je zapisal Dejan Zupančič. »Vesel sem spoznanja, da je naša Jugoslavija tako lepa in da v njej živijo dobri ljudje.«

»Ali veste, da načrtujemo športno središče?« se oglasi Bojana Ivračič.

Pri človeku Bojana najbolj ceni poštenje, iskrenost in pripravljenost pomagati. Pravi, da so ljudje takšni. Vsaj tisti, ki jih pozna. »Veliko se je spremenilo,« razmišlja Brigita Škraber. Po eni strani je to dobro, po drugi ni. »Kljub vsemu je lepo,« nadaljuje Bojana Klavčar. »Le Sava je motna, včasih pa je bila čista kot biser... Bo še kdaj?« Roman Vogrinc ima rojstni kraj rad zato, ker tu hodi v šolo, in šola mu omogoča znanje. Veseli se športnega središča in vse bolj živahnega življenjskega utripa v Krškem.

»To je moj rojstni kraj in rada ga imam takšnega, kakršen je,« nadaljuje Irena Kožuh. Varno se počuti v njem, vznemirja jo le brezbriznost ljudi do okolja.

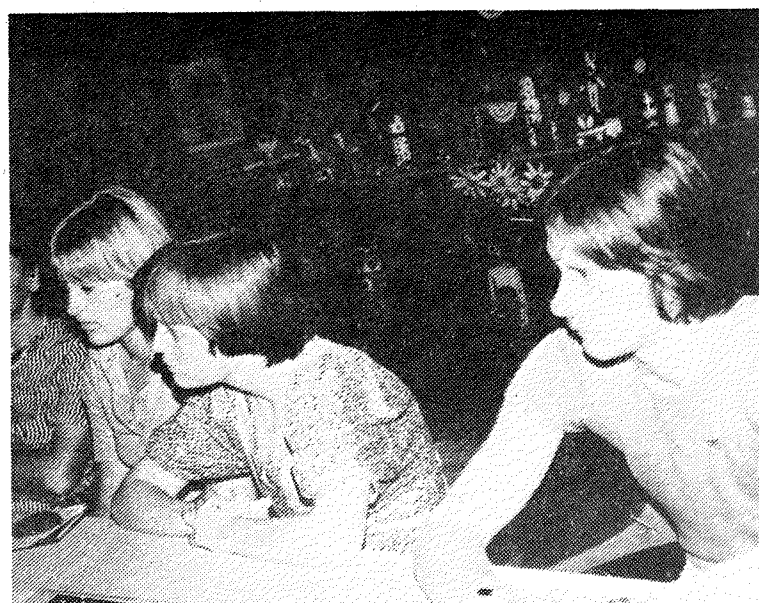
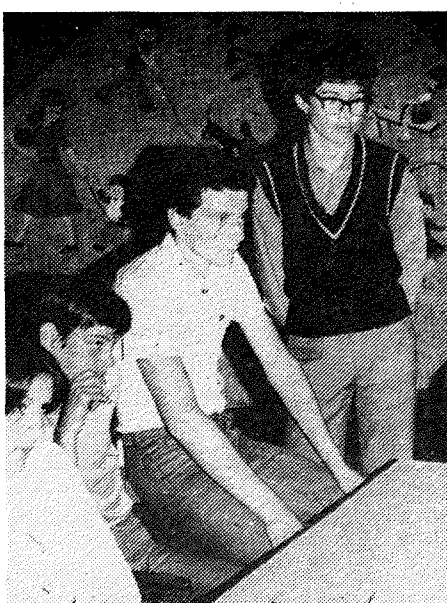
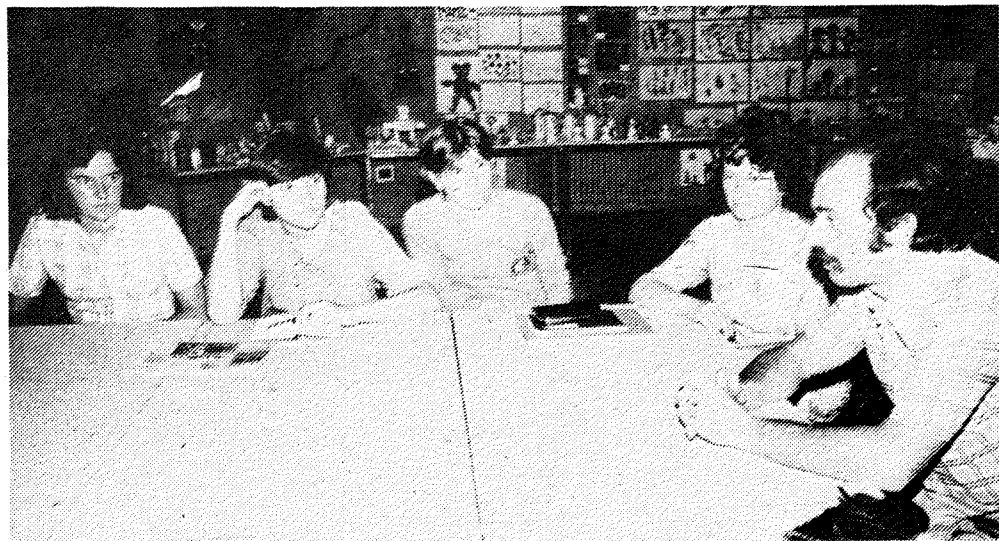
Stana Radič je glavna urednica Prvega cvetja, glasila pionirskega odreda Karla Destovnika-Kajuha. Pet kilometrov od tod je doma, v Pesjem. Zadovoljna je z novo šolo, novim vrtcem, novim mostom. To, kar ji ne ugaja, zapiše in tudi pove. Jasno in odločno. Da se ve!

Tako se pogovarjamo.

★

Da. Lepo je v Krškem in še lepše bo. V to nas je prepričal tudi pogovor z mladimi iz Osnovne šole Jurija Dalmatina.

Milena Štrajnar

April, leta 1942.

Grad Borl – v času okupacije Ankestein – ječa političnih aktivistov s Štajerske, križišče poti: pred zid smrti v mariborskih zaporih, v taborišča ali na prostost.

S skupino izpuščenih zapornic, med njimi nekaj sovaščankami, sem se aprila 1942 spuščala po pobočju griča, na vrhu katerega je stala srednjeveška trdnjava. Na balkonu je stal zloglasni tolmač gestapa Filipič in s svojim volčjakom v en glas bevskal za nami psovke iz svojega vsakdnjega besedišča. »Izginite, slovenske svinje, banditi...!« Šele na cesti ob Dravi, ki je umirjeno drsela pod gradom, sem se polagoma osvobodila zaporniškega vzdušja. Pogled na ozelenele travnike je razgrnil novo spoznanje o pomenu svobode.

★
Dedek se je že odpravil k počitku. Z mamo, očetom, bratom in sestro smo obseleli za mizo in premlevali dogodke minulih mesecev. Aretacije, streljanje, odgon v taborišča in pustošenja domačij so z vso težo pritiskala na zavest ljudi, nemočnih pred nasiljem.

Pogovor je pretrgalo rahlo trkanje na okno. Bila je Tončka, gospodinjska pomočnica pri Knifičevih. »Pojdj z menoj, čaka te Mica!« Tako smo med seboj imenovali Jožeka Knifica – mlajšega, ko je v poletju leta 1941 odšel v ilegalo.

Po vsem, kar sem prežive-la v minulih treh mesecih v zaporih, sem se srečanja veselila kot svobode tega dne. Hkrati se je prikradla senca smrti njegovega očeta, ki je na velikonočno petek, 3. aprila, padel med tridesetimi talci na dvorišču mariborskih zaporov. Nekaj dni za tem je padel kot talec tudi njegov bratranec Ljubo Bačela. Ta so v teh dneh padli, skojevci iz Ruš in Spodnjega Smolnika iz vrst majhne, a hrabre četice, ki je z drznimi akcijami klicala k upor.

Mati in teta Vera sta v tem trenutku čakali na svojo usodo še v zaporu. Le sestra Mileni je zadnji hip uspelo, da se je izmuznila aretaciji. Samo v štirih mesecih je v mariborskih zaporih padlo 140 talcev – prekaljenih komunistov, skojevcev, stebrov upora na področju mariborskega okrožja, zavednih Slovencev, ki so se odzvali klicu upora takrat, ko so nemški zavojevalci prodrl globoko na ozemlje Sovjetske zveze, tedanji svetilnik in up naše komaj porojene revolucije. Med njimi je bilo 12 Rušanov.

Ali že ve za očetovo smrt? Kako hudo je govoriti o tem! Ko smo zaporniki na Borlu zvedeli za to pokol, smo se stisnili okrog sotovarišic, katerih svojci so bili med talci, delili z njimi stisko teh trenutkov in v nemoči krčili pesti. Spomini na naše razigrano otroštvo na dvorišču te domačije so se vrstili kot na filmskem platnu. Njegov najljubši šport je bilo smučanje. Ko je na Pohorju zapadel sneg, je s prijatelji odrsel po strminah, tekmoval kot naraščajnik smučarskega kluba Sokol ali Železničar na krajših in dolgih prograh in se leta 1940 uvrstil celo na prvo mesto za Stanglov memorial.

Ob 60-letnici SKOJ

Živel! so z revolucijo

Okupacija s prvimi znaki novega nacističnega reda na Štajerskem je povsem spremenila tok našega dotedanjega življenja in zasenčila vprašanja obstaja mladih v predvojnih družbenih razmerh. V teh težkih odločitvah trenutkih preizkušanj smo se strnili okrog najboljših mladincev naše lobniške skupine: Zdravka Terpina, Jožeta Knifica, Pepija Matavška, Ivana Vranjeka in drugih – mlade avantgarde. Tovarištvo, samodisciplina, odločnost in pogum so bile njihove odlike. Zato smo bili mlajši ponosni, da so nam zaupali naloge za akcije. Jožek in Zdravko sta bila vzvod partije in skoja v Rušah, zlasti pa aretaciji starejših komunistov, med njimi sekretarja Rudija Piščanca. Številne drzne akcije ruških skojevcev že v prvem letu okupacije so bile resen opomin okupatorskim oblastem in domačim izdajalcem, da nas ni strah, in da smo odločni v upor proti ponemčevanju in nasilju. Prezirali smo strahopetnost in ponižujoče hlapčevanje okupatorju za ceno lažnega miru in varnosti dvomljivega obstoja, čemur so mnogi nasedli. »Kaj se upirate taki sili, ki je pokorila že vso Evropo?!« so modrovali. Mi pa smo bili neugnani kljub izseljevanju, aretacijam in streljanju talcev. Jožek in Zdravko sta se julija 1941 umaknila pred aretacijo v ilegalo in vodila delo partije in skoja, dokler nista odšla med prve štajerske partizane.

Ko sva se po nekaj mesecih zopet srečala, je stal pred menoj zrel dvajsetletni mož – partizanski komandir čete. Molče je poslušal mojo izpoved o dogajanjih v zaporu. Za globokim vzdihom in stisnjenimi zobmi je skril bolečino ob izgubi očeta.

»Kaj nameravajo z mamo

Fotografija iz predvojnih let. Iks (Jože Knific) je v sredini, na njegovi levi stoji Ivan Vranjek, ki je padel kot talec.

in z drugimi, ki jih imajo v zaporu?« je vprašal.

Njegovo mamo so odgnali v koncentracijsko taborišče in z njo druge, ki jim smrt ni bila namenjena na tem dvorišču. Teta Vera je zaporno kazni prebila v mariborskem zaporu. Trgovina njegovih staršev, ki je oskrbovala prve pohorske partizane in njihove svoje, je bila izropana in zaprta.

»Kaj boš storila sedaj ti?« me je vprašal ob koncu najinega pogovora.

Trije meseci v zaporu, kjer sem občutila nasilje, bila pričča hrabrosti mladih skojevcev, odraslih mož in očetov, ki so padli pod streli na dvorišču, srečanja z mnogimi mladinci in skojevci s Štajerske in srečanje s ponosno Mileno Bercetovo so mi pomenili veliko učno uro. Je mogoče ob teh spoznanjih stati ob strani? Treba je bilo zbrati to, kar nam je že ostalo, in nadaljevati z delom. Milena je medtem že odšla k partizanom na Dolenjsko, zato so mi naložili delo na terenu, dokler mi ne bo pre-

tila neposredna nevarnost aretacije.

Po odhodu Mile Pinterja-Toleda v Šaleško četo, je vodstvo nastajajoče Ruške čete prevzel Jože Knific-Iks. S prvimi pomladnimi meseci se je četa okrepila z novimi borci iz Maribora, Slovenskih goric, s področja Slovenske Bistrice in največ iz Ruš. V tem obdobju, ko je narodnoosvobodilno gibanje na mariborskem območju doživljalo najtežje udarce, je bil položaj operacije čete v neposredni bližini Maribora, središču nemške okupatorjeve uprave, izjemnega pomena. Pod njegovim vodstvom je četa izvršila vrsto likvidacij izdajalcev, nacističnih funkcionarjev in nemških ovađuhov v samem Mariboru in v utrjenih nemških središčih pod Pohorjem, iztirila tovorni vlak med Račami in Pragerskim, požgala Lešnikovo žago v Lovrencu na Pohorju, v neposrednem spopadu ubila nekaj orožniških in policijskih vodij, ki so vodili akcije proti četi. Vodstvo okupatorskih

formacij je klicalo preplah. Med zavedno ljudstvo pod Pohorjem se je vračala zavest, da niso ostali sami in prebujala tiste, ki so se oklevali. Kljub vsem ukrepom in operacijam četici niso prišli do živga, niti omejili njeno dejavnost. Zato so zahrbtno udarili po civilnem prebivalstvu in tako razgalili pravi obraz Hitlerjeve poslanice: »Napravite mi to deželo zopet nemško!«

★
Jesen je. Aretacije aktivistov so vse pogostejše. Okupatorjeve tipalke segajo po meni. Končno sem sprejeta med borce. Vojaško urejeno taborišče pod šotori, disciplina borcev, med katerimi so bili starejši od Iska, in njegov tovariški odnos do borcev, ki so se pravkar utrjeni vrtnili iz drzne akcije v Mariboru, nas je združevalo. Z Milko, Sonjo in Silvo smo se uvrstile v zbor četice, ki je tega dne štela 23 borcev. Ko mi je pred zborom tovariš Iks izročil puško, sem občutila ponos.

Naslednje dni se je četa združila z borci 1. pohorskega bataljona, ki jih je vodil dotedanji komandant Franc Poglajen-Kranjc, in krenila na Pohorje čez Jelovico in Koroško skozi nadmočne nemške obročje in zasede. Šli so novim bojem naproti.

Ko sta komandant Stane in politični komisar Tomaž tistega zgodovinskega dne, 3. novembra 1942, ob reorganizaciji imenovala vodstvo legendarnega bataljona, je bil Iks imenovan za komandirja 3. čete. Bil je najmlajši med komandirji čet in vodov. Zaupanje njegovih borcev dotedanje Ruške čete sta potrdila tudi štab 2. grupe odredov in bataljona.

Na pragu novega leta 1943. S Kostjem in Donom sem se odpravljala v dolino. Čeprav je bila naša naloga kratkotrajna, mi je ob slovesu zaželel srečno novo leto. V dolino sem odnesla njegove pozdrave in želje vsem, ki so verovali v naš boj. Dal mi je še nekaj nasvetov za delo v dolini in še zadnji čvrsti stisk roke soborca.

Z njegove domačije so medtem odgnali v internacijo njegovo babico in strica Franca, ki so ga zastrupili s plinom v koncentracijskem taborišču Auschwitz, domačijo pa so izropali. Dolina je bila ječa – morišče zavednih rodoljubov, Pohorje svobodno. Slišati je bilo našo partizansko pesem in med rafali je odmeval naš mogočni juriš.

Gazila sem v globokem snegu in mislila na zmagovite pohode, nemške hajke, borbe, preboje skozi sovražnikove obročje in na soborce, s katerimi sem delila to zmagovito poglavje naše borbe na Pohorju. Na poti v dolino so me spremljale besede: »Da, ko bo pomlad, pridemo v dolino in bomo odprli vrata ječ!«

★
Tisto jutro, 8. januarja, ko so z vseh vetrov prodirale nemške vojske in policijske formacije proti Osankarici, se je Iks z borci Vinkom, Marjanom in Lojzkom poslovl na domačiji Blažičevih na obronkih bistrškega Pohorja. Tu so si za hip oddahnili na povratku iz bistrških zaselkov, kjer so preteklo noč opravili zadnjo nalogo.

Ali je patrolja opazila sovražnikove premike? So opazili sledove v snegu, ki so vodili proti Osankarici? Ob tolikem številu nemških formacij, ki so prodirale na Pohorje z bistrškega območja, so se izmikali srečanju in hiteli proti taborišču. Toda Nemci so medtem že zaprli obroč okrog tovarišev na bojnem položaju. Iks je z Vinkom, Marjanom in Lojzkom udaril Nemcem v hrbet in kdo ve, kako so razmajali bojno vrsto nemških jurišnikov, preden so omahnili pod točo krogel. Le koraki do obrambnih položajev so sledili uglasenemu jurišu soborcev in Iks je kot komandir čete in komunist izpolnil zadnje povelje svojega komandanta Groge.

Borce, ki so padli na obrambnih položajih, so že zdavnaj odpeljali v dolino in nato na graško pokopališče. Trupla Iksa, Antona Kancelerja, Marjana, Vinka Blažiča-Vinka in Lojzeka Šarha je že rahlo zakril novozapadli sneg, ko so jih našli drvarji. Pokopali so jih na oplotniškem pokopališču in v prvih povojnih letih so njihove posmrtno ostanke prepeljali v skupno grobnico padlih partizanov v Ruše.

Kot komandant bataljona je na Dolenjskem padel tudi Iksov prijatelj iz mladih let in soborec Zdravko Trpin.

Koliko mladih, zlasti članov ZK v Rušah pozna njuno hrabro pot? Kako se zgledujejo po njunih osebnih vrlinah, pogumu in predanosti ciljem, za katere sta padla? Kako se obnašajo na bojiščih za nove socialistične samoupravne odnose?

Linka Ksela-Jasna

Spomnili se bodo žalostnih dogodkov

Se so kraji, na katere smo preveč pozabili! Veliko pišemo o Cerkljanskem, vendar še vedno preveč površno, premalo o posameznih krajih. Taki kraji so Gorje, Poče in Trebenče – tri vasi, pomaknjene pod strmine Porezna, ki sestavljajo eno krajevno skupnost. Do najoddaljenejših domačije je uro hoda iz Cerknega, vendar so ti kraji danes povezani s cesto, da lahko pripelje do njih tovornjak in da se lahko odpeljejo na delo v Cerkno.

Sicer pa cesta ni edina pridobitev v teh krajih po zadnji vojni. Pred nekaj meseci so dobili telefonsko povezavo z ostalim svetom. Za to in še vrsto drugih potreb so največ prispevali sami krajani. Tudi za cesto, po kateri naj bi tekla tudi avtobusna proga, so prispevali. Ta cesta še ni dokončana.

»Za to, kar imamo danes, in da lahko sami gospoda-

rimo, so bile potrebne žrtve med NOB,« je povedal Milan Golob, član krajevne organizacije ZB v tem kraju.

Danes je v teh vaseh še 54 članov ZB, v NOB jih je padlo 23.

Nekam samosvoje življenje v teh vaseh pred zadnjo vojno se je spremenilo. Za kulturo kraja skrbi KUD »Milojka Štrukelj«, za varstvo pred elementarnimi nesrečami je v vsaki vasi gasilska desetica. Mladi ostajajo doma in gradijo tudi nove domove.

V nedeljo, 1. julija letos, se bodo spomnili žalostnega dogodka v Gorjah. Odkrili bodo spominsko obeležje trem ustreljenim. Ta dan bodo prvič praznovali svoj krajevni praznik v spomin na ta dogodek.

Na proslavo vabijo tudi borce, pripadnike enot, ki so se med NOB zadrževali v tem kraju.

JANEZ JERAM

INK TREBNJE**SINTER**TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje**keramične ploščice
IGK**

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge

- Odpornost na mehansko obrabo

- Uporabnost

Izvedba:

Dimenzije:

6–7 po MOSH lestvici

300–400 kp/cm²

upijanje vode

1–3%

ustreza JUS, po naročilu izdelujemo popolno kislinjsko odporne ploščice zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je le-ta skoraj neuničljiva

– za zunanje in notranje oblaganje

– za tla in fasade

– za industrijo in gospodinjstva

– za balkone in terase

– za posebne namene (nehrseče ploščice)

– glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni barvi

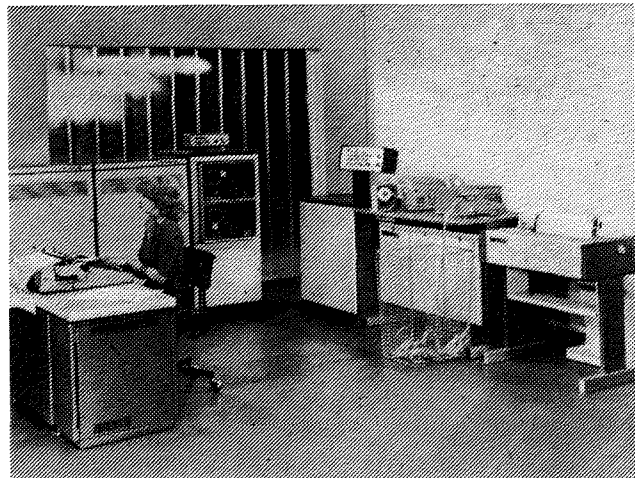
– gladke in nazobčene

200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4 mm

BIROSTROJ p.o.

podjetje za mehanografske in tehnične storitve ter zastopanje inozemskih firm – Maribor

telefon h. c. (062) 23-771; Brzjav: Birostroj Maribor; Telex: 33262 yu biromb

**GENERALNO
ZASTOPSTVO
ZA SFRJ:****ROBOTRON
EXPORT-IMPORT,
NDR
BÖSSINGER – ZRN
BDT – ZRN
CEM – ITALIJA****CSZ – Computer
Systeme
und Zubehör – ZRN
KERN – ŠVICA
HÄNEL – ZRN
KÖTTGEN – ZRN****splošno gradbeno podjetje**
konstruktor
n.sol.o., maribor

s svojimi TOZD

TOZD GRADBENIŠTVO n. sol. o. MARIBOR

TOZD GRADBENIŠTVO POMURJE n. sol. o. MURSKA SOBOTA

TOZD GRADBENIŠTVO GRANIT n. sol. o. SLOVENSKA BISTRICA

TOZD GRADBENIK n. sol. o. LENDAVA

TOZD OPEKARNA n. sol. o. Lendava – DOLGA VAS

TOZD OPEKARNA n. sol. o. PUCONCI

TOZD GRADBENA OBRT – OBNOVA n. sol. o. MARIBOR

TOZD MIZARSTVO n. sol. o. MARIBOR

TOZD GRADIVO n. sol. o. MARIBOR

TOZD KOVINAR n. sol. o. MARIBOR

TOZD PTB – KOMUNAPROJEKT n. sol. o. MARIBOR

Gradimo vse vrste objektov doma in v tujini, izvajamo inženiring industrijskih dvoran in upravnih poslopij, vključeni smo v družbeno usmerjeno stanovanjsko gradnjo, projektiramo industrijske, upravne in stanovanjske objekte; v specializiranih temeljnih organizacijah pa proizvajamo peske, opeko, gradbene polizdelke ter kovinske in mizarske izdelke.

**SKUPŠČINA OBČINE
SLOVENSKA BISTRICA****IN VSE DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE****čestitajo vsem borcem in delovnim ljudem
ob 4. juliju, dnevu borca****aero**

tovarna celuloze medvode

**Iskrene čestitke za dan
borca – 4. julij****SKUPŠČINA OBČINE
POSTOJNA**z vsemi družbenopolitičnimi
organizacijami**čestita vsem občanom, borcem in delovnim
ljudem ob dnevu borca.****intes****ŽIVILSKI KOMBINAT
MARIBOR****PRIPOROČA KAKOVOSTNE IZDELKE:
TESTENINE, JUŠNE DODATKE (ZLATE
KROGLICE IN DOMAČE FRITATE), MLEVSKE
IZDELKE, KRUH, PECIVO IN SLAŠČICE****Čestitamo ob dnevu borca.**

SKUPŠČINA OBČINE KOPER

z vsemi družbenopolitičnimi
organizacijami

**čestita za dan borca – 4. julij
vsem borcem in delovnim ljudem**

**ZIV TAM GENERALNA, SREDNJA IN TEKOČA
POPRAVILA AVTOMOBILOV AVTOOBNOVA
MARIBOR p. o.**

Servis TAM in MAGIRUS-DEUTZ opravlja vsa popravila na vozilih
TAM in MAGIRUS

V zalogi generalno osveženi motorji po sistemu zamenjave za
vozila TAM in MAGIRUS-DEUTZ

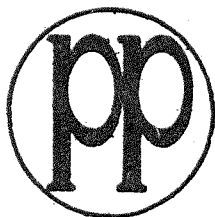
paloma

higienski
papirji

brisače

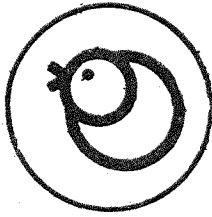
sladkogorska

**mesokombinat
perutnina · ptuj**

Potrčeva 8
62250 PTUJ
p. p. 660

telex 33128
žiro račun 52400-601-10147

TOZD: Perutninske farme, Mesna industrija, Tovarna krmil, Tiskarna, PP commerce, Servis,
Obrat za kooperacijo Hajdina, skupnost skupnih služb
vam priporoča svoje kakovostne proizvode:

- meso mladih piščancev
- valilna in konzumna jajca
- enodnevnne piščance
- kokoši
- izdelke iz perutninskega mesa
- sveže goveje, telečje in svinjsko meso
- mesne izdelke vseh vrst
- piščančji paprikaš v konzervi
- kokošji golaž v konzervi
- odkupujemo divjačino vseh vrst

**SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM, KOOPERANTOM, DELOVNIM LJUDEM IN
OBČANOM OB PRAZNIKU DNEVA BORCA, ČESTITAMO!**

ZSS

**ZVEZA SINDIKATOV
SLOVENIJE
REPUBLIŠKI SVET**

LJUBLJANA,
DALMATINOVA 4
Telefon 310-033

**Čestitamo
vsem borcem
in delovnim
ljudem za 4.
julij – dan
borca**

talīs AFRICANO, SVEŽINA, KI SPROŠČA! MARIBOR

Štirje novi okusi prijetno grenke osvežitve na osnovi TONIC WATER-a v družinskih – 1 l in malih steklenicah 0,2 l.

Štiri osvežujoče grenke pijače. Izredno primene tudi za mešanje z alkoholnimi pijačami.

Štiri novitete iz kvalitetnega programa osvežilnih, penečih, brezalkoholnih pijač HP TALIS-a.

Štirje prijetno grenki okusi, Africano bitter lemon, bitter orange, bitter grapefruit, tonic water.

DES PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE SLOVENIJE
Ljubljana, Raddebova 2, n. s. b. o.

TOZD ELEKTRO KOPER, Koper, Ulica 15. maja b. o.

Čestitamo za dan borca – 4. julij

OPEKARNA ŽABJAK PTUJ

čestita vsem borcem in občanom ter jim želi veselo praznovanje ob prazniku borca

**TOVARNA STIKALNIH NAPRAV
MARIBOR**

IZDELUJEMO:

- opremo za TP,
- nizkonapetostne plošče,

- visokonapetostne bloke za 10, 20 in 35 kV,
- kompletne betonske in pločevinate TP,
- nudimo inženiring

GOSTILNA MILENKO LUŽNIK PTUJ

Nudimo vsak dan topla jedila po naročilu, vse vrste alkoholnih in brezalkoholnih pijač.
Konkurenčne cene

Čestitamo za dan borca

Zveza združenj borcev NOV SR Slovenije

OBČINSKI ODBOR MARIBOR

Vsem borcem, aktivistom in simpatizerjem NOV ter delovnim ljudem čestitamo za dan borca – 4. julij

ELKROJ

proizvodnja modne konfekcije
MOZIRJE p. o.

**ob dnevu borca naše iskrene
čestitke**

SKUPŠČINA OBČINE RADOVLJICA

z družbenopolitičnimi organizacijami

**čestita svojim občanom ob dnevu
borca in jim želi nadaljnjih delovnih
uspehov.**

Železniško gospodarstvo

**ŽELEZNIŠKA TRANSPORTNA
ORGANIZACIJA
POSTOJNA n. sol. o.**

**TOZD ZA PROMET
POSTOJNA**

Kolodvorska 25 b

Iskreno čestitamo vsem delovnim
ljudem ob prazniku borca

OPEKARNA KOŠAKI / MARIBOR
SENČIJSKA 118 - TEL.: H. G. 21-918 - DIR. 25-720 - KOMERC. 24-907 - TEK. PRAO. PRI. SOK 51000-001-10000

p. o.

GRADITELJI!

Obveščamo vse graditelje družbenega in
privatnega sektorja, da smo v letu 1976
pričeli s proizvodnjo visokokvalitetnega

KLINKER ZIDAKA

Posebno primeren:

- za vse vrste dimnikov
- neometane fasade
- sobne kamine in vrtno roštilje
- notranje okrasne stene
- tlake, ograje ipd.

Opeko odlikuje praktična neuničljivost, mala
vodovpojnost in različne barvne nianse.
Vse informacije dobite po telefonu, številka:
24-907 ali 21-081.

Priporočamo svoje kakovostne izdelke!

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE

LJUBLJANA O.S.O

**TITOVİ
ZAVODI**

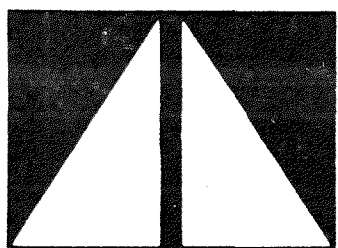
LITOSTROJ

LIVARNA IN TOVARNA STROJEV

n. sol. o.

61001 LJUBLJANA
DJAKOVIČEVA C. 36
JUGOSLAVIJA

čestitamo vsem
delovnim ljudem
naše socialistične
domovine,
delovnim
kolektivom, vsem
samoupravljalcem,
borcem NOV za
dan borca – 4. julij

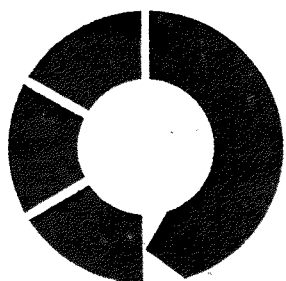

POSOČJE

podjetje
za gradbeno
in komunalno
dejavnost
p. o. Tolmin

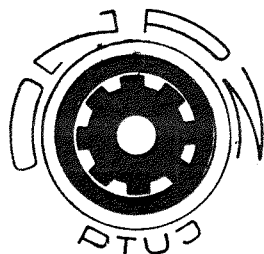
Opravlja vsa
gradbena dela
visokih in nizkih
gradenj

železniška postaja logatec
telefon 065 71-104 (71-411)
telegram kolektor idrija
telex 34336 yu tki
tekoči račun 52020-601-11069

KOLEKTOR p. o.

Izdelujemo
kolektorje

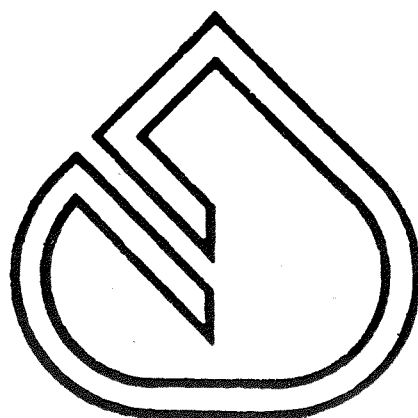

PANORAMA PTUJ

TELEFON: Ptuj (062) 77-833, 77-871, BRZOJAV: PANORAMA Ptuj, TEK. RAČ. 52400-603-31002 pri SDK Ptuj

ONPZ Panorama se priporoča s svojimi uslugami!

Ob dnevu borca čestitamo vsem delovnim ljudem in borcem

**SOŠKO GOZDNO
GOSPODARSTVO**

Obnova in eksploatacija
gozda

**MIZARSTVO
LITIJA**

Telefon: Litija 88133
Tekoči račun pri NB Litija
50150-601-33171

Stavbni mizarski izdelki
po naročilu

PODJETJE ZA PROIZVODNJO INDUSTRIJSKE OPREME p.o.

Telefon 065/81-711 h. c., 81-161 prodaja — brzojavke: METALFLEX TOLMIN — telex: 34 373 YU MEFLEX — žiro račun 52030-601-11310 pri SDK Tolmin — železniška postaja Most na Soči

Termoregulacija — Stikalna tehnika — Signalizacija — Industrijska oprema

sgp" SLOVENIJA CESTE"

splošno gradbeno podjetje »SLOVENIJA CESTE« Ljubljana — jugoslavija

TOZD INDUSTRIJA APNA KRESNICE 61281 kresnice n. sol. o.

Proizvodnja hidriranega apna in vseh vrst peska za beton

100 let tovarne umetnih
brusov SWATY

62101 Maribor, Titova cesta 60

Izdeluje umetne bruse vseh vrst s
keramičnim vezivom iz umetnih smol

**vodnogospodarsko
podjetje maribor** n. sol. o.

TOZD VODNOGOSPODARSKA ENOTA DRAVA
PTUJ b. o.

62250 PTUJ, ŽNIDARIČEVO NABREŽJE 11
P. P. 90, TELEFON (062) H. C. 77-471
ŽIRO RAČUN: 52400-601-10883 SDK PTUJ

Izvajamo regulacijska in
vzdrževalna dela
na reki Dravi in
njenih pritokih

Ludvik Žvar

Novembra lani smo na pokopališču v Slovenskih Konjicah pokopali borca Ludvika, rojenega leta 1917 na Kozjanskem. Bil je borec Kozjanskega odreda od maja 1944. Po osvoboditvi je bil dolgo časa predsednik NO pri KO ZB NOV in dolgoletni praporšak. Za svoje zasluge je bil dvakrat odlikovan.

Angela Kurnik

V januarju smo se za vedno poslovili od tovarišice Angele, aktivistke in članice naše borcevske organizacije. Rodila se je pred 76 leti v Koprivni. Kot aktivistka NOB je začela delati v začetku leta 1943. Ob koncu leta 1944 pa so jo skupaj z družino izgnali v internacijo. Od nje smo se poslovili na pokopališču v Črni.

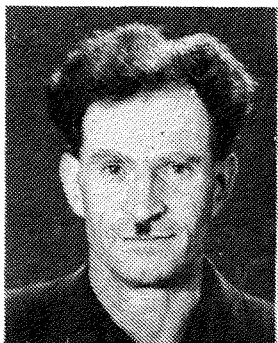

Franc Igličar

V začetku februarja nas je zapustil tovariš Franc Igličar, rojen leta 1906 v Ratečah. Bil je borec intendant Gradiškove brigade. Po osvoboditvi se je zaposlil kot upravnik oddelka KPD v Miklavžu. Aktivno je delal v družbenopolitičnih organizacijah in raznih društvih. Prejel je več odlikovanj.

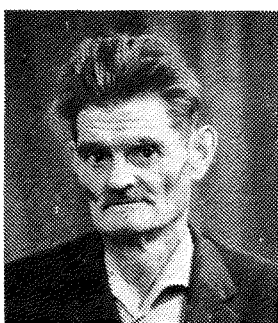
Miha Močnik

Po dolgotrajni bolezni je v Študi pri Domžalah umrl osemindesetletni Miha Močnik, oče padlega sina. Pokopali smo ga marca letos na domžalskem pokopališču. Ostal nam bo v lepem spominu.

Jožef Arčnik

Na pokopališču v Slovenskih Konjicah smo se za vedno poslovili od aktivnega in zavednega borca Jožefa. Med vojno je aktivno sodeloval v Šerčerjevi brigadi in dobil priznanje zasluge za narod in za hrabrost. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Janez Stare

Na koprivniškem pokopališču v Bohinju smo se januarja poslovili od tovariša Janeza, rojenega leta 1907 na Koprivniku. Bil je zaprt v Begunjah, nato je odšel k partizanom in se boril v Kokrškem odredu. Nekaj časa je bil tudi pod Stolom v čevljarski delavnici.

Marija Ule

V januarju smo se poslovili od članice ZB Marije Ule, rojene leta 1895. Od šestih otrok sta ji dva sinova padla kot borca. Ona sama in vsa njena družina je aktivno sodelovala v NOG.

Štefanija Papis

Februarja smo na pokopališču v Košani pokopali tovarišico Štefanijo. Delala je kot partizanska učiteljica, vzgojiteljica in prosvetljevka. Ko je fašistična oblast prevzela vodstvo v naših krajih, so jo začeli preganjati. Izgnali so jo v Italijo. Domov se je vrnila po razpadu Italije. Začela je poučevati na Kalu, kjer so bili zametki partizanske gimnazije, potem pa v Košani. Kot mentorica je pomagala 12 učiteljem iz petih partizanskih šol. Leta 1944 je vodila tečaj slovenskega jezika za mlade partizanske učitelje.

Tudi v svobodi se je udeleževala načrtov za novo pedagoško delo.

Alojz Višnar

Februarja letos smo se na dovškem pokopališču poslovili od tovariša Alojza, rojenega leta 1932 na Jesenicah. Od decembra 1943 je bil borec NOV v raznih enotah, tudi za Koroško. Po končani vojni so ga dodelili štabu 1. slovenske divizije narodne obrambe v Ljubljani, kjer je bil šef štabne tiskarne do demobilizacije leta 1946. Prejel je razna odlikovanja.

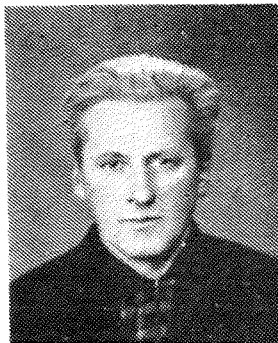
Marija Orel-Mimi

Februarja smo se v Koprju poslovili od tovarišice Marije, rojene leta 1910 v Dobravljah pri Sežani. Aktivno je začela delati za NOB decembra 1941. Ob vdoru Nemcev v vas leta 1943 je obveščala partizane in bila pri tem hudo ranjena. Zdravila se je v bolnišnici v Trstu, kjer je zbirala sanitetni material in ga po zaupnih ljudeh pošiljala partizanom. Po osvoboditvi se je vključila v delo mnogih organizacij v Sežani. Leta 1959 je bila zaradi posledic vojne invalidsko upokojena.

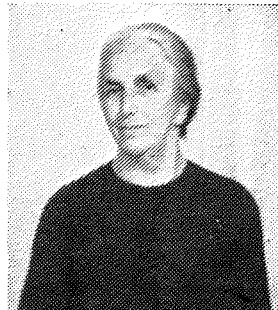
Peter Kranjc

Na dolanskem pokopališču pri Pivki smo marca pokopali tovariša Petra, rojenega leta 1915 v Nandjem selu. Leta 1936 so ga mobilizirali italijanski fašisti, pa je pobegnil v staro Jugoslavijo. Odgnali so ga v italijansko vojsko. Aprila 1941 je bil mobiliziran. Odgnali so ga na Sardinijo, pozneje v bataljon speciale. Od tam je s Prekomorsko brigado spet pobegnil v Jugoslavijo. Demobiliziran je bil s činom vodnika in dvema odlikovanjema.

Anton Stanjko

Januarja smo ga pokopali na pokopališču v Zgornjem Tuhinju. Rodil se je leta 1918 na Lazah. Sredi leta 1943 je vstopil med borce Šlandrove brigade. Bil je zelo hraber in je kmalu postal komandant. Bil je 31 let odbornik KO ZB NOV Tuhinj, član ZRVS kot kapetan in prejel 4 odlikovanja za delo med vojno in po njej.

Ivana Kovač

V Grahovem pri Cerknici smo se v marcu poslovili od tovarišice Ivane, stare 78 let. Od šestih otrok ji je sin padel kot borec legendarne 14. divizije na Štajerskem.

Janez Šega

Umrli je februarja letos, star 74 let. Pokopali smo ga v domači vasi Lipsenj. Pred vojno je nekaj časa delal v Franciji. Med NOB je z ženo sodeloval v NOG, delal za OF in bil nekaj časa pri partizanih, kjer sta bila tudi dva njegova brata.

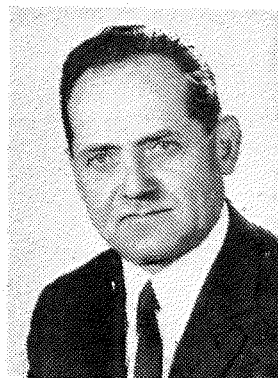
Betka Pokorn

V januarju smo v Škofji Loki pokopali tovarišico Betko, rojeno pred 70 leti v Škofji Loki. Leta 1942 je začela sodelovati s škofjeloškimi prvoborci. Na terenu je zbirala obleko, obutev in sanitetni material za borce. Bila je tudi rajonska sekretarka SPZZ. V juliju 1944 so jo aretirali in jo odpeljali v Begunje. Obsodili so jo na 20 let ječe. Do osvoboditve, 21. maja 1945, je bila v kaznilnici Aichach. Po osvoboditvi je aktivno sodelovala v političnih organizacijah in kot učiteljica vzgajala mlade v naprednem duhu.

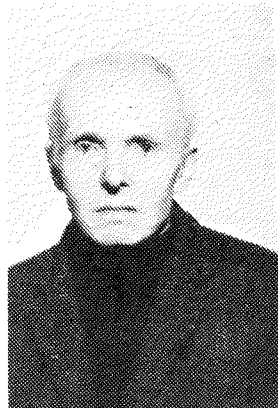
Ingac Hvala

Na bukovskem pokopališču smo se februarja letos poslovili od tovariša Ignaca z Bukovskega vrha. Takoj po razsulu Italije 1943 se je vrnil domov. V Vojkovi brigadi je bil kurir in obveščevalec, nato pa intendant vse do konca vojne. Bil je dvakrat odlikovan. Po vojni je delal v raznih društvih.

Franjo Manfreda

Na celjskem pokopališču smo pokopali tovariša Franja. Po prvi svetovni vojni se je preselil iz Tolmina v okolico Celja. Ob okupaciji so Franja mobilizirali v nemško vojsko. Med transportom v Grčijo je pobegnil in se pridružil borcev 4. brigade 12. srbske divizije NOV, kjer je ostal do osvoboditve. Prejel je medaljo za hrabrost.

Albin Valjavec

Februarja nas je v 68. letu starosti zapustil tovariš Albin iz Podljubelja. Jeseni leta 1944 se je priključil 12. prekomorski brigadi. Pozneje je prišel v sestav 18. divizije NOV Jugoslavije. V začetku leta 1945 je bil dodeljen v 10. ljubljansko udarno brigado pri 15. diviziji NOV in POS kot sanitetni vodnik. Ljudem je bil znan kot dober partizanski harmonikar. Bil je odlikovan z redom zaslug za narod.

Je tako poslovanje pravilno?

Vprašanje naslovljeno na upravo Doma vojaških vojnih invalidov v Strunjanu

Ali zasluži krajevna organizacija Zveze združenj borcev NOV Lesce odgovor na svojo vlogo, če lahko njihovi člani prežive desetdnevni oddih v Domu vojaških vojnih invalidov v Strunjanu?

Da pojasnimo:

Naša krajevna organizacija se je 13. marca 1979 z dopisom obrnila oziroma zaprosila upravo doma, če je mogoče, da v njihovem domu preživi pet članov borčevske organizacije v mesecu aprilu ali maju desetdnevni oddih po polni ceni kot samoplačniki. Uprava kljub ponovnemu pismenemu opozorilu z dne 4. maja 1979 ni odgovorila. Šele na telefonsko opozorilo – 16. maja 1979 – je neka tovarišica na kratko odgovorila, da je to nemogoče.

Vprašujemo se, ali je tako poslovanje in tak odnos do organizacije ZB in do njihovih članov pravi. Ali ne bi bilo možno z nekaj vrsticami obvestiti naše organizacije, ne pa da so morali naši člani dva meseca zaman čakati odgovor?

ZB NOV Lesce,
predsednik VINKO TRIPLAT

Ko prebiram TV-15

Bojim se, da pozabljam tovariše, ki so nam pomagali

Rad brskam po vseh straneh TV-15, tudi za nekaj let nazaj.

Posebno me zanima rubrika »preberite«. Tukaj se večkrat zaustavim in razmišljam, ko berem oglase, na primer, »Borcem 13. brigade«, »Srečanje tovarišev iz partizanskih tehnik«, »Pridite na proslavo« in druga obvestila, poizvedbe. To je lepo in prav, kajti tudi s tem obujamo spomine na narodnoosvobodilni boj, jih prenašamo na mlajše generacije. Imamo tudi druge rubrike tega našega lista, ki so po svoji tematiki zelo zanimive, če ne že zgodovinske. Ne smemo prezreti rubrike »Imeli smo ljudi« in »TV-15 za mladino«, ki je po svoje zelo zanimiva ter ne nazadnje »Besede in dejanja«, ki pozorno izbrane prikazujejo izvlečke iz raznih časopisov iz vse naše domovine Jugoslavije, in še govore vodilnih tovarišev – naše besede in dejanja – kar je popolnoma pravilno.

Nekaj pa pogašam: Zdaj se mi, da se vse premalo spominjamo partizanskih mamc, partizanskih vdov, bolnih in onemoglih ter ostarelih borcev in aktivistov narodnoosvobodilnega boja, ki živijo po zakotnih vasi, cah, zaselkih.

Da, po končanih prireditvah in slovesnostih radi prirejam tovariška srečanja ob partizanskem golažu in podobno. Morda je tudi to potrebno. Teže pa zasledim, da bi kdaj obiskali to in to partizansko mater, v dveh pa padlem partizanu ali osamljenega borca narodnoosvobodilnega boja. Bojim se, da pozabljam na tovariše, ki so nam pomagali, delili z nami zadnji kosček kruha, zadnje prgišče koruzne moke in zadnji krompirček, da pozabljam s. borce, s katerimi smo delili zadnje kosčke cigarete.

Danes tudi ugotavljam, ko gremo na razne izlete, da je avtobus brzel mimo Gonarsa, o internirancih v tem fašističnem taborišču pa nič... Tega ne smemo nikoli pozabljati. (To sem prebral v rubriki »utrinki in odmevi«.)

Zato ob takšnih priložnostih kot so srečanja, slovesnosti, izleti, obiščemo tovariše in tovarišice, ki morda niso mogli priti! Ne bo nam žal. Razveselimo jih in jim povejmo, da niso sami.

Pravilno je, kot piše v sklepih osmega kongresa ZZB NOV Jugoslavije: »ZZB NOV Jugoslavije se bo

na podlagi izkušenj in doseženih uspehov še nadalje vsestransko angažirala pri gojitvi revolucionarnih izročil ter tako dajala svoj delež v idejnem in političnem boju organiziranih socialističnih sil na čelu z ZKJ in z namenom, da bodo trajne vrednote NOB in revolucije sestavni del pravil in vsakdanjih navad v naši socialistični samoupravni družbi.« Ne smemo pozabiti, da v teh sklepih tudi piše: »ZZB NOV bo tudi v prihodnje obravnavala gmotni položaj borcev, vojaških vojnih invalidov in družin padlih borcev, dajala bo pobude za ukrepe, bila prisotna pri sprejemanju letih ter tako sodelovala pri izpopolnjevanju borčevsko-invalidske zaščite.«

Glede na sklepe, ki so bili sprejeti 19. oktobra 1978 v Budvi, imamo še veliko dela.

Ne moremo zanikati, da ni bilo zakonsko veliko narejenega, posebno v materialnem pogledu. A vendar: pogledjmo v zakotne vasice in naselja, če je kdo izmed naših ljudi potreben tople besede, stiska roke. In ne čakajmo!

IVAN MEZGEC, Postojna

Zahvala mladih iz Travnika

Naša brunarica nosi ime kurirske re-
lejne postaje TV 11

Lani je mladinska organizacija Travnik na mestu, kjer je bila med vojno kurirska postaja TV 11, zgradila brunarico s prostovoljnim delom. Slovesno je bila odprta julija 1978. Letos, na Titov rojstni dan – dan mladosti – so dobili mladinci Travnika zlato plaketo 4. brigade VDV kurirjev, kot priznanje za opravljeno delo in spodbudo za nadaljnje delo. Slovesnosti so se udeležili Jože Vintar-Strnad, predsednik pododbora kurirjev za Notranjsko, Slavko Bogataj-Mihec, član pododbora in Anton Debevec, predsednik pododbora za tradicije narodnoosvobodilnega boja. Vsi trije so bili med vojno v kurirski postaji TV 11. Bogatajeva je bila med gradnjo brunarice naša mentorica! Prisotni so bili še drugi predstavniki političnega in kulturnega življenja Loški potok, kulturni program pa so pripravili mladinci in pionirji Osnovne šole dr. Antona Debeljaka iz Loškega potoka. Toliko za uvod. Za priznanje bi se radi zahvalili tudi v TV-15, namenjeno pa je vsem, ki so nam pomagali in nam še pomagajo – tudi Cirilu Debeljaku-Slavetu, nosilcu partizanske spomene, ki nam je še posebno pomagal pri izdaji brošur, saj nam je kot komandir kurirske postaje TV 11 dal dragocene podatke. Mislim, da ni potrebno še posebej poudarjati, da si želimo njihovega nadaljnjega sodelovanja. Pridnim mladincem Bambiču, Bartolu in Levstiku, ki služijo vojaški rok – pa »zdravo in na svidenje v mladinski organizaciji«.

EMIL LEVSTIK,
predsednik OO ZSMS Travnik

Kadar pripoveduje oče

Dne 29. novembra so požgali vas z imenom Tuji grm

Ne vem, zakaj to pišem, a besede mi kar vrejo na list. Tudi ne vem, če bi vse tako napisala, kot bi želela in tisto, kar hočem. Veliko berem in poslušam radio, predvsem, kadar gre beseda o narodnoosvobodilnem boju. Zdi se mi, da so povsod premalo omenjeni otroci, ki so tudi veliko pripomogli, da danes praznujemo prvi maj v svobodni državi. In zakaj prav prvi maj? Zato, ker je to eden izmed najlepših in največjih praznikov v svobodni Jugoslaviji in ker sem te misli vrgla na papir prav prvega maja. Bojim se, da bo kdo prikraščen, ker imam namen opisati samo spomin enega človeka, ki se teh dni spomni kot da so se dogajale včeraj. Ta človek je moj oče Franc Mahkovec

(Litija, Rozmanov trg 14). Meni kot hčerki in seveda zdaj mojim otrokom, pripoveduje o tistih dneh. Jaz to poslušam in doživljam po svoje, otroka spremljata z odprtimi usti. Kadar gremo na Janče, in to gremo dostikrat, slišimo vedno nove in nove pripovedi. Otroka, čeprav majhna, vesta povedati, kje je spomenik Druge grupe odredov, kje so bili spopadi in podobno. Marsikatero pripoved sem slišala že večkrat, a to me ne moti, ker se mi vsakokrat zdi, kot da jo slišim prvič. Ne zato, ker bi pozabila, temveč zato, ker je povedana živo in od človeka, ki je vse to doživel.

Moj oče je bil najmlajši izmed štirih sinov, starejši trije so bili partizani.

Zdaj bi spregovorila o požigu Tujega grma:

»Dne 29. novembra 1944 je bila požgana vasica, ki leži pod Jančami, na vzhodni strani proti Litiji in Veliki Štangi. Nemška armada na vzhodu je že propadala, mi pa smo na ta dan preživljali največ strahu in gorja. Mi, vaščani Tujega grma! Prišel sem od Dragarja proti Tujemu grmu. Na severni strani pri studencu in visokem kostanju, kjer se spušča struga potoka, sem obstal. Proti meni se je pomikala neka vojska, ki jo zaradi megle nisem razločil, še manj pa njihovih uniform. Ko sem videl, da so to Nemci, je bilo že prepozno. V trenutku, ko so me zgrabili, je tudi že zaropotala strojnica. Obrnil sem se in videl, kako je obležal moj stric Franci. Vlekli so me do Piškavca in me tam pretepli, spet pobrali in vlekli naprej do Šuštarjeve kapele. Postavili so me k zidu, obrnjenega proti steni. V strahu sem čakal, kdaj bo počilo. Bil sem prepričan, da me bodo ustrelili. Zgrabili so me in me vlekli nazaj proti Piškavcu. Medtem ko so me vlekli proti hlevu je Piškavčev oče bežal proti Joškovim. Nemci so ga opazili in streljali za njim. Niso ga dobili. Priključil se je partizanom in trem sinovom. Vojno je preživel le on, njegovi sinovi so padli.

Nemci so takoj začeli zbirati vaščane in jih skupaj z menoj vlekli od hiše do hiše. Iz hlevov so pobrali tudi živino in jo skupaj z nami gnali proti središču vasi, ki so jo sproti požigali. Prišli smo do Jakševe hiše. Medlo se spominjam, da je na pogorišču njihove listnice ostalo neko ožgano telo. Vem, da je bil možki in da je umrl v strašnih mukah. Obraza se ne spominjam. Ne vem, kdo je bil to. Vem le, da je pokopan ob robu gozda pod Jakševo hišo – če ga niso prekopali.

Od tu so nas vlekli naprej do Pemca in vse skupaj nagnali na pod, ki so ga zažgali. Pod je bil že ves v ognju in s poslednjimi močmi, v teških mukah, smo stekli. Čeprav smo bili obkoljeni, Nemci niso streljali – temveč smo morali pred njimi gnati živino iz Tujega grma preko hribov v Veliko štango in od tu na Štangerske poljane. Tu so nas razdvojili: moške so odpeljali v Litijo in naprej na Jesenice, ženske in otroke pa spustili.«

To je samo ena pripoved, ena izmed mnogih.

MARJANA SKENDER,
Litija

Predana aktivistka, komunistka

Odmev na »Bolnišnica v Javkah«, 19.
številka TV-15

Prizadel me je članek »Bolnišnica v Javkah«, objavljen 15. 5. 1979 v TV-15. V njem sploh ni omenjena moja sestra Mima Pajk. Da pojasnim: Mima Pajk je bila članica stiškega okrožja od leta 1942. Vanj jo je povezala Pepca Zajc-Udovič. O njenem delu, čeprav je veliko delala in tvegala, ne bom pisala.

Spomnila se je bom le z utrinkom:

Po kapitulaciji Italije smo bili v Ivančni gorici svobodni do konca oktobra. Kmalu je M. Pajkovo okrožje določilo, da ustanovi ambulanto za civiliste. Ambulanta je bila pri Karlingerju v Ivančni gorici v gostilniških prostorih. Zdravnik v njej je bil dr. Fedran Gregor. Žene in dekleta iz vasi smo po opravljenem delu dežurale, zlasti potem, ko so prišli v Ivančno gorico laže ranjeni partizani. Te je razvrstila po vaških hišah, večino pri Rojčevi in Erženovi. Vse je tudi oskrbela s hrano, z obleko in obutvijo. Od teh se spominjam pokojnega Lada Pirca, Fiča-Arnejčka in Tineta Smrkolja. Ko so se začeli boji na meji nad Stično, so začeli prihajati še mnogi partizanski ranjenci. Pred prihodom Nemcev v Ivančno gorico so ranjence, zdravila in druge potrebščine umaknili najprej na Vrhe in nato v Ravni dol in do Ilove gore. Tu je od neprespanosti, slabe hrane in morda tudi od strahu doživela živčni zlom. Tri dni je spala pod smreko, dokler se ni pridružila ranjencem v šotoru.

Žalostno, da se nihče ni spomnil nanjo – bila je požrtvovalna in predana aktivistka, komunistka.

JOŽA PAJK,
Ljubljana Polje

Graška gora vas pričakuje

Ob jubileju 60-letnice KPJ, SKOJ, revolucionarnih sindikatov, 35-letnice pohoda 14. divizije na Štajersko in v počastitev dneva borca bo Velenje od 2. do 5. julija gostitelj 13. medobčinskega srečanja borcev NOV in socialistične mladine Jugoslavije.

Praznovanje bo združeno z odkritjem spomenika in z otvoritvijo muzeja s spominskim parkom v spomin slavnim bojem 14. divizije na Graški gori in tradicionalnim rudarskim praznikom 3. julijem. Spomenik »nošenje ranjencev«, ki že stoji na Graški gori, je delo kiparja Antuna Augustinčiča.

priredivni odbor

Borcem 14. divizije

Odbor 14. divizije vabi vse borce 14. divizije, da pridejo na Graško goro – goro jurišev in se v torek, dne 3. julija 1979 ob 11. uri udeležijo odkritja spomenika in spominskega parka z muzejem.

Iz Ljubljane bo odhod s posebnim avtobusom s Trga osvoboditve tega dne ob 7. uri zjutraj. Prijavite se najpozneje do petka, 29. junija 1979 na telefonsko številko 316-081.

Borce tudi pozivamo, da se udeležijo osrednje proslave dneva borca, ki bo 4. julija pri Duhu na Ostrem vrhu v počastitev letošnjih jubilejev in ob 50-letnici smrti revolucionarjev Djura Djakovića in Nikole Hećimovića.

odbor 14. divizije

Vabimo na krajevni praznik

Krajevna organizacija Zveze borcev NOV Šmartno v Tuhinju vabi na praznovanje krajevnega praznika Šmartno v Tuhinju, ki bo v nedeljo, dne 8. julija 1979, ob 15. uri s kulturnim programom ob spomeniku žrtvam fašizma v Gradišću.

odbor KO ZB NOV Šmartno v Tuhinju

Nanos vabi

Dne 4. julija 1979 bo na Nanosu pri Abramcu ob grobnici padlih v NOB tradicionalna proslava v počastitev dneva borca.

Na proslavo vabimo borce in aktiviste NOB, posebno pa udeležence nanoške bitke, mladino in druge občane. Proslava s kulturnim programom bo ob 11. uri.

pripravljalni odbor

Proslava dneva borca v Piranu

Sporočamo vam, da je občinski odbor ZZB NOV Piran sklenil tudi letos prirediti že tradicionalno proslavo dneva borca. Proslava bo v torek, 3. julija na stadionu v Piranu s pričetkom ob 18. uri.

V programu bo poleg naše sodelovala italijanska skupnost. Proslavi sledi prosta zabava. Pridite v čim večjem številu!

ZZB NOV Piran

Vabimo k odkritju spominske plošče

Borce Cankarjeve in Gubčeve brigade ter aktiviste vabimo k odkritju spominske plošče padlim v borbi v Jelenovem žlebu, ki bo ob dnevu borca, dne 4. julija 1979 ob 11. uri na prizorišču pri Breznu.

Srečanje borcev, aktivistov ter občanov bo ob vsakem vremenu. Objava velja kot vabilo vsem.

Občinski odbor ZZB NOV Ribnica

Vabimo na partizansko srečanje v Lipici

V počastitev 60-letnice ustanovitve KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov ter 35-letnice ustanovitve 1. odreda NOVJ na Bližnjem vzhodu bo 30. junija 1979 ob 10.30 v Lipici pri Sežani partizansko srečanje s kulturnim programom.

Vsem nekdanjim borcem 1. odreda NOVJ priporočamo, da se srečanja v Lipici udeležijo.

odbor 1. odreda NOVJ na Bližnjem vzhodu
Izola, Pristaniški trg 1

Priprava na praznovanje praznika krajevnosti Plavž

Na skupni seji krajevnosti SZDL in skupščini delegatov krajevnosti Plavž so 9. marca letos sklenili, da bo 4. julij praznik krajevnosti Plavž. Na ta dan so se namreč na Mirci sestali člani odbora OF: Jože Šavli, Mirko Frankič in Ivan Kavčič s prvim ilegalcem Stanetom Bokalom in osnovali prvo ilegalno skupino, ki se je 29. julija 1941 vključila v Cankarjevo četo.

V krajevni skupnosti Plavž se vestno pripravljajo na prvo praznovanje tega dne. Pripravili bodo vrsto kulturnih in športnih prireditev ter srečanj. Osrednja slovesnost bo v torek, 3. julija, in sicer slavnostna seja skupščine delegatov ter predstavnikov družbenopolitičnih organizacij. Proslava, ki bo združena s kulturnim programom, bo v poslopju nove osnovne šole na Plavžu. Naslednjega dne bo na igrišču v Logu Ivana Krivca tradicionalni balinarski turnir, 15. julija pa tradicionalno tovariško srečanje pri Žvagnu. Poleg tega bodo izdali poseben bilten, v katerem bo sklep in obrazložitev o praznovanju krajevnega praznika ter opis razvoja te krajevnosti na Jesenicah.

B. B.

Občni zbor vezistov Gorenjske

V petek, 22. junija, je bila pri Vinku Bercetu na Mlaki v Radovljici seja področnega odbora vezistov NOV za Gorenjsko. Na njej so se dogovorili, da bo občni zbor 4. julija z začetkom ob 10. uri v gostišču pri Kunstelnu v Radovljici. Na njem bodo vsem udeležencem izročili posebne značke in sprejeli program dela. Vanj sodi oživiljanje tradicij NOB, udeležba na proslavah, srečanjih borcev, na pohodih, sodelovanje pri pisanju monografij vezistov, zbiranje prispevkov za spominsko obeležje na Prtovcu in drugo.

Tradicionalna proslava dneva borca bo ob 14. uri na posestvu vezista Vinka Berceta. Predvidevajo, da se bo občnega zbora udeležilo približno 100 vezistov in gostov. Vsem bodo poslali osebna vabila.

Branko Blenkuš

Proslava 35-letnice ustanovitve 1. tankovske brigade

Letos 14. in 15. julija se bomo nekdanji borci-tankisti srečali na Vrhniki ob proslavi 35. obletnice ustanovitve 1. tankovske brigade NOV.

V soboto, 14. julija, ob 18. uri bo v Cankarjevem domu otvoritev razstave fotografij o prehojeni borbeni poti brigade. Sledila bo slavnostna akademija. Po akademiji pa bo v domu JLA tovariško srečanje.

V nedeljo, 15. julija, ob 9. uri bo slavnostni zbor, ogled muzeja v gradu Bistra in nato skupno kosilo.

Sprejem udeležencev proslave bo v recepciji doma JLA na Vrhniki 14. julija od 15. ure dalje ter 15. julija od 6. do 9. ure, kjer bodo prejeli ponatis »Jeklene pesti«. Za tiste, ki pridejo na Vrhniko 14. julija, je preskrbljeno prenočišče.

Vsi tisti, ki želijo priti na proslavo, naj to do 10. julija sporoče na naslov:

Pripravljalni odbor za proslavo,
Dom JLA
61360 VRHNIKA
ali telefonsko na številko: (061) 751-356

Vabilo na srečanje

Aktiv osnovne organizacije ZSMS »Manufaktura« Nova Gorica prireja v partizanski bolnišnici »Franja« 4. julija 1979 ob 9.30 srečanje borcev, osebja in ranjencev.

V kulturnem sporedu bosta sodelovala mladinski pevski zbor M. Kogoj iz Solkana in mladinci Manufakture.

domicilni odbor osebja bolnišnice »Franja«

Dan borca – 4. julij – tovariško srečanje

Občinski odbor ZZB NOV Tržič in OK ZKS Tržič organizirata ob dnevu borca – 4. juliju že 15. tovariško srečanje borcev, aktivistov, mladine in vseh občanov na Bistriški planini nad Tržičem. Srečanje bo združeno s slavnostnim in kulturnim programom ter praznovanjem 60-letnice KPJ, SKOJ in delavskih sindikatov.

Ob tej priložnosti bomo odkrili spominsko obeležje, ki označuje kraj, kjer so se 22. junija 1941 sestali člani KP in SKOJ Tržiča in okolice pod vodstvom tovariša Jožeta Janežiča in začeli s pripravami na boj proti okupatorju.

Slavnostni del bi se začel dne 4. julija ob 11. uri pri planinski koči na Bistriški planini. Po proslavi bo za vse udeležence tovariško srečanje z zabavnim programom. Poskrbljeno bo tudi za prehrano.

Na srečanje vabimo vse občane, predvsem pa borce, aktiviste NOB in mladino.

za pripravljalni odbor
predsednik Tone Stritih

Obvestilo

Odbor krajevnosti organizacije ZB NOV Trebnje bo na podlagi sklepa seje in priporočila skupščine Združenja ob dnevu borca – 4. juliju organiziral tovariško srečanje članov ZB NOV, ki bo v sredo, 4. julija 1979, s pričetkom ob 15. uri v Lovski koči na Vrhtrebnjem. Na tovariško srečanje vabimo tudi druge občane.

Za člane, ki nimajo lastnega prevoza, bo za prevoz poskrbljeno. Zbrali se bomo ob 14. uri pred zgradbo skupščine občine Trebnje.

Vljudno vabljeni

odbor ZB NOV Trebnje

Za dan borca Tolminci vabijo na planino Golobar

V spomin na hud boj z italijanskim okupatorjem dne 26. aprila 1943 na planini Golobar bodo Tolminci proslavili dan borca 1. julija na Golobarju. Prav je, da na kratko obnovimo spomin na tisti dan pred 36. leti, ko je v borbi s sovražnikom padlo 34 partizanov in partizank Severnoprimorskega odreda.

Dne 26. aprila 1943 naj bi se zbrali na planini Golobar vsi trije bataljoni Severnoprimorskega odreda. Na zbornem mestu pa so prišle le 2., 3., in 5., četa 2. bataljona in 5. četa 1. bataljona. Planina Golobar je bila za tak zbor partizanov neprimerna, ker je bila brez primerne kritja v primeru sovražnega napada. Prav tako je bilo premalo poskrbljeno za zavarovanje enot. To je bil vzrok za veliko število žrtev – 34 padlih partizanov in partizank.

Že med deseto in enajsto uro je stražar opazil, da se taborišču približuje večje število sovražnikov. S strelom iz puške je borca v taborišču opozoril na nevarnost. Sovražnik pa je bil že pripravljen na napad in presenečenje. Napadli sta dve četi 103. polka 3. mobilne alpske brigade in še nekatere enote 21. obmejnega območja. Čeprav je sovražnik partizane presenetil, so se nekatere skupine pogvale v juriš in z izgubami prebile sovražni obroč. Med padlimi je bil tudi narodni heroj Cveto Močnik-Florjan, partizan od 1941. leta. Vera Palčičeva z Vrhnike, sekretarka partijske celice v tretji četi, je najprej ustrelila svojo sestro Francko in Marijo Mlekuževo, nato pa še sebe, da ne bi prišle žive v roke sovražnika. To junaštvo je pozneje italijanski major izrazil z besedami: »Nisem verjel, da so partizanke tako hrabre!« Na proslavi bo govoril tovariš Lojze Briški, član CK KPS in predsednik lovske zveze Slovenije, v kulturnem delu proslave pa bosta nastopila moški pevski zbor Zlatorog iz Vipave in moški pevski zbor Golobar iz Bovca. Z recitacijami, pesmimi in deklamacijami bo nastopila šolska mladina iz Bovca.

Lovske družine bodo tisti dan sprejele v varstvo spomenike in spominske plošče v alpskih predelih. Pokrovitelj proslave je Zveza lovskih družin za Severno Primorsko iz Nove Gorice. Dostop za pešce je s Kala Koritnice pri Bovcu, 2 uri pešhoje, za vozila pa skozi Drežnico do planine Zapikraj, od tam pa slabo uro položne pešhoje.

Občinska organizacija ZZB in organizator vabijo vse nekdanje Gradnikovce, borce aktiviste in občane, da se v čim večjem številu udeležijo proslave.

A. P.-Ogarev
Katja Roš

Vabimo vas za sodelavca naše založbe!

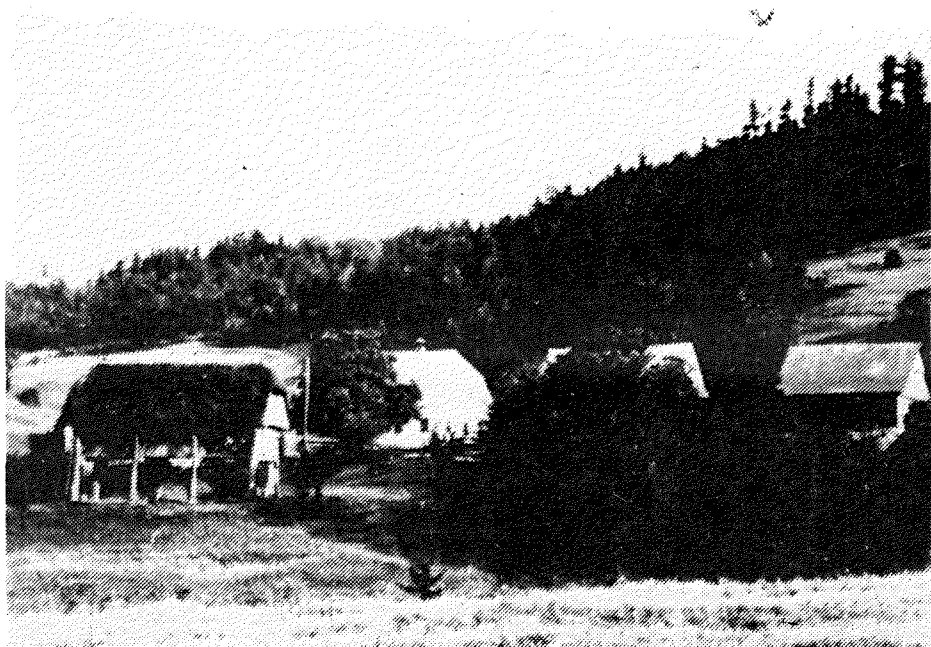
Iščemo zastopnike, ki bi slovenskim bralcem ponudili naš knjižni program. Zaposlitev je honorarna – pogodbeno za določen čas. Oglasite se čimprej pri nas in se osebno pozanimajte za pogoje dela.

Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Komandant Miha

Rad je poslušal resnice starih mož, ki so pripovedovali, da je od vsega samo zemlja poštena in zvesta, vse ostalo na svetu pa je varljivo. Posebej je spoštoval in upošteval očeta in njegovo besedo. Od njega se je nalezel svobodnjaškega razpoloženja in narodne zavednosti. Če govorimo o Francetu, moram govoriti tudi o očetu, ker ga je on vzgajal v takšnega, kakršnega bomo spoznali. Tudi očetovi nazori so neka veljali, ker so bili preprosto zdravi in kritični. Tone se še sedaj spominja očetovih razprav z nekim možakarjem o Hitlerju in njegovem novem rodu. Kako je oče ugotovil, kakšnega kova je Hitler in kaj ima za bregom, mu je še danes uganka. Ali je to bil njegov zdravi čut, ki ga je naučil čutiti in misliti z naravo? Prav razumljivo je, da posebno klerikalcev ni mogel trpeti. Bil je precej razgledan, ker je že pred prvo svetovno vojno služil grenki kruh kot mnogi drugi iz teh krajev v Ameriki. Od tam je prišel domov s pokvarjeno nogo in se je zato lahko izognil klavnici prve svetovne vojne.

Reparje, rojstna vasica Franceta Korošca-Mihe, oddaljena pet minut od Cajnarjev pod hribom Okroglica. Takšna je bila vasica, preden je bila požgana poleti 1942. Francetov dom je na fotografiji v sredini.

France je postal kmalu nezadovoljen z obstoječim stanjem in si že postavljaj napredne cilje in ideale. Začutil je zatohlost razmer v stari Jugoslaviji, v kateri ni bilo nobenih posebnih obetov za prihodnost. Bistvo njegovega prepričanja je izhajalo iz poštenega dela, sadove delovnega človeka pa naj ne bi pobrali lenuhi in zajedalci. Brezobzirnost življenja mu ni šla v račun. Kar naprej so se mu pojavljala kritična vprašanja. Postal je prepričan, da sleparijo delovne ljudi predvsem bogataši. Na mnoga vprašanja ni vedel odgovorov a je vseeno poskušal priti stvarjem do dna. Čas je že bil tak, da se je čedalje pogostejše srečeval s pojmi kot so: enakopravnost, vloga delavca, štrajk, kapitalist, socializem, komunizem, izkoriščanje itn.

Kar samo ga je neslo v napredne tokove in našel je sebi primerno napredno družbo kmečkih fantov, kot so bili Janez Kovačič iz Milave, kasnejši nosilec Spomenice 1941, Tone Rudolf iz Kremence – med narodnoosvobodilnim bojem aktivist, ki so ga zverinško ubili belogardisti 9. 11. 1942 pri Sv. Vidu (Žilcah), France Rudolf, pravtako nosilec Spomenice 1941 in še drugi. Skupaj so začeli zahajati v Cerknico in na Bloke, kjer so dobili stik z Društvom kmečkih fantov in deklet, ki je bilo znano po svoji naprednosti in postali njegovi člani. Prav z veseljem se je 5 ali 6 fantov, med katerimi je bil tudi France, udeležilo enotedenskega tečaja tega društva v Novi vasi na Blokah, pa čeprav je potekal sredi največjega dela. Kot vidimo, ga je vse usmerjalo v napredne predvoje poti. Iskal je že branje, ki ga je takratna družba imela za krivoversko in skušal drugače nadomestiti izobrazbo, ki si je ni mogel privoščiti.

Rad je zahajal v fantovsko družbo in poslušal njihovo petje, čeprav sam ni bil med dobrimi pevci. Njihovo družabno življenje je popestril gramofon, ki ga je dobil za nagrado za pravilno rešeno križanko.

Tudi oče se je navdušil zanj in kupil kakšno ploščo narodnih pesmi, ki jih je tako rad poslušal. Prav ta gramofon so nato ukradli Italijani, ko so iskali Franceta, a ga niso našli, ker je takrat bil že v partizanih.

Znamenje bližajoče se vojne je bila gradnja Rupnikove obrambne linije. Tudi France je bil med tistimi mnogimi kmečkimi fanti, ki so jo gradili. Začel je leta 1939 in delal do pomladi 1940, ko so ga poklicali na orožne vaje na Rakek. Bil je izpuščen šele v jeseni. Po novem letu 1941 je bil spet vpoklican, da je zasedel utrdbe, ki jih je gradil. Dali so ga v posadko bunkerja nad Krajcovo žago med Cerknico in Begunjami.

Take sem spoznaval Reparjeve, ko sem na zimo leta 1937 bil postavljen za učitelja v Cajnarje in v zadnjem letu šolanja učil še Tončka.

V tistih neslavnih aprilskih dneh leta 1941, ko je razpadla jugoslovanska vojska, je bil France pravzaprav že kar doma, saj je od utrjene linije, ki ni nikomur koristila, do Reparjev bilo komaj dobrih 8 km poti. Vračal se je še v bunkerje in vozil domov vse od orožja, municije, šotorskih kril, kočev do druge opreme, ki so jo rabili pri gradnji utrdb. Kot da bi točno vedel, kaj nas še čaka. Ko je slišal godrnjati očeta, čemu mu toliko tega, sta s Tončkom prinesla domov lepo količino dobrega tobaka, cigaret in hrane, s čimer je bil oče potolažen. Saj to je vendar naše, so modrovali, ker je za to plačal narod težke milijarde in zakaj naj bi to naenkrat pripadalo tujcu. Saj že to ni bilo prav, da so Lah preplavili Notranjsko, napolnili gostilne, silili za ženskami in se v začetku ljudem tudi dobrikali. Vnesli so med ljudi nemir in tesnobo.

(Se nadaljuje)

Kokalovi spomini

Proti Madridu gremo v smeri: Requena, Casas Ibañez, Madrigueras, Pozorubio.

Pogovarjam se z Ivanom Kokalom-Imrom. Z njim je njegova tovarišica Marija, nekdanja kurirka.

»V svojem štirinajstletnem političnem pregnanstvu sem imel več kot pol ducata vzdevkov in na pravega sem skoraj pozabil,« se nasmehne. Rodil se je kot deseti otrok jeklarja Franca Kokala na Tolstem vrhu pri Ravnah na Koroškem.

»Bili ste kurir Prežihovega Voranca od leta 1923, v Španiji ste se tolkli od leta 1937, ste udeležene zgovinskih kongresov SKOJ v Kefrovem mlinu... Morda spomin iz deških let?«

Imel je dvanajst, trinajst let. Bil je navihlan in pameten fantič, tako so rekli. In Voranc jim je bil kot oče. Za vsako družino je vedel, koliko obleke imajo in koliko čevljev, če je kašča prazna. Lovro Kuhar-Prežihov Voranc! Življenje je posvetil enemu cilju, da bi bilo človeku lepše. Učil jih je, kakšni morajo biti.

»In Španija?«

»O Viktorju Kolesi iz Blagovice na Primorskem bi rad govoril. Komunist, udeležene Oktobra. Človek pogumne duše in dobrega srca. Padel je leta 1945 v Zagrebu.«

Albacete. Tudi tod nas vodi pot.

Ivan Kokal-Imre leta 1938 v Barceloni

»Kako je bilo z granatami?«

Dodeljen je bil arzenalu prav tu v Albaceti. Usposobil je skupino inštruktorjev polavtomatičnega orožja in potem so s tremi tehnično opremljenimi tovornjaki krenili na fronto. Tam so sestavljali topove in mitraljeze. Spominja se, kako so pripeljali 12.000 granat z napako. Sabotažno dejanje. Merilne naprave niso delale. Treba bi jih bilo spraviti v red. Z Viktorjem Koleso in s skupino šestnajstih inštruktorjev so se spravili nanje. Sturžili so jih z roko... Nevarna reč, ni kaj! To je bilo konec leta 1938 in že na Ebru so jih uporabili. Dobila sta nagrado, Imre 25.000 in Viktor 30.000 pezeta. Odstopila sta jo denarnemu skladu za družine španskih republikancev, imenovanem »rdeča pomoč«.

Guintanar, Aranjuez in Ciempozuelos. V bližini teče reka Jarama. Tu je pozimi leta 1938 mednarodna brigada pod poveljstvom Vladimirja Čopića pomagala ustaviti fašiste, ki so poskušali obiti Madrid z juga in presekat cesto Madrid-Valencia, najpomembnejšo pot za oskrbo takrat skoraj že obkoljenega glavnega španskega mesta. Tu je Veljko Vlahović izgubil nogo.

»Ko smo se leta 1939 na špansko-francoski meji poslavljali, je govoril politični komisar mednarodnih brigad Andre Marty,« nadaljuje s spomini tovariš Kokal. »Govoril je o tem, koliko krvi smo prelili in kako herojsko smo se bojevali. Naša borba še zdaleč ni končana, je rekel, saj se je boj proti fašizmu na mednarodnem prizorišču šele začel.« Takrat je kot kapetan na zbornem mestu vodil zadnji ostanek republikanske vojske.

Pove tudi, kako je dal Francu Rozmanu obleko. Rjave barve je bila, z modrimi progami.

»Koliko stane?« ga je vprašal.

»Peko kruha v Jugoslaviji,« je odgovoril Ivan Kokal-Imre.

Že smo v Madridu, ki je s 646 metri nadmorske višine najvišja prestolnica Evrope. Večer in razsvetljene fontane, ena najbolj znanih, morda v vsej Španiji, je Fuente de la Cibeles.

(se nadaljuje)

Skupina, ki je usposobila 12.000 granat... v sredini sedita Ivan Kokal-Imre in Viktor Kolesa

MILJANA REJEC, 7. razred
Osnovna šola »dr. Janez Mencinger«
Bohinjska Bistrica

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Piše: Silvo Teršek

Izkušnje so vselej dragocene

Marija Simčič

Zakaj bi človek iz svojega življenja delal obelisk, zakaj bi za vsako ceno povelečeval svoja dejanja in jim dodajal, kar so morda drugi storili. Preprosto, odprto življenje, ki ga polni ljubezen do dela, ki ga žlahti iskrenost pa poštenost, je cvet, ki se ga ni treba sramovati tudi kadar uvene.

Sem zadovoljna s svojim življenjem? Marsikaj bi lahko naredila bolje. Včasih bi lahko naredila več. Sicer pa me takšne osebne analize zbegajo. V iskanju posameznih rešitev se s spominom umikam v svoje otroštvo v vasico Perovo pri Grosupljem. Rečem si: bili smo lačni, stisnjeni v siromašno bajto, mati, oče in trije otroci. Oče je bil bister in garaški človek. Ne da bi sam to želel, je veliko prepotoval, ko je iskal delo. Šola je bila to, življenjska šola zanj in za družino. Pogosto nam je govoril, da bo prišel čas, ko bo delo, tudi delo golih rok, pošteno plačano. S prijatelji, ki so bili enako revni in enako bogati kot on sam, je razpletal misli o idejah ruske revolucije. Jezilo ga je le to, da ni poznal prave poti, po kateri bi delavec prišel do svoje sreče.

Rada sem ga poslušala, ko je govoril z ognjem v očeh. On pa je vedel, da sem si vroče želela naprej v šolo. Tisti časi... ženske... šola...!

Spominjam se peka, z veliko košaro svežega kruha in peciva. Ob nedeljah je hodil po vaseh. Tudi v Perovo je prihajal. Nekoč se je ustavil pred našo hišo, ko sem jokala. Z očetom sta izmenjala nekaj besed in pek je rekel: »Le zakaj bi hčere ne poslal v šole. Delavska revolucija ne bo mogoča brez znanja!« In sem odšla na trgovsko akademijo v Ljubljano.

Je že tako, da je včasih le treba po odgovore na vprašanja v preteklost. Le besedice »naj« se izogibam. Najsrečnejši dan, najbolj žalosten trenutek, največji dogodek...?

Vraže dolge mesece sem preživela v okupatorjevih zaporih. Spraševala sem se: bo prej popustilo telo ali volja! Zakaj ven-

dar je potreben takšen preizkus?

★

Decembra leta 1941 sem začela sodelovati v Osvobodilni fronti. Devet mesecev za tem sem bila s skupino aktivistov izdana in aretirana. Sledili so neskončno dolgi tedni zaporov, zaslišanj, tudi poneumljanj. Obsojena sem bila na štirinajst let. Čemu? O tem sem razmišljala v kaznilnici v Benetkah pa v Padovi in Perugii, kamor so nas prignali proti koncu cvetočega maja. Cveti maj? Približno tristo nas je bilo; polovica iz Slovenije, polovica iz Hrvaške in Črne gore. V vsaki izmed teh žensk je tlela kakšna bolečina, skrb, morda obup. Vselej pa je tudi zmagalo najboljše med nami. Upi-rale smo se, kadar je bilo le mogoče. Pošiljali so nas v samice, me pa smo kljubovale. Sprašujem se, kaj nam je dajalo moč!

Decembra 1943 sem se s tretjim transportom vračala domov. Kaj mi je takrat pomenila ta preprosta beseda »dom«, je težko povedati. V obdobju, ki sem ga preživela v zaporih, so bili mati, oče in sestri v taborišču Gonars. Domov so se vrnili na pomlad leta 1943. Samo streha, izropani prostori, osiromašena revščina...

Hotela sem med partizane. Domobranci v domačem kraju so bili vse bolj oholi. Še preden mi je uspelo najti zvezo za odhod v gozdove, so me ponovno aretirali - Nemci in domobranci. Tudi očeta so zaprli. Obema je pomagalo moje znanje nemškega jezika. V zaporu sem govorila zavito in vendar prepričljivo. Izpustili so naju. Meni pa so naročili, da ne smem zapustiti Grosupljega, ki je bilo obdano z žico. Domobranci pa se z nemško odločitvijo niso mogli sprijazniti. Če so le mogli, so mi grozili. Vedela sem, da moram iz teh krajev.

★

Marca 1944 mi je uspelo priti v Ljubljano, kjer sem se povezala z aktivisti Osvobodilne fronte in se po mesecu dni, s ponarejenimi dokumenti, od-

peljala proti Trstu. Naročeno mi je bilo, naj izstopim v Košani. Zveza me je čakala v Gornjih Sušicah.

Kadar pomislim na to vas, se vznemirim. Razmišljam o ljudeh, o ženskah, pri katerih sem si v zavidljivo kratkem času pridobila iskreno zaupanje. V dneh, ko sem čakala na kurirsko zvezo, so prišli v bližino vasi borci VDV bataljona. Ženske v vasi so zanje hitele pripravljati hrano. Preden so jo odnesle borcem na jaso sredi bližnjega gozda, mi je ena izmed njih rekla: »Lahko greš z nami. Vemo, da si naša!«

Tisti dan in srečanje s partizani je pomenilo v mojem življenju prelomno obdobje. Znebila sem se psihičnega pritiska zaporniške mrčnosti. Še vedno jih vidim, kako počivajo naslonjeni na drevesa, vidim nato-vorjene konje pa njihove začudene obraze. Zakaj? Spraševali so me, kako da sem prišla tako pozno v gozdove. Odgovorila sem kratko: »Bila sem v zaporih!«

S kurirji sem potovala preko Notranjske do Črnomlja, kjer sem postala pri Tanjugu stenografinja. Zdi se mi, da sem vzljubila to delo zaradi ljudi, ki so me takrat obkrožali. Pridobila sem veliko delovnih navad, ki sem jih s pridom uporabljala tudi kasneje pri Poročevalcu in Delu. Zdaj sem že deset let v pokoju.

Postavljate mi vprašanja o današnji sreči. Vse, kar danes primerjamo s preteklostjo, je naša velika sreča. Drago plačana je in prenekaterim v spotiko. Da jo moramo varovati, smo si vsi edini. Bolj žalostno je, da se moramo še vedno spopadati s sebičnostjo. Ljudje se ne zavedajo, da bi morali tako kot na svojo paziti tudi na družbeno lastnino. Premalo je medsebojnega zaupanja, preveč individualizma...

Tudi letni čas ni letnemu času podoben in kako naj bi bila ena generacija v popolnosti podobna drugi. Izkušnje pa ostajajo vselej dragocene. Tudi to je dediščina novih generacij.

Čas hrabrih ni minil

Kosta Nadj:

Spominjam se še nekoga, bil je absolvent agronomske fakultete v Beogradu, imenoval se je Gojko Bjedov. Bil je mlad, lep. V Španijo je prišel naravnost iz fakultetnih klopi. Samo dva dni je bil v Španiji, ko je bil razporejen v mojo četo - in že je vzel mitraljez. Vprašal sem ga, če zna ravnati z njim. On pa: »Seveda, dobro znam!« Jurišali smo. V tem prvem jurišu ga je prvi strel iz sovražnikove strani zadell v glavo... Človek si še danes postavlja vprašanje: kje je bila ta moč, kaj je bilo to, kar je te mlade ljudi iz študentskih klopi, iz rudnikov in tovarniških dvoran privedlo v Španijo in na bojišča naše slavne narodnoosvobodilne vojne? To so bili - ideali, vera v zmago za svobodo in boljše življenje človeškega rodu.

Kako se človek, borec in revolucionar počuti danes, ko se znajde med mladimi, na primer na neki mladinski delovni akciji, kjer nosijo brigade imena teh borcev, na prireditvah kulturno-umetniških društev z imeni naših herojev ali med študenti univerze Veljka Vlahovića? Tu spet vidim svojega tovariša..., zdi se mi, da je živ, kot da je stalno prisoten med to našo mladino. Živ je, ker je prisotno njegovo delo in živel bo večno.

MLADOST - 25. junija 1979

Obeleževanje jubilejev

Socialistična zveza se bo trudila, da bo vsako obeleževanje jubilejev ter pomembnih dogodkov in osebnosti imelo predvsem delovni in vzgojni značaj, da bo s svojo idejno-politično vsebino prispevalo k razvijanju revolucionarnih tradicij in spodbujalo vse družbene subjekte h konkretnim aktivnostim in obveznostim v izgradnji naše socialistične samoupravne družbe. Takšne manifestacije je treba pravočasno načrtovati in energično zatirati vsak pojav stihije, neorganiziranosti in neracionalnega trošenja družbenih sredstev. To je eno od stališč o obeleževanju obletnic pomembnih dogodkov in osebnosti iz zgodovine jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki jih je včeraj sprejela zvezna konferenca SZDL Jugoslavije.

POLITIKA - 21. junija 1979

Mirno je sedel...

Na razbeljeni asfalt pred Namo v Ljubljani je padla neka ženska. Postal jo je slabo. Kasneje se je izkazalo, da je bila pred kratkim operirana, da je še vedno slabotna, ob padcu pa si je rano poškodovala.

Miličnik - študent je prvi priskočil na pomoč, jo dvignil, nekdo je prinesel stol in tako so pomagali ženski, da si je v senci nekoliko opomogla. Fant v beli uniformi je stopil do taksista, ki je sedel v parkiranem avtomobilu na Cankarjevi cesti.

»Ne!« je z eno besedo zavrnil taksist miličnika, ki ga je prosil, naj žensko odpelje domov. Na srečo je iz skupine ljudi stopil možakar in se ponudil, da jo bo odpeljal.

Taksist, ki je imel na vozilu registrsko številko LJ 154-543, je še naprej mirno in brezskrbno sedel v prijetni senci.

DNEVNIK - 14. junija 1979

Formalnost

Nekaterim ljudem je samo do tega, da posamezna vprašanje pridejo na dnevni red sestanka. Da se sliši, da je vprašanje ali problem postavljen na določeni ravni. In s tem je njihovo zanimanje in njihova obveznost končana. A kaj po tem? Koliko koristno je takšno delo in modrovanje, če je bilo to vprašanje v resnici ogledano, kakor je treba, in če bo ta sestanek kaj prispeval k temu, da se postavljeno vprašanje tudi reši - vse to za njih ni važno. (Djuro Vekić)

BORBA - 11. junija 1979

Politična propaganda

Samoupravljanje ne sprejema več suhe, neizvirne in neustvarjalne propagande. Potrebna nam je propaganda, ki misli na nove potrebe in motivacijo, ki nastaja z razvojem samoupravljanja. O tem mora misliti tudi tisk zveze komunistov in tisk v celoti - tudi tisti, ki organizirajo politično življenje in delo, ter tisti, ki skrbijo na primer za program slovesne akademije in drugih pomembnih političnih manifestacij, pa tisti, ki sledijo modernim konceptom razstav ali političnih plakatov.

POLITIKA - 13. junija 1979

Oblast v delavčevih rokah - to je prava stabilizacija

Cilj naše stabilizacijske aktivnosti ni zmanjševanje investicij, manjša potrošnja - to so samo neizogibne manifestacije spremenjenega obnašanja, h kateremu težimo - naš cilj je doseganje odločujočega vpliva delavca v osnovnih organizacijah združenega dela na dohodek in reprodukcijo. Oblast v delavčevih rokah, to je prava stabilizacija.

VJESNIK - 3. junija 1979

Pri nas ni preveč demokracije, marveč le premalo odgovornosti

Iz izjave predsednika CK ZKS Franceta Popita v Ajdovščini:

»Nekateri pravijo, da je pri nas preveč demokracije. Vprašanje je, kdo govori, da je preveč: ali tisti, ki jo dovoljujejo, ali tisti, ki jo lahko uporabljajo. Mislim, da je premalo le odgovornosti. Nikoli pa nismo in ne bomo podpirali nediscipline in nereda.«

KOMUNIST - 15. junija 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG